

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ

1928

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ Β'—1928

ΑΘΗΝΑΙ, 1 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 11—85

ΜΠΑΛΛΑΝΤΕΣ

Ο ΦΑΡΟΣ

Πέλαγος ἀτέλειωτο τὸ νησάκι ζώνει
 Τὸ πανέρομο πού φεγγε φάρος λαμπερός.
 Εἶχε ὁ γέρο φύλακας συντροφιά του μόνη
 Κόρη πολυαγάπητη. Διάβαιν' ὁ καιρὸς
 Καὶ κρυφὰ τῆς σκούπιζαν μὲ στοργή τ' ἀγέρια
 Κάποιο δάκρυ κι' ἔννοιωθε πόθους μυστικούς,
 Στὶς μυριόφωτες νυχτιές μίλαε μὲ τ' ἀστέρια
 Κι' ὁ γιαλὸς ψιθύριζε τόνους μαγικούς.
 Ἔτσι ἀργά, στὴν ἐρημιά, κύλαγαν τὰ χρόνια
 Καὶ τὴ συμπονούσανε μοναχὰ τ' ἀηδόνια.

Ἦ φουρτούνα ! Σύννεφα, βουϊτό, σκοτάδι,
 Καὶ καράβι πάλευε πέρα. Μὰ ἡ χρυσὴ
 Τύχη του τὸ ζύγωσε στὸ νησί τὸ βράδυ,
 Καταφύγι ζήτησε στὸ μικρὸ νησί.
 Κι' ἓνας ξένος, βγαίνοντας ἔξω κεῖ, θαμπώθη
 Ἄπ' τὰ μάτια τὰ λαμπρά, τὰ χρυσὰ μαλλιά,
 Μὰ κι' αὐτῆς φτερούγισαν οἱ κρυμμένοι πόθοι
 Καὶ γλυκὰ ἀνατοίχιασε. Στὴν ἀκρογιαλιά
 Μόνοι τους, δλότρεμα σφιξανε τὰ χέρια,
 Κι' εἶδαν τὴν ἀγάπη τους τὰ χρυσὰ τ' ἀστέρια.

Καὶ τὴν πέρνει ὁ ξένος της καὶ μακρὰ πηγαίνει.
 Καὶ δυὸ βέρες πέρασε σ' ἄλυσο χρυσῆ,

Δ. ΜΠΙΣΚΙΝΗΣ

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ [Ἡ ποιήτρια Λ. Μ. Ι.]

Ἔπειτα στή θάλασσα τίς πετῶ καὶ δένει
Σὲ σπηλιὰ τὴν ἄλυσσιν καὶ τῆς λέει : « ὦ, σὺ,
Ποῦ πτόν παλαιό μου δρόμο, στή ζωὴ μου,
Ἔχουσες παρήγορον φῶς πτόν μ' ἀναίξει,
Πρόσιμένε με γάποτε νὰ μὲ δεῖς καὶ θύμου
Πάντ' αὐτὸ τὸν ὄρα μου, πτόν ὄσο ζῶ θὰ ζεῖ :
Στὴν αἰωνιότητα οἱ καρδιές μας θάναται
Σὺν τίς βέρες π' ἀγκαλιὰ στὸ γυαλὸ ἀκουμπᾶνε.

Τὸ ροδόλευκο πρῶτ' φεύγει τὸ καρᾶφι.
Χρόνια πολλὰ κέρασαν, κέρασαν κειροί,
Ὁ φτωχὸς πατέρας τῆς πέθανε, τὸν θάβει,
ὦ, τὴν ἔρημη ποῦζησε κι' ὄλο καρτερεῖ !
Ταξειδιότες γάποτε κείθενε διαβήκαν
Καὶ τὴν πήγανε σὲ μιὰ πολιτεία τραγὴ,
Μὰ τὰ κίλλη τὰ παλιὰ τὴν ἄρα θαιπωθήκαν,
Συννεφιάσαν τῶν ματιῶν οἱ γλαυκοὶ οὐρανοί.
Σὺν τὸ ἄως τοῦ καντηλιοῦ τρεμοσβύν' ἡ ἐλπίδα,
ὦ πανώρημα ἀστρουφεγγιά ! ὦ χρυσὴ ἀλυσίδα !

Νὰ δουλέψει δὲ μπορεῖ πιά καὶ ζητιανεύει.
Μὰ διαβάτης γάποτε μὲ λευκὰ μαλλιὰ,
Πόνεσε στή σφοδρὰ ποῦθε νὰν τὴν ἔβη,
Καὶ τὴν κέρνει. Μὰ ἡ φτωχὴ πάντα τὰ παλιὰ
Στέναζε θυμούμενη. Δὲν τὸν ἀγαποῦσε
Κι' οὔτε τὴν ἀγάπησε κείνος. Θλιβερὰ
Σώπαινε καὶ τοῦ ἔρωτα λόγια δὲ μιλῶσε
Καὶ ποτὲ δὲν ἔγνωσαν τὴν λευκὴν χαρὰ.
Ἔτσι ἀργὰ μὲ τὸν καιρὸ τὸ κορμὶ τῆς λιώνει,
Καὶ στήν κλίνη δ' ἀσβυστος πόνος τὴν ξαπλώνει.

— « Αὐρωτὴ μου, ζύγωσε. Στὰ στερονά μου τώρα
Ἔνα ποῦζω μυστικὸ θέλω νὰ σοῦ πῶ.
Μὴ μιὰ χάρη μ' ἀρνηθεῖς. Τὴ φτωχὴν συχώρη
Ὅπου δὲ σ' ἀγάπησα, πτόν δὲ σ' ἀγαπῶ »
Κι' ἔλα τοῦ τὰ ἱστόρησε καὶ τὸ προσκεφάλι
Μούσκευαν τὰ δάκρυα τῆς — « ὦ, πρὶν σβύσω, ἐκεῖ
Στὸ νησί, τὴν ἄλυσσιν νὰ φιλοῦσα πάλι ! »
Κ' ἡ καρδιά του πτόν ἄλαλα βιάθη κατοικεῖ,
Μπρὸς στή μελλοθάνατη γέροντας τὰ στήθη,
Σ' ἕνα θρηνο ἀμίλητον σπαραγμοῦ ἀναλύθη.
Φεύγουν, ἀομενίζουνε, φτάσαν. Πρὶν ἀκόμη
Νὰ φωτίσει, τρέχοντας μόνος στή σπηλιὰ,

Φέρνει τῆς τὴν ἄλυσσιν. — « Τῆς ζωῆς οἱ δρόμοι
Τί σκληρὰ μᾶς χόρησαν ! » Στὴν ἀκρογιαλιά
Τῆς χαρᾶς ἀκούστηκε κλάμα. Τὰ χαλῖα
Πότε τὸ τραγοῦδι τους εἶπαν πτόν γλυκιά ;
Ἐρέμιαν τ' ἄστρα, εὐλόδιαζαν τὰ καλὰ τὰ φῶνα
Κι' ἔλα ξαναφάνηκαν γύρω μαγικά.
Λόγι' ἀγάπης εἶπανε σὺν καὶ πρῶτα πάλι,
Κι' ἔμειναν ἀχώριστοι πιά στὸ περιγιάλι.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΡΑΖΕΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

ΠΟΙΟΣ ΗΤΑΝ Ο ΠΑΝΑΪΤ ΙΣΤΡΑΤΙ

Ξερακιανός, ψηλός, τυλιγμένος σ' ἕνα
πράσινο ἀδιάβροχο, μὲ κίτρινες μπότες ἔ-
σχε τὰ γόνατα, μὲ μεγάλες πλατεῖες χειρο-
νομίες, μὲ κάτι μακρὰ μαλλιὰ πτόν τοῦ πέ-
φταν δεξιά, ἀριστερὰ στὸ μέτωπο σὺν φτε-
ροῦδες κανενοῦ ἀρπαχτικοῦ κοράκου, τέτοιος
ἦταν ὁ ἄνθρωπος πτόν ἐρχόταν κατ' ἀπάνω
μᾶς.

— Νὰ στὸν παρουσιάσω, εἶπε ὁ φίλος μου.
Εἶν' ὁ Παναῖτ Ἰστράτι.

Καὶ ἦταν γραπτὸ νὰ γνωριστοῦμε καλῆ-
τερα, νὰ δῶ στὸ νυχτερινὸ φῶς τῆς λάμπας
τὴν ξερακιανὴ μορφή του Παναῖτ σκυμμένη
στὰ χαρτιά πτόν ἀράδιαζε ἐπίπονα ἕνα - ἕνα,
νὰ ξεχωρίσω τίς βαθεῖες ρυτίδες τοῦ προσώ-
που του, νὰ ἀρπάξω πολλές φορές τὴν πτόν
ἐνδόμυχη ματιὰ του, καὶ νὰ ἀκούσω ἀπὸ τὸ
ἴδιου τοῦ στόμα μὲ τὴν βαρεῖα ντόμπρα φωνή,
τὰ χειμωνιάτικα βράδια, τὴν ἀπίστευτη ἀ-
φήγησή τῆς ζωῆς του. Πῶς, σκαλίζοντας μὲ
τὰ νύχια του τὰ κατώτερα στρώματα ὅπου
τὸν εἶχε τάξει ἡ Μοῖρα, μεταλλεῖα πτόν σέρ-
νοντας σὺν τυφλοπόντικας, καζάνια πτόν
σφυροκοποῦσε ὀλομερίς, σκοτεινὲς φάμπρικες,
ἀνήλια ὑπόγεια, φανερώθηκε ἄξαφνα μὲ τρία
δάχτυλα παρμένα, φασματώδης φυματικὸς
στὸ φῶς τοῦ ἀπάνου κόσμου. Γιατί ὅλη τὴ
σκοτεινὴ ζωὴ πτόν παλέβουν οἱ ῥίζες κάτω
στὰ μαύρα γήινα στρώματα γὰ νὰ δώσουν
τὸν τελειωτικὸν τους ἀνθὸ, ὁ Ἰστράτι τὴν ἐπέ-
ρασε φορτωμένος τὸ βαρὺ φόρτωμα τοῦ με-

ροκαματιάρη δουλευτῆ. Καὶ ἔχει τὸ δικαίω-
μα νὰ μιλήσῃ, ἕνας ἀπὸ τοὺς λίγους αὐτὸς,
ἐν ὀνόματι τοῦ Ἄνθρώπου, γιατί τὸν
γνώρισε ἔχι μόνον σὲ μιὰ του τάξη, ἀλλὰ σὲ
ἔλα τὰ σκαλοπάτια τοῦ κοινωνικοῦ συγκρο-
τήματος. Τὸν εἶδε κάτω, νὰ πολεμᾷ σκυμ-
μένος μὲ τὰ τέσσερα, σὺν ἕνα ὀλιθερὸ ζῶο.
γὰ νὰ δίνη τὴν πρώτην βλῆ τὸν ἀντάμωσε
νὰ γυρίσῃ ἀνεργός, ἔρημος, χωρὶς πατρίδα,
ἀλήτης σὲ ξένες χῶρες τὸν ἐπέτυχε χορτᾶ-
τον κοίλαρά, στὰ μεγάλα κοσμοπολιτικὰ ξε-
νοδοχεῖα, κι' ἔνοιωσε ὅτι σὲ ὥρες κρίσιμες,
ὅταν ἔλα σὲ παρατοῦν, δὲν ὑπάρχει τίποτα,
οὔτε πατρίδα, οὔτε νόμοι, ἀλλὰ μόνον ἕνα : ὁ
Ἄνθρωπος, αὐτὸς πτόν σκύβει σ' ἕνα ξένο τό-
πο τὴν κρίσιμη ἐκείνη ὥρα καὶ σὲ ῥωτάει
ποῦθε εἶσαι, τί ἀνάγκη ἔχεις, σοῦ λέει δυὸ
λόγια παρηγορίας μόνον καὶ μόνον γιατί εἶσαι
καὶ σὺ σὺν κι' αὐτόν, ἕνας ἄνθρωπος κάτω
ἀπὸ τὸν ἴδιον ἀμείλικτον οὐρανόν. Αὐτόν τὸν
ἀνώνυμο, πτόν δὲν ἔχει τὰ χαρτιά του ἐν τά-
ξει ἀλλὰ μὲ καρδιὰ στή θέση τους, ἀναζήτη-
σε ὁ Ἰστράτι, καὶ ὅταν ἀποφάσισε νὰ κάνει
τὴν ζωὴν του κίτρινους τόμους, γαλλικὰ βιβλία,
τοῦ φύλαξε τὴν καλῆτερη μεριά. Γι' αὐτὸ
καὶ ἔχι γὰ κανένα ἄλλο συμπαθητικὸ ὑπο-
νοούμενον σὲ ἐκφυλοῦς ἀναγνώστες, ἀποφάν-
θηκε ἡ Εὐρωπαϊκὴ κριτικὴ ὅτι ἕνας ὕμνος
γὰ τὴν ἀνθρώπινη φιλία ὑψώνεται μέσα ἀπὸ
ἐκεῖνα τὰ ἔργα.

« Ναι, — τὸν ἀκουσὲ νὰ λέει, — ὅταν ἦμουν

φωτογράφος στη Νίτσα, έγραψε το περίφημο εκείνο γράμμα στον Komain Kolland, γιατί είπα ότι, αν ένας ξεχωριστός άνθρωπος σαν κι αυτόν δεν καταλάβαινε την αγωνία μου, την αγωνία ενός όμοιού του, τότε δεν άξιζε πια τον κόπο να ζει κανείς». Αλλά ο Komain Kolland είχε ένα λεπτότατο αυτί για να ξεχωρίσει τη σουρντίνα του ανθρώπινου πόνου μέσα από τις άραδες του απελπισμένου γράμματος. Παρακίνησε τον άγνωστό του αυτόχειρα να γράψει την πολυτάραχη ζωή που σύντομα, περιληπτικά, αλλά με τέτοια λαμπρή αφήγηση φανερώνονταν σε 'κεινο το λιγασέλιδο γράμμα. Και ο 'Ιστράτι —καθώς μουλεγε γελώντας— έπιασε τη χειρότερη δουλειά απ' όσες γνώρισε: Με το γαλλικό λεξικό κλεισμένος, νηστικός, χάρμου στο πάτωμα μιάς έλεεινής τρώγλης, περνούσε ελάχιστα μερόνυχτα διαβάζοντας τους γάλλους κλασσικούς.

Για να βρίσκη πρόχειρες τις λέξεις, τις κατέγραφε μία-μία σε μικρά τετράγωνα χαρτιά που τα κολλούσε ένα γύρω στους τοίχους, κι' έτσι μέσα στο παράξενο δωμάτιο το ταπεταρισμένο από τις αναρίθμητες λέξεις του γαλλικού λεξικού, ο πλανόδιος φωτογράφος έβρισκε τέλος πάντων την πατρίδα του, την πατρίδα με τα άπεραντα φωτεινά σύνορα που χρόνια πάσχιζε και δε μπορούσε να μπει στην περιοχή της για κάτι μικροπράγματα που ονομάζονται υλικές στερήσεις. Γι' αυτήν την πατρίδα, την τέχνη, και την τέχνη όχι εκείνη την ώραιοπαθή την καμωμένη για σαλόνια, αλλά αυτήν που σπάει εμπόδια, φραγμούς, δίνει παρηγοριά, κουράγιο και φιάνει ελεύθερους ανθρώπους, τον άκουα συχνά να λέη: «Πόσοι σαν και μένα συγγραφείς, ποιητάι, καλλιτέχναι, καρφώνουν ακόμη δοκάρια, μπογιατίζουσιν σοβάδες, γιατί στερήθηκαν τα πάντα, και πόσο ή σκέψη αυτή δε με άφνει να ήσυχάσω». Τα λόγια τουτα εινε μεγάλα και κατηγορήθηκε ο 'Ιστράτι από Γάλλους κριτικούς και δικούς μας ντόπιους, ότι το παρακάνει παίζοντας το μελόδραμα της φιλανθρωπίας του. "Ε, όποιος είδε το πολυβασανισμένο εκείνο πρόσωπο, τα βαθουλωτά μεγάλα μάτια, το μισόγερτο εκείνο σώμα να γίνονται ακόμη πιό στεγνά, πιό ξερά, πιό βασανισμένα, και δλόκληρον τον Παναίτ σαν κωμικοτραγική καλικάτουρα να γέρνη ως να τον βρήκε άξαφνος καιρός στο

άκροαμα μιάς όποιασδήποτε Ολιβερής ανθρώπινης περιπέτειας, δε μπορεί πια να δεχτεί την μικρόψυχη αυτήν ύπόνοια. Αλλά σε μιάν εποχή γιομάτη, όπως ή δική μας, από την αμείλικτη υλιστικήν ειρωνία και την λεπτεπίλεπτη τέχνη της παρακμής, ο Παναίτ πρέπει να μοιάζει σαν ένας άπίστευτος Δόν Κιχώτης που περιφέρει ακόμη τα ρωμαντικά αϊκόσημα της ανθρωπότητας, αναζητώντας ευγενή αισθήματα από ανθρώπους ή ελότελα ανάξιους να τα νοιώσουν ή που τα θεωρούν από το ύψος της περίτεχνης αισθητικής τους ως μία άπλοϊκότατη κοινοτυπία. Το μεγάλο χάρισμα του 'Ιστράτι δεν εινε τόσο στο άφηγηματικό του ύφος όσο στην αλήθεια της κοινοτυπίας αυτής φωνής του, που ζητάει και ήα ζητάει πάντοτε δικαιοσύνη και έλευθερία.

Αυτός που πέρασε από τα έγκατα του κοινωνικού συγκροτήματος, φανερώθηκε τίμιος χωρίς καμμιάν υποχώρηση προς την ανώτερη ήθική του αρχή. Γιατι όταν ο Komain Kolland παρουσίαζε στο Ευρωπαϊκό κοινό τον ανώνυμο βιοπαλαιστή ως μιά «μεγαλοφυΐα», ως τον «Γκόρκι των Βαλκανίων», και ο Κεφαλλονίτης από πατέρα-γιός του Βαλσάμη ονομάζονταν ο «Έλληνορρουμάνος συγγραφέας Παναίτ 'Ιστράτι» στις δεκαέξη μεταφράσεις των έργων του, κάθε άλλος μπορούσε να κλονιστεί. Η επιτυχία ήταν απόδομη. Όλα ήρθαν μαζί στον μέχρι της ώρας πλανόδιο φωτογράφο: Δόξα, θαυμαστές, αυτοκίνητα, ξενοδοχεία, κυρίες, χρήματα, τρέκια, όλα βροχή έπεσαν στην καμπουριασμένη από τη βιοπάλη ράχη. Περιζήτητος τώρα, δεν είχε παρά να παίρνει, βάνοντας την αυτόγραφη υπογραφή του, ότι ήθελε από τον κόσμο που μάταια γύρευε, σαν γιός του Κεφαλλονίτη Βαλσάμη, ένα κάποιο αίσθημα δικαιοσύνης. Αλλά ο «τυχοδιώκτης», όπως τον χαρακτήρισε ή επιπόλαιη έλληνική κοινωνία, από τους δυό δρόμους που του προσφέρονταν: ο ένας ο άγετος του Παναίτ 'Ιστράτι, του αποκαταστημένου συγγραφέα σε κανένα παρισινό τετράγωνο με τον εκδότη, τη φίρμα και τα ταχτικά του εισοδήματα, προτίμησε το δεύτερο: Τον πάντοτε άδέβαιο, τραχύ, μυστηριώδη, σκληρότατο δρόμο του «τυχοδιώκτη» Βαλσάμη. Κατά κει που τράδηξε φεύγοντας από την Ελλάδα και αποχωριζόμενος όριστικά τη Δύση

και τον εύκολο πολιτισμό της, κατά τη Ρωσία. Το γιατί μπορεί να έξηγηθεί και χωρίς τα περίφημα ρωσικά «τσερβόνετς», όχι βέβαια στους δικούς μας κατά κανόνα πνευματικούς φιλικατζήδες και μικρεμπόρους, αλλά σε ανθρώπους με την ανώτερη ήθική αρχή, που πολύτιμα διατήρησε ο 'Ιστράτι: Ο Βαλσάμης τράδηξε κατά τη Ρωσία γιατί δε μπόρεσε με κανένα τρόπο να ξεχάσει τους «δικούς» του. Στην κοσμοπολιτική γιορτή που βρέθηκε άξαφνα σαν παρείσακτος ο παράδοξος αυτός άνθρωπος με τις μπότες και με τη ντόμπρα φωνή, αναθυμόταν ως φαίνεται τα άνήλια υπόγεια, όπου δούλευαν και δουλεύουν πάντα άγνωστοί, ανώνυμοι άνθρωποι. Ήσκεινοι που δεν μπόρεσαν για τον έναν ή τον άλλο λόγο να φτάσουν άπάνω, που σαν τον «Μιχαήλ» μ' όλη τους την ψυχική ευγένεια, μ' όλη την πνευματική τους ικανότητα, έχάθησαν. Και πρώτα, πρώτα ελάχιστα το φιλολογικό του έργο αφιερώναται σ' αυτούς: Η Κυρά-Κυραλίνα, ο Αγέλ, ο Μιχαήλ, ο Σταύρος, ο Κοσμάς, ο Κοντίν, ή Νεραντζούλα, όλοι ξαναπήραν τη ζωή που όνειρεύονταν να τους δώσει αν το κατάφερε μιά μέρα ο σύντροφός τους ο Βαλσάμης. Μέσα σε μιά βαλκανική ατμόσφαιρα γιομάτη πάθος, έρωτα, μαχαιρώματα, ντέρτια κι' άμυγνέδες, για πρώτη φορά λαβαίνουν την τιμή του Ευρωπαϊκού άκραθίου οι σκόρπιοι Έλληνες, Ρουμάνοι, Τούρκοι, Σλάβοι, Έβραίοι, ή μάζα αυτή των άδικουμένων εδω κάτω στα Βαλκάνια, με την έποποιία των «Χαϊντούκ», για πρώτη φορά ξεκίνησε στη συνολική της αποκατάσταση. Η μοιρολατρική και άβουλη ύποταγή της στον άφέντη, είτε Τούρκος, είτε Έλληνας, είτε Ρουμάνος εινε, πρέπει να πάψει, να ρθουν οι χωρικοί άγρότες άπέναντί του και εν όνόματι του αίματηρού παρελθόντος του—χαρέμια, σφαγές, βιασμοί παιδιών, καταστροφές, που μόνο για αυτό περιγράφονται με τόσην ώμότητα από τον συγγραφέα—να του ζητήσουν δικαιοσύνη. Το φως, τη συνείδηση, την έλευθερία που κατάχτησε κατάμονός του, εκείνος προσπαθεί να τα δώσει τώρα πίσω όσο μπορεί βαλύτερα στους «δικούς» του. Να βγουν από την τυφλή και βαρεία άμάθεια που σέρνονται οι παλιοί και παντοτεινοί του σύντροφοι, να μάθουν τί και ποιά δικαιώματα έχουν και πως φέρονται οι

αλήθινά ελεύθεροι άνθρωποι σαν τους «χαϊντούκ», τους ρουμάνους άρματωλούς που περιγράφει. Γι' αυτό το κοινό που αποτελείται ο 'Ιστράτι: αποτελείται από δυό μεγάλες και ξεχωριστές κατηγορίες: Η μιά, ή διεθνής τάξη των διανοουμένων που ξαφνισμένη από το πρώτακουστο βαλκανικό παραμύθι—σκληρή για μας πραγματικότητα—περιμένει τη συνέχειά του ή άλλη, ή λαϊκή τάξη, που βλέπει μέσα στα έργα του τη βιοπάλη, τον άγώνα και τους πόθους της. Και σήμερα το σκληρότατο δίλημμα του συγγραφέα εινε προς τα που ήα συνεχίσει. Η πρώτη με τους κριτικούς και τους διεθνείς αναγνώστες αποφαίνεται, ότι με τις θεωρίες του, ως επί το πλείστον ρομαντικές και κοινοτυπες, ζημιώνεται ή έξωτική αφήγηση του πρώτακουστου παραμυθιού και ξεχωρίζει καθαρά τον διηγηματογράφο, τον «παραμυθά», ως εκλεκτό της. Και ή άλλη, ή δεύτερη, που δε λέει τίποτα, αλλά ο καθένας μαντεύει αν δε χεται τις «ρωμαντικές» του θεωρίες που εινε για αυτήν ζήτημα υπάρξεως. Η διπλή αυτή κατεύθυνση του 'Ιστράτι όσο πάει γίνεται πιό άνιση. Το τελευταίο και ακόμη ανένδοτο έργο του «Τα γαϊδουράγκαθα του Μπαραγκάν» που έλαβα την τιμή να διαβάσω από το χειρόγραφο του συγγραφέα, φανερώνει τον διχασμό του άφηγηματικού τόνου από μιά θεωρία άμεσης δράσης. Και αναμφισδήτητα ή αισθητική άξια παθαίνει πάντα κάποια μείωση από την εισβολή μιάς κοινωνικής θεωρίας. Έξδν αν καταφέρη κανείς να πάει βαθιά όσο ο γέρω πατριάρχης Δοστογιέσφκι, που περιγράφοντας τους πρώτους κομμουνιστές, κατόρθωσε να δώσει τον αιώνο Τύπο του φλεγόμενου από το ιδανικό ανθρώπου. Σε τούτη τη δύσκολη την προσπάθεια, να φτάση δηλαδή εκεί που ή Τέχνη από είδος πολυτελείας μετουσιώνεται σε καθημερινό ψωμί για τις ψυχές των όμοιων του, έχει παραδοθεί ο άνθρωπος που άτύχησε να περάση και από τον τόπο μας. Η τελευταία του αυτή περιπέτεια στην Ελλάδα άξιζει τον κόπο μιάς ιδιαίτερης περιγραφής.

Ξεμπαρκάρησε ένα πρωί στην Αθήνα. Μόλις μαθητεύθηκε ή παρουσία του, οι δημοσιογράφοι πλημμύρισαν με συνεντεύξεις, φωτογραφίες, δίστηλα, τρίστηλα, τον καθημερινό τύπο. Από τη συνηθισμένη γιορτή

ΠΑΝΑΪΤ ΙΣΤΡΑΤΙ

[Φωτογραφία Ευαγγελίδου]

πού προσφέρεται στους ξακουσμένους συγγραφείς σαν ταξιδεύουν, δεν έλειψαν ούτε τα υπουργικά αυτοκίνητα, ούτε οι περίφημες κοσμικές κυρίες που άλλη δουλειά δεν έχουν παρά να τρέχουν ξοπίσω από εσα τους φαίνονται παράδοξα. Ανακαλύφθηκε με έθνική υπερηφάνεια ότι αυτός ο Παναΐτ Ιστράτι δεν ήταν άλλος παρά ο Παναγιής Βαλασάκης, ένας συμπατριώτης Κεφαλλονίτης που μιλούσε τα ελληνικά κι' έλεγε «μωρέ», «νά χαθής», «έλα δώ», σαν και του λόγου μας. Κάθε άλλος στη θέση του έπρεπε να μείνη ευχαριστημένος με το να δέχεται προσκλησεις, να δίνη συνεντεύξεις και να περιφέρεται σαν πολύ αξιοθέατος στα διάφορα κέντρα.

Η «Νέα Έστία» θεωρεί αληθινόν άποκτημα το έργο του αυτό άρθρον του ποιητού κ. Γ. Νάζου, ο όποιος, ως γνωστόν, έφιλοξένησε τον Ιστράτι κατά την έδω άτυχή διαμονήν του, και ήμπόρεσε να τον γνωρίση τόσο καλά, να τον ψυχολογήση τόσο βαθειά και να τον εξηγήση έτσι θαυμάσια! — Σ. Τ. Δ.

Άλλα αυτός ο διάβολος που είχε μια άνώτερη ήθικη αρχή σ' έναν άνθρωπο, μέσα στον έορτάσιμο θόρυβο έφερε πάλι στο ευπαθέστατο αυτί του Παναΐτ τή σουρντίνα του πόγου. Ήγν άκουσε από πολύ μακριά αυτή τή φορά, να έρχεται σαν παράπονο, τή φωνή των «δικών» του από τους έξόριστους των γήσιων, από τις φυλακές, από το Σανατόριο ή «Σωτηρία» και προέβη στις περιφημες δηλώσεις του στον Άθηναικό Ύψο, είπε ότι με δέκα δραχμές που πέρνουν ως επίδομα οι έξόριστοι, δέ ζει κανείς, ότι ή «Σωτηρία» θέλει φωτιά, και το χειρότερο, σαν διαγνούμενος σε μια του διάλεξη, ανέκοίνωσε τις έντυπίσεις του από τή Ρωσία. Τότε άμέσως, σαν με παράγγελμα, ή Άθηναική κοινωνία και τα δημοσιογραφικά της όργανα έκαναν όπισθεν όλοταχώς. Μά τον Θεό, αυτός ο Παναΐτ δεν ήταν διάλου ευχάριστος! Άρα γε να είχε και Ρωμηός: Μπά, ούτε λόγος, δεν μπορεί, δεν θα είχε, είπαν και «υπόπτου διαγωγής» προσέθεσαν, «και πληρωμένος από τήν Ρωσία», το κάτω κάτω ούτε συγγραφέας, ένας κοινός «Τυχοδιώκτης».

— «Άλήτης!» ξεφώνισε κάποιος πληρεξούσιος που δεν ξέρει που πάνε τα τέσσερα, στην Έλληνική Βουλή. Ένα χαρτί με το «Έλληνική Δημοκρατία» ήρθε και του έσήμαγε ότι πρέπει να φεύγη το ταχύτερο. Και βέβαια. Σάν ένας δλόμαυρος θερμαστής που ξεφυτρώνει άξαφνα στην πλωτή πολυτέλεια ένός υπερωκεάνειου και χαλάει τή χώνεψη των καλοκαθισμένων που άερρίζονται, φανερώθηκε αυτός ο Ιστράτι ανάμεσό μας. Νά φύγη! Οι άγαθοί μας κοιμμουνιστάι τον βρήκαν «νερόδραστον», οι άστοί μας «τρομερά επικίνδυνον», κι' ένα πρωί που χιονίζε, κατηγορίσε στον Πειραιά και κανείς από κομμικάν απόχρωση, ούτε κοιμμουνιστής, ούτε σοσιαλιστής, ούτε άστος δεν βρέθηκε να του πει ένα «Γειά σου!» όπως εκείνος ήξερε να το λέει. Γιατί, άλλοίμονο, έτσι φεύγουν οι Άνθρωποι: Όλομόναχοι.

Γ. ΝΑΖΟΣ

ΘΑΝΑΤΙΚΟ

ΜΑΝΙΑΤΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

Α'

— Παπά-Γόνιμε, Παπά-Γόνιμε! Πρόβαλε να ιδής!

Ο Παπας, πρωϊνός καλώς είταν και διάβαζε στο κελί του, ξαφνιαστήκε. Πρόβαλε ξέσκουφος άχτένιστο άκόμη το κεφάλι του από το βοριανό το παραθυράκι, που βλέπει προς τή μικρή τή «χορευτρα» τής εκκλησίας.

Ο ήλιος, άνεθεασμένος δυο τριχιές άπάνω στον Γαύγετο, έσκυφτε τώρα κι έκανε πιο πολύ να κοκινίζουν τα κόκκινα βράχια τής Πετραχώρας κατάγγαντα.

Ο Παπας για μια στιγμή θαμπώθηκε από τήν άντηλιά. Άπλωσε τήν άπαλάμη του σιαδάι στο ματόφρυδό του και γλήγωρα χόρτασαν τα μάτια του στο φως.

«Έδλεπαν τώρα δλόνοιχα και δεν έχόρταιναν τον τρόμο...

— Οι καταραμένοι!... Οι καταραμένοι!... Έσερνε το γέριχο το χέρι του στα γένια του τ' άσπρα, με τήν ψυχή γιομάτη φρίκη και καταριόταν.

— Οι καταραμένοι!... Οι καταραμένοι!... Το είπαν και το κάμανε...

Κάτω στο πεζούλι τής αυλής ή θειά Άδράμαινα ή κελάρισα τραβούσε τα μάγουλά της.

— Μπά, φωτιά να τους κάψη!... Μπά, φωτιά να τους κάψη!... Το κακό, που μας κάμανε!

Άντίχρυ στην πόρτα τής εκκλησίας, κοντοσκόνι δεμένο το γαϊδουράκι, με τα κουρέλια και τα παλιόρουχα πανωκάπουλα φορτωμένα, χωρίς σαμάρι, βουρδούλιζε τήν ούρά του πέρα δώθε, να διώχνη τις μύγες, που σύγγεφο άπάνω του βούτζαν και το τσιμπούσαν.

* *

Έκατοχρονίτικη κι άκόμη πρέπει να είναι ή έχτρα, που χώριζε τα δυο χωριά θανάσιμα.

Το χώρισμα αυτό, τόσα και τόσα χρόνια, δεν το είχαγε στομώσει οι τόσο σκοτωμοί.

Η αίμόχαρη θεά, που λατρεύανε με άκοί-

μητο μίσος, δε χόρταινε τήν άσθεστη τή δίψα της στο κόκκινο ποτάμι, που χυνόταν ανάμεσα στα δυο χωριά. Ήθελε κι άλλο, κι άλλο!

Κι όσο έπινε, τόσο διψούσε περισσότερο. Κι όσο αυτή διψούσε, τόσο και το ποτάμι πιο πολύ φούσκωνε.

Τα χρονικά τής έχτρας τους, συγκρατημένα στη μνήμη των «όψιμόγερων» κι από γενιά σε γενιά μ' ευλάβεια περισσή παραδομένα, άνιστορούσαν αίματοκυλίσματα και σπαραχμούς.

Μά τήν όλόπρωτη άφορμή, που τους έχώριζε, χαμένη στα κατάβαρα των περασμένων, ούτε τήν ήξερε κανείς, ούτε κανείς μπορούσε να τή μάθη.

Η ιστορία ή άγραφτη σάστιζε κι έπαιρνε τή θέση της ο θρύλος.

— Έτσι το βρήκαμε, σου λέει. Πάπου-προσπάπου!...

Σε κάθε καινούργιο φονικό από το ένα χωριό, ή από τ' άλλο, τ' άλλα τα χωριά τα κοντινά κουνούσαν το κεφάλι περίλυπα.

— Πάλι χαρές ο Χάρος!

— Το να του πόδι στη Χαλκώχωρα, τ' άλλο στην Πετραχώρα!...

Κι αλήθεια το λεγαν. Όσο κι αν τήν επλάνευε ή τραγική τους έρωνια τήν αλήθεια.

Ο Χάρος βράδιαζε στη Χαλκώχωρα και ξεμερωνόταν στην Πετραχώρα.

Θρηνοδσαν το σκοτωμένο τους νεκρό οι Χαλκοχωρίτισες, και πριν να φυτρώση στο μνήμα του το πρώτο χορτάρι, σκυμένες στο χερόμυλο οι Πετραχωρίτισες έτριβαν το σιτάρι για το «χόντρο» και μοιρολογοδσαν το δικό τους...

— Οι όχτροι θενά το πάρουν πίσω σύνταχα το αίμα τους!

Το κακό δεν έδειχνε να σταματήσει. Το μίσος τους, λές κι είχε ρίξει ρίξες βαθιές μέσα στους τάφους, που ή μακρόχρονη ή έχτηρητα άνοιξε ανάμεσά τους.

Από τήν άγρια τους ψυχή, είχε πετάξει τρομασμένη κάθε άγάπη!...

Και τόσο συνηθίσανε τα μάτια τους στο

αίμα και μέστωσε ή καρδιά στο χύσιμό του, που και του λόγγου τὰ Περιά θὰ τούξ ἐξήλευαν.

—(1) Γιαννούκος ὁ «ἀρχοντας» μαζεύει γραφές... "Όταν μισέφη για τὸ ταξίδι του τὸ μακρυνό, δὲ θενὰ ἀστοχήσουμε. θενὰ σὰς στείλουμε τὴν «κατούνα» του ξεπλερωμὴ για τὴν «τρέθα»...

"Ἐλεγαν οἱ Πετραχωρίτες περιπαιχτικά. Ἦταν ἀπὸ τίς ἀγριεὶς τους συνήθειες γὰ στέλνουν ὄνειδιστικά πειράγματα ἀναμεταξύ τους. Ξαμιάτωναν ἔτσι τίς πληγές και ξάναφταν τὸ λαγοκοιμισμένο μίσος τους.

Οἱ Χαλκοχωρίτες εἶταν σὲ «χρέϊ». Μιὰ νύχτα τὴν τελευταία, στὰ λουπινοχώραφα, ὄξω στὸ καρτέρι, τοὺς εἶχαν ξεπαστρέψει ἕναν ἀπὸ τοὺς «κάλλιους» τῆς γενιάς οἱ Πετραχωρίτες. Κι ἔμενε ἀκόμη «ἀγδίκιωτος».

Ἔϊτε γιατί φυλαγόταν οἱ ὄχτροί, εἴτε γιατί οἱ Χαλκοχωρίτες, ὅσο κι ἂν τὴν ἐξήτουσαν, δὲν τὴν εὔρισκαν τὴν κατάλληλη εὐκαιρία, ἀργήσαν «γὰ πάρουν πίσω τὸ αἷμα τους».

Οἱ Πετραχωρίτες μὲ κάθε ἀφορμὴ ξεχύνανε τὸ μίσος τους σὲ περιγέλιο. Τάχα ἀπὸ τὴ δειλία τους τόσον καιρὸ οἱ Χαλκοχωρίτες ἀπόφευγαν γὰ χτυπηθοῦν μαζί τους, — ἐνῶ «ἔσκουζε τὸ αἷμα τους».

Και παραγγέλναν κάθε τόσο στοὺς ὄχτροὺς μὲ τὸν πραγματευτὴ τὸ Ἰυρολόγο περιπαιχτικά.

— Ὁ Γιαννούκος ὁ «ἀρχοντας» πεφιάνει. "Όταν θὰ πεθάνη, δὲ θὰ σὰς λησμονήσουμε κι ἔγνια σας! θενὰ σὰς στείλουμε τὰ ὑπάρχοντά του ξεπληρωμὴ για νὰ κάμουμε ἀγάπη.

"Ὁ Γιαννούκος εἶταν λωδιάρης. Ἄγνωστος μιὰ ἡμέρα ἔπεσε ἀπὸ τὰ σύγνεφα. Παράδειρε κάμποσο ἀπὸ χωριὸ σὲ γωριό, και στὸ τέλος ἐκόνηψε σ' ἕνα ρημοκλήσι μὲς στὸ λαγκάδι, ἀνάμεσα στὰ δυὸ χωριά, πιδ κοντὰ στὴν Πετραχώρα. Παντοτινὸς τους ἐκεῖ τρόμος, γὰ τοὺς κολλήσαν τὴν ἀρρώστια και στὰ δυὸ χωριά.

Μὰ δὲν εἶχε πιά και δύναμη γὰ κινηθῆ ὁ ἄμοιρος. Ἐμενε πάντοτε στὸ ἀπόμερο ρημάδι του, σὰ σπιτόφιδο.

Κάποτε και πότε οἱ Πετραχωρίτες οἱ

βουκόλοι, που κατακεῖ ἀράδιζαν, γὰ νὰ ποτίσουν τὰ γελάδια τους στὴ Λούμπα τὴν Ἀπολιωτή, ἀπὸ μακρυνὰ τοῦ πετοῦσαν περυστικά κανένα ἀποκόμιμα.

"Ἔξουσε ἔτσι σὰν τὸ σκυλί. Τί σκυλί και σκυλί;.. Και τὸ σκυλί ἔχει στὸν ἥλιο μοῖρα.

Αὐτός, κι ἀπομόναχος, ἔσερνε τὰ λυγδερὰ του τὰ κουρέλια, κι ἔξυγε στὸν ἥλιο τίς πληγές του. Φούσκωνε ἡ σάρκα του πρησμένη, κι ὄλο του τὸ κορμὶ ἀπὸ σπειριὰ και λέπια σκεπασμένο σάπιζε.

"Ὅλοι ἐφοβόνταν τὴν ἀρρώστια του κι ἀπὸ μακρυνὰ. Ἡ πρόληψή τους τὴ συνταύτιζε μὲ τὴν πανούκλα ἢ τὴ χολέρα.

"Ἐτρεμαν τὴν ἀρρώστια τοῦ Γιαννούκου, κι ἀνοίγαν διάπλατες τίς πόρτες στὸ θανατικό, που εἶχε θρονιάσει ἀνάμεσα στὰ δυὸ χωριά τὸ μαῦρο μίσος τους και τοὺς δεκάτιζε...

* *

Οἱ Πετραχωρίτες τὸ λεγαν μόνο. "Ἔτσι, σὰν ἀναγέλασμα και σὰ φοβέρα, τὸ συχνόλεγαν. Ἔτσι γὰ νὰ πληγώνουν τοὺς ὄχτροὺς στὸν πόνο τους.

Μὰ δὲν τὸ θάνατον στὸ νοῦ τους γὰ τὸ κάμουν κι ἔργο.

"Ἡ Κατερίνα ἡ χήρα τὸ ἀκουσε πολλές φορές και τὸ δεσε. Τὸ δεσε κόμπο μυστικὸ στὸ μαῦρο γεμενὶ τῆς.

Τὸν ἄντρα τῆς, τὸ Βαγγέλη Μουσιμούλη, τῆς τὸν εἶχαν σκοτωμένον οἱ Χαλκοχωρίτες δῶ και δέκα χρόνια.

"Α, πῶς τὸ θυμάται!.. Πῶς τὸ θυμάται! Σὰ γὰ εἶταν χτές!

Ξαναγύριζε στὸ χωριὸ ἀπὸ τὸ λόγγο μὲ τὴ μούλα τους φορτωμένη ξύλα και νυχτώθηκε. Ἔϊχε δὲν εἶχε προσπεράσει τὸ Διλάγκαδο. Κάτου στὰ Κουμαρλίτικα οἱ ὄχτροί του κράταγαν «χωσιὰ». Κρυμμένοι πίσω ἀπὸ τοὺς ἀρμακάδες, μὲσα στὰ λαχίδια, τοῦ ἀναψαν σταυρωτὰ δυὸ τουφεκιές.

— "Α! Τὰ σκυλιά, τὰ σκυλιά δὲν ἔχουν πίστη!

"Ἡ Κατερίνα τὰ ἀναθυμόταν τὴν τὴν και τὰ μάτια τῆς βρῦσες ἔτρεχαν.

Οἱ τουφεκιές, μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη, ἀκούστηκαν ξάστερα στὴ βραδυνὴ σιγαλιά, πάνω ὡς στὴν Πετραχώρα.

"Ἡ Κατερίνα, ξέγνιαστη ἢ φτωχὴ, καθόταν ὄξω στὴ ρούγα κι ἔγνεθε μὲ τίς ἄλλες τίς γειτόνισσες.

"Ἡ καρδιά τῆς ἄθελα ἐλάχτισε στὶς τουφεκιές. Προσηκώθηκε ἀνήσυχη. Σταυροκοπήθηκε λαφιασμένη κι ἔτρεξε μὲσα στὸ σπιτάκι τῆς μὲ σπουδὴ γὰ ἀνάφη τὸ καντίλι.

Κάπιο κακὸ, ἀόριστο προαίσθημα τὴν καρδιά τῆς ἔσφιγχε.

Δὲν πρόκαμε γὰ τὸ καλοσκεφτὴ, κι ἀκουσε ἀπόξω θρήνους και βλαστήμιες.

Χιούμγηξε λιγὸψυχη στὸ λιακωτὸ κι εἶδε τὸν κόσμο τῆς γενιάς τους γὰ μπαίνουν μὲσα στὴν αὐλὴ ὀλιμένοι.

Τῆς τὸν ἐφέραν ξερὸν κοιτάμενο, πάνω στὸ μουλάρι τους φορτωμένο τὸν ἀκριβὸ τῆς τὸ Βαγγέλη.

— "Α! τὰ σκυλιά, τὰ σκυλιά!.. Πῶς γὰ τὸ λησμονήση!..

"Ἀπὸ γενιά «ἀντρεϊανῆ» ἢ Κατερίνα εἶχε χαμένους «σκοτωτοὺς» πρὶν ἀπὸ τὸν ἄντρα τῆς, δυὸ ἀδέρφια ἀκόμη, ξακουστὰ γὰ τὴν παλικαριά τους.

"Ἔτσι τὸ μίσος τῆς γὰ τοὺς ὄχτροὺς εἶταν διπλό. Και μόνο γὰ τὸ χάλασμό τους ἔσκεφτόταν.

— "Ἀς εἶταν-μαθὲ-τρόπος ὅλες οἱ Χαλκοχωρίτισσες μεμιάς, ὅπως αὐτὴ, γὰ μαυροφορέσουν! Και στὴ φωτιά γὰ πέση!

"Όταν τέλος ὁ Γιαννούκος συχωρέθηκε ὁ «ἀρχοντας» — ἀπ' ὄλους λησμονημένος — τὴ νύχτα, που τὸ μαῦρο τῆς Κατερίνας γεμενὶ δὲν ξεχώριζε ἀπὸ τὸ πηχτὸ σκοτάδι, ἀργὰ πρὸς τὰ μεσάνυχτα, μὲ ἀποκοτιά, που μὲσα τῆς τὴ θέρεινε τὸ μίσος, χωρὶς γὰ τὴν τρομάξη οὔτε τὸ μόλυσμα ἀπὸ τὰ κουρέλια τοῦ λωδιάρη, τὰ φόρτωσε πάνου στὸ βασταγὸ, χύθηκε μὲς στοὺς ὄχτροὺς ἀθώρητη, κι ἔδωσε σάρκα στὸ φριχτὸ ἀναγέλασμα.

Β'

— Τί θὰ γίνη λοιπόν; Τί θὰ γίνη; ἀναρωτιόνταν οἱ ἄντρες ἀνήσυχτοι, στοῦ παπᾶ-Γόνιμου τὴν αὐλὴ συναγμένοι.

Τὸ μίσος τοὺς ἔπνιγε κι ὁ φόβος τὴν ψυχὴ τους ἐμούδιαζε. Και κανένας τους δὲ μπορούσε γὰ βρῆ τὴ σωτήρια λύση, που θὰ γλύτωνε ἀπὸ τὸ χάλασμό τῆ Χαλκόχωρα.

"Ὁ Παπᾶς πάνω στὸ ξώστεγο μὲ τίς γλάστρες, τριγυρισμένος ἀπὸ τὴν παπαδιά του και τίς γειτόνισσες, που εἶχαν χάσει και φωνὴ και χρῶμα, ἀγωνιζόταν γὰ παρηγορήσῃ τὸν κόσμο. Νὰ γκαρδιώσῃ και τίς γυναικούλες, που αἷμα δὲν εἶχαν.

— Ὁργὴ Θεοῦ και θὰ περάσῃ! Μὴν κάνετε ἔτσι, εὐλογημένοι, θὰ περάσῃ.

"Ἐτρεμαν τὰ ψαρά του γένια νευρικά. Ὁ τρόμος τῆς φωνῆς του τὸν ἐπρόδονε, ὅσο κι' ἂν πάσχιζε γὰ φανερώσῃ μιὰ προσποιητὴν ἀταραξία.

"Ἐσερνε τὴν εὐχὴς κι εὐλογίες, γὰ διώξῃ ἀπὸ τοὺς χωριανούς του τὸ κακὸ.

— Ἀπότρεψον, Κύριε, ἀφ' ἡμῶν τὴν ὀργὴν σου!

"Ἐστελνε ἀναθέματα και κατάρες στοὺς Πετραχωρίτες.

— Ἀνάθεμά τους! Ἀνάθεμα και τρισανάθεμά τους!

"Ὅσῳ δὲ κίντυνος ὁ τρομερὸς μὲ τίς κατάρες δὲν ἔφευγε. Ἀπὸ τὴν αὐγὴ, που ξημέρωσε ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα, — γὰ τον! ἐκεῖ στὴν πόρτα τῆς ἐκκλησίας ἀγνάντια, μὲς στὴν καρδιά τοῦ χωριοῦ.

"Ἐπαιρνε τὴν γιόμα.

Πότε, λοιπόν, θ' ἀποφάσιζαν;

Οἱ ἄντρες καθόνταν περίτρομοι κι' ἀπραγοί. Οἱ γυναῖκες ἀνυπόμονες μουρμούριζαν.

"Ἡ λιτανεία γὰ τὸ ἴδιο βράδι ἀποφασισμένη. Μὰ τὸ γαῖδουράκι; Πῶς γὰ βγῆ ἀπὸ τὴ μέση τὸ γαῖδουράκι;

Ἔϊπαν γὰ τὸ σύρουν μὲ τὰ κουρέλια του. Νὰ τὸ βγάλουν ὄξω ἀπὸ τὴ Χαλκόχωρα. Νὰ τὸ φέρουν ὡς τῶν ὄχτρων τὸ σύνορο, στὸ Διλάγκαδο, και γὰ τὸ ἀφήσουν ἐκεῖ γὰ γυρίση μόνο του στὴν Πετραχώρα.

"Ὅλοι τους εἶταν σύμφωνοι πάνω σ' αὐτὸ. Μὰ κανένας τους δὲν εἶχε και τὴν τόλμη τὰ καταπιαστῆ τὸ ἔργο.

Πιδ πολὺ κι ἀπὸ τὸ βάλι τοῦ ὄχτροῦ καθέννας τοὺς φοβόταν τὸ μόλεμα. Πῶς γὰ σιμῶση τὸ βασταγούρι;.. Πῶς γὰ τὸ λύση τὸ γαῖδουράκι;.. Τάχα δὲν εἶναι μολεμένο τὸ σκυλί;..

"Ἐπειτα στὸ δρόμο;.. Πῶς θὰ τὸ πῆγαινε στὸ δρόμο;..

"Ἰστερα, — λογάριάζε, — οἱ χωριανοὶ του οἱ ἴδιοι, κι οἱ δικοὶ του ἀκόμη, — ποῖος τὰ ξέρει αὐτά; — θὰ τὸν ἀπόφευγαν περίφοβοι...

— Μέριατε, μέριατε, παιδιά!.. Ὁ Λωδιάρης!..

"Ἀκόμη κι ἂν δὲν κόλλαε τὴ φοβερὴ τὴ λῶδα, τοῦ μακαρίτη τοῦ Γιαννούκου τὴν ἀρρώστια, που καλοκάθεται πάνω στοῦ γαῖδουριοῦ τὰ καπούλια, στὰ ἀποφόρια του...

— Τί θὰ γίνη, τὸ λοιπόν;.. Τί θὰ γί-

γη: ξαναρωτιόνταν άπραγοι και δίσουλοι οι Χαλκοχωριτες.

Οι γυναίκες άδημονούσαν ανήσυχες. Η στενοχώρια τους για τών άντρών τήν άργητα άρχισε να τους γίνεται χολή και πείσμα.

Η γριά Αθράμζινα ή κελάρισα, σάν προεστή, είχε ένα λόγο παραπάνω. Με τή γνώμη και τών άλλων γυναικών πειραχτικά τους άνειδίξε.

— Έι μωρογάρατε, κιστήδες ; . .

— Ηθελε άκόμη να τους έλεγε :

— Α ! Οι Πετραχωριτες πρέπει να είναι τολμηρότεροι από σας . . . Αυτοί δε φοβήθηκαν να μπουνε στού Γιαννούκου τού ρημόσπιτο ! . . Αυτοί δε φοβήθηκαν να σηκώσουν τά κουρέλια του λιθιάρη ! Να τά φορτώσουν στο γαϊδουράκι και να τά σύρουν μες στη μέση του χωριού μας, να μάς φιλέψουν τήν πανούκλα ! . . Και σεις λιγοψυχήσατε, καλότυχοι ; . .

— Κιστήδες ! Κιστήδες ! . . μουρμούρισαν κι οι άλλες οι γριές.

Ο Παπās ειπε :

— Άς αφήσουμε νάρθη κι ο Δήμαρχος.

Ο Δήμαρχος ήταν και γιατρός. Θάξερε αυτός κάποια λύση. Ο Λυκίσας ο λιοτριάρης έχει πάει με τού μουλάρι του στο κοντινό τού χωριού από τού πρωί για να τόν φέρη.

Η ώρα τους έχει. Όπου νάναι φτάνουνε.

* *

Ο ήλιος κατέβαινε πίσω από της Κορώνης τά βουνά και τά ξεψυχισμένα χρώματα του απόδραδου, που έβαφαν τόν άέρα άκόμη, άρχισαν να σκεπάζουν τους λόφους τους άλλαργινούς, πέρα, με ήσκιους γαλάζιους, όταν μά βουή κι ένας σάλαγος θάλωσαν τόν όριζόντα της Χαλκόχωρας.

Έτρεχαν οι άντρες σπουδαστικά κι άκολουθούσαν τους αναγκαστικά τά γυναικόπαιδα.

Από κάθε χέρσιμα κι από κάθε χωράφι, από κάθε άκρη και περίτραφο, από τ' ανώγια κι από τά κατώγια, χερόβολα άχυρα άρπαζαν, σανούς δερμάτια άγκάλιαζαν, ξύλα ζάλωναν, φράχτες έσυντζάκιζαν, θάμνους έξερίζωναν.

Φορτωμένοι και βιαστικοί, από τού φόβο τους τόν πανικό κυνηγημένοι, ο ένας πίσω από τόν άλλον άνηφόριζαν κοπαδιαστοί σάν τά καματερά μερμήγκια.

Έφερναν τις ζαλιές και τά φορτώματα

και τά πανοσιώριαζαν μέσα στο χωριό, στους δρόμους και στις αυλές, στα σταυροδρόμια και στα τρίστρατα. Όπου ήταν διάκενο, κι όπου ήταν λάκωμα, κι όπου ήταν άπλωμα και σιάδι.

Ολόγυρα στήν εκκλησιά σηκώσανε τους πιο πολλούς σωρούς. Κι από όλους τους σωρούς τόν πιο τρανό ύψώσανε στής εκκλησιάς μπροστά τή, Πύρα. Ένα τεράστιον όγκο ξύλα κι άχυρα, που σκέπαζε τού γαϊδουράκι τού φτωχού, με τά κουρέλια του, για πάντα αναπαμένο από τις μύγες.

Όταν στο μυστικό τού μούχρωμα τού σημαντήρι του έσπερινού, από τού άσπρο τού μοναστήρι της Σωτηριώτισας πέρα, θρήνησε στόν άτρεμον άέρα τού θάνατο της ήμέρας κι ή νύχτα, χήρα πεπλωμένη μες στα κρέπια της, πρόβαλε μυστική στο ιερό της τού κατώφλι, σάν από κάποιο άόριστο προάστειμα, ως και τά δέντρα δειλιασμένα γονατίσανε.

Τά σκυλιά, λαφιασμένα στόν άσυνήθιστον ποδοβολητό και τόν τέραχο, ούρλιαζαν άσώπιστα σάν τσακάλια.

Εΐταν και δέν εΐταν κατεβασμένη ή Έκάτη στ' άφεγγα τά καλντιρίμια της Χαλκόχωρας, όταν ο Παπās-Γόνιμος, άχνός σά θειαφοκέρι, βγήκε από τήν εκκλησιά του ξεσκούφωτος, με τ' άγια του ώμοφάρια. Μουρμούριζε ψαλμούς στο διάβα του και κράταε λαμπάδα αναμμένη.

Βάδισε ίσια άπάνω στόν τρανό σωρό και κάλλησε στ' άχυρα τή φλόγα. Τ' άχυρα σπίλισαν, κι ανάδωσαν κολώνα τόν καπνό. Η φωτιά βόσκησε κι άπλώθη.

Οι χωριανοί, που περίμεναν απόξω συναγμένοι τήν άρχή, όρμησαν τήρα άκράτητοι πάνω στή φωτιά.

Άρπαζαν δαυλιά, κλαδιά αναμμένα και τρέχανε γοργά, σπουδαστικά, διαγράφοντας στο διάβα τους φλογότοξα φανταχτερά στεφάνια με τις λαμπαδιμένες δάδες τους.

Όταν ανάψαν όλους της χορευτρας τους σωρούς γύρω στήν εκκλησιά, χέρι σέ χέρι δόσανε φωτιά και σ' όλους τους σωρούς μες στο χωριό τους άλλους.

Λίγο άκόμη κι απ' άκρη σ' άκρη άναφλεγόταν ή Χαλκόχωρα. Όλο τού χωριού τήρα παραδομένο έπλεε στούς καπνούς και στις φλόγες.

Σ' όλους τους δρόμους και σ' όλες τις αυλές και στις ρούγες είχαν φουντώσει τήρα

τους σωρούς, κι όλες τις θημωνιές είχαν άνάψει. Εΐχαν ρημώσει τά σπίτια, που φάνταζαν μες στις φλόγες σάν ξωτικά χαλάσματα.

Όλοι οι Χαλκοχωριτες είχαν ξεσπιτίσει κι είχαν κατεθεί σφάμελοι και παραστέκων στόν πύρινο ξαγνισμό της Χαλκόχωρας.

Οι φλόγινες γλώσσες γιγαντωμένες παντού ύψώνονταν και γλύφανε τόν ουρανό, που σασισμένος έσκυφτε να ιδή τά πύρινα όργια. Φωτάζαν παράξενα τους νέους πυρολάτρες, που παράστεκαν κυκλωμένοι γύρω στις φωτιές κι έστελναν σχήματα τρομαχτικά στούς τοίχους και στις λιθίες τους άλλόκοτους ήσκιους τους.

Τά φρύγανα και τά χλιπρόκλαδα κουφότριζαν σά να μασούσαν κόκαλα οι φωτιές. Δεντρογαλιές οι φλόγες σφύριζαν σαΐτευτά, τ' άχυρα τ' αναμένα, σπιθοϋλες φτερωτές, τά σήκιονε ο καπνός ανάλαφρα, τά στρυφογύριζε, τ' άνέμιζε ο άγέρας στις μαυρες στεγωσιές και στα κλειστά παράθυρα.

Κανείς δέν έφοβόταν μήν πιάσουν φωτιά τά σπίτια και τ' άχυρακάλυθα. Ο φόβος ο τρανός που τους κυρίευε σύψυχους είχε άποπνίξει μέσα τους κάθε άλλη έγνια.

Οι γριουλες, — τού τρόμου και της λαχτάρας Έβρειες, — παίρναν τή θρακιά τήρα στα κεραμίδια, χύναν άφθονο πάνω στ' αναφτά

κάρβουνα λιθάνι, και τρύπωναν φαντάσματα ζωντανά στ' άχούρια και στα χαμόσπιτα. Θύμιαζαν τά ζούδια και τις άράχνες, για να ξορκίσουν τού μεγάλο κακό.

Τά παιδιά τού χωριού, που στήν ψυχή τους δέν πολυκάθεται ο φόβος, συναπαρμένα από τ' ανεπάντεχο, τού φωτερό πανηγύρι, τρέχαν σάν άτια άσπέδιστα γύρω από τις φωτιές χαρούμενα και χοροπηδούσαν.

Όταν πια όλες οι φωτιές πέρα πρόσπερα είχαν φουντώσει, κι οι φλόγες κορωμένες άγκάλιαζαν τή Χαλκόχωρα παντού, μεγαλόπρεπη και θαμαστή, μυστήριο γιοιάτη, ξεκίνησε ή λιτανεία της νύχτας από τή χορεύτρα πάνω ξάγναντα.

Άχνός, χλιμός ο Παπās-Γόνιμος μπροστά, με τήν άργυρόμαυρη εικόνα της Άγια-Βαρβάρας στήν άγκαλιά του, πίσω οι χωριανοί με τις λαμπάδες στα χέρια, με ίκεσίες αδιάκοπες.

— Παναγία Δέσποινα ! Κύριε έλέησον !

Κι όπως ροδόλαε ή λιτανεία παράξενα μυστηριακή μες στα στενά λιθόστρωτα καντούνια, από τις φλόγες όνειρδφεγγα, τά γυναικόπαιδα από τις αυλές παρατούσαν μόνες τις φωτιές να καίγονται κι άκολουθούσαν ξοπίσω στήν ουρά με ίκεσίες περίτρομες και με στριγγιές φωνές.

— Κύριε έλέησον ! Παναγία Δέσποινα !

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΡΟΔΟΚΛΕΙΑ

Στους θάμνους τού μονοπατιού, ή Ροδόκλεια σκιμμένη γέμιζε μ' όμοιους καρπούς και φύλλα τού πανέρι και ξάφνου ο θαρρετός βοσκός, μ' ένα καιτό φιλί του, σάν τού κεντρί της μέλισσας, της δάγκωσε τού χέρι.

Σά βελονιά και σάν γλυκειά σταλαγματιά από μέλι τού νοιώθει εντός της τού φιλί, ν' άπλώνει ως τήν καρδιά της και ζαλισμένη από χαρά και φόβο μαζί, σέρνει μες στα τριφύλλια ώρα πολλή τήρα τά βήματά της.

Στό σπίτι όταν έγύρισε και κάλι, βράδυ βράδυ, χωρίς να φάει τού δείπνο της, πλάγιασε κι έκοιμήθη (κουφύδια, μήτε κάστανα, μήτε βρασμένο σάρι) τόσο βαρειά ήταν και θεομή ή καρδιά της μες στα στήθη.

Τού δείπνο αυτό τού ευωδιαστό, που μήτε τ' έχει άγγίξει (Μά άραγες έτσι ο έρωτας μες στήν καρδιά μας μπαίνει ;) θυσία στο δίνει εδλαβικά, ο άθάνατη Άφροδίτη, απ' τού φιλί ή Ροδόκλεια τού τσοπάνου πληγωμένη.

(Contesse DE NOAILLES)

MIX. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΑΛΜΠΡΕΧΤ ΝΤΥΡΕΡ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ

Όταν ο Ντύρερ, πού η τετάρτη του Έκατονταετηρίς γιορτάσθηκε τόν περασμένο μήνα, πέθανε στις 6 Απριλίου του 1528, δμόφωνος θρήνος ύψώθηκε απ' όλους τούς διανοουμένους κύκλους της Γερμανίας. Όλοι συμμερίζονταν τὸ αίσθημα πού με λίγα λόγια εξέφρασε ο Μελάγλιθον σ' ένα από τὰ γράμματά του στον Καμεράριους: «Ποιῶ όταν βλέπω πὸς ἡ Γερμανία στερήθηκε ἕναν τέτοιον καλλιτέχνη, ἕναν τέτοιον ἄνθρωπο.»

Σ' όλους τούς χαρακτηρισμούς τοῦ Ντύρερ πού ἔχουν γραφεί ἀπὸ τούς συγχρόνους του Γερμανούς «οὐμανιστάς», βλέπομε τὸν Γερμανὸ ζωγράφο νὰ παραβάλλεται με τούς μεγάλους ζωγράφους τῆς ἀρχαιότητος, με τὸν Ζεῦξι ἢ με τὸν Ἀπελλῆ. Στὸ στόμα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων πού θεωροῦσαν τούς ἑαυτούς των ὡς τούς Ὀμήρους καὶ τούς Κικέρωνας τῆς ἐποχῆς των, ἡ σύγκριση, πού σήμερα μᾶς φαίνεται σχολαστικὴ κι' ἀνούσιχ, ἔχει μεγάλη σημασία. Ἀνεγνώριζαν—πολλοὶ ὕστερα ἀπὸ προσωπικὴ γνωριμία μαζί του—τὴν ξεχωριστὴ προσωπικότητα τοῦ ζωγράφου Ἀλ-

ΑΛΜΠΡΕΧΤ ΝΤΥΡΕΡ
(Αὐτοπροσωπογραφία)

μπρεχτ Ντύρερ καί, παρ' ὅλο τὸν δασκαλικὸ στόμφο τοῦ λεξιλογίου των, τὸ ἔνστικτο τούς ὡδηγοῦσε στὸ νὰ διακρίνουν τὴν ἀσύγκριτη ἔθνικὴ του σημασία. Νὰ διακρίνουν δηλαδή ὅτι ὁ Ντύρερ ἦταν ὁ πρῶτος καὶ — ὅπως ἐφάνηκε ἀργότερα — ὁ μοναδικὸς καλλιτέχνης πού ἔδειξε τὴν ἰσοτιμία τῆς γερμανικῆς τέχνης ἀπέναντι στὴν τέχνη τῶν ἄλλων ἔθνων. Γιατί ὁ Ντύρερ, ὅταν πέθανε, ἦταν ἕνας «μαίτρ» ἀναγνωρισμένης διεθνούς ἀξίας. Στὴν Βενετία καὶ στὶς Κάτω Χῶρες, ὅσο ζοῦσε, τὸν τιμοῦσαν καὶ τὸν σέβονταν· σ' ὅλα τὰ ἄλλα

κράτη, στὴν Ἰταλία, στὴν Γαλλία, στὴν Ἰσπανία καὶ στὴν Ὀλλανδία, ἀπειροὶ μιμήθησαν τὰ ἔργα του καὶ ἀναγνώρισαν αὐτὸν τὸν ἀντιπρόσωπο τῆς γερμανικῆς τέχνης.

Στὸν Ντύρερ διακρίνομε δύο ξεχωριστὲς καὶ ἐντελῶς ἀντίθετες τάσεις, πού διαφαίνονται καθαρὰ σ' ὅλες τὶς καλλιτεχνικὲς του δημιουργίες καὶ τούς δίνουν ἕνα ξεχωριστὸ θέλημα: τὴν τάση πρὸς τὴν ἀπεικόνιση τῶν ἀντικειμένων ὅπως εἶναι στὴν πραγματικότητα, καὶ τὴν τάση πρὸς τὴν ἀπεικόνιση τῶν ἀντικειμένων σύμφωνα με τὸ καλλιτεχνικὸ ἰδεῶδες πού ὀρίζαν οἱ κανόνες τῆς τέχνης. Με φανατικὴ προσοχὴ ὁ Ντύρερ βυθίζεται στὴ μελέτη κάθε πράγματος, δὲν βρίσκει καμμιά λεπτομέρεια τόσο μηδαμινὴ καὶ ἀσήμαντη ὥστε νὰ μὴν εἶναι ἀξία νὰ τὴν ἀποδώσῃ, καὶ μετὴν ἴδια ἀγάπη μελετᾷ καὶ ζωγραφίζει καὶ τὰ πιδ ἀσχηματῶντικα ὅπως καὶ τὰ πιδ ὡραία. Ἀλλὰ τὸν ἴδιο ἀκούραστο ζήλο δείχνει ὁ Ντύρερ κι' ὅταν θέλῃ ν' ἀκολουθήσῃ τούς κανόνες τοῦ κλασσικῶς

ὡραίου. Ἔκανε, παραδείγματος χάρι, ἀτελεύτητους ὑπολογισμούς γιὰ νὰ βρῆ ἕναν γενικὸ «κανόνα» τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, καὶ κοίταξε νὰ μὴν ξεφύγῃ διόλου ἀπὸ τὸ καλλιτεχνικὸ ἰδεῶδες τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς ἰταλικῆς τέχνης. Προσπάθησε νὰ βρῆ τὸ τέλει στὴν ἔκφραση καὶ τὸ τέλει στὸ σχῆμα. Ἡ μίμηση τῆς φύσεως ὅπως γινόταν ἀπὸ τούς καλύτερους ζωγράφους τῆς Νυρεμβέργης, ἦταν γι' αὐτὸν ἡ κατώτερη βαθμίδα πού ὡδηγοῦσε πρὸς τὴν ἐπίτευξη ἐκείνου πού ἦταν σύμφωνα με τούς κανόνες, τοῦ μόνου πού κατὰ τὸν Ντύρερ ἀξίζε ν' ἀποκληθῆ «τέχνη».

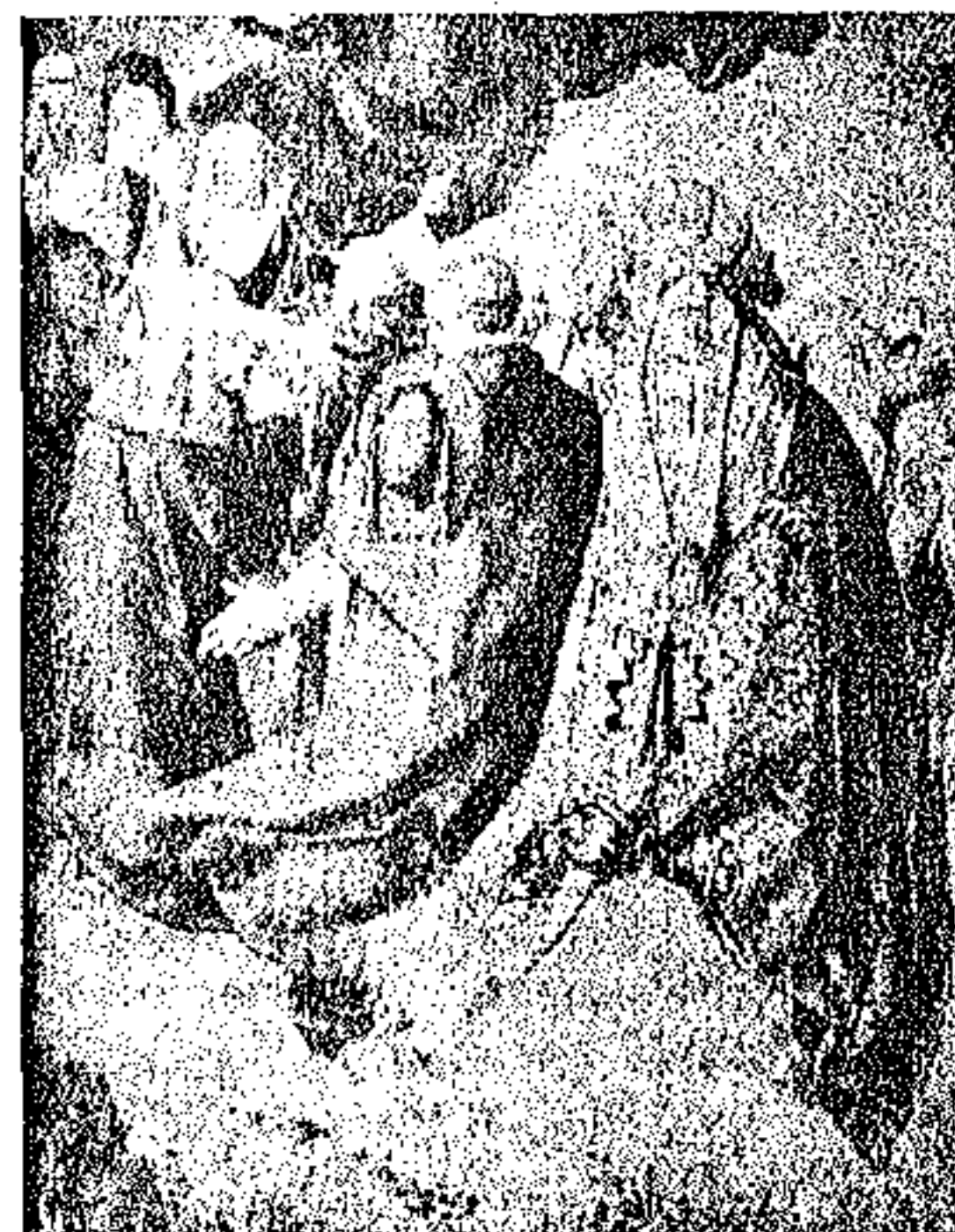
Στὰ ἔργα τῆς ἀρχῆς τῆς ὀριμότητός του κυριαρχεῖ περισσότερο ἡ τάση πρὸς τὴν ἀπόδοση τῆς ἔκφρασης. Στὸς πίνακές του τῆς «Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου» κάθε γραμμὴ ἔχει τὸν λόγο τῆς. Ἀπὸ τίς πελώριες μορφές με τίς ἐπιδρωτικὲς χειρονομίες καὶ τὰ παθητικὰ πρόσωπα, ἀπὸ τίς γεμάτες κίνηση πτυχωσείες τῶν φορεμάτων, ἀπὸ τὴν σειρά τῶν τοπίων πού διακρίνονται στὸ βάθος τῶν πινάκων, βλέπομε μιὰ κυριαρχικὴ θέληση, πού χωρὶς νὰ σκοτίζεται γιὰ καλλιτεχνικοὺς κανόνες, προσπαθεῖ ν' ἀποδώσῃ τὴν μεγαλύτερη ἔκφραση. Νοιώθουμε τὸν ἑαυτό μας νὰ παρασύρεται ἀπὸ τὴν φλογερὴ ἔκφραστικότητα αὐτῶν τῶν πινάκων.

Καὶ μόλις λίγα χρόνια ἀργότερα, στὴν ὀχι λιγώτερο περίφημη χαλκογραφία «Ἀδὰμ καὶ Ἑῦα» βλέπομε συγκεντρωμένες σ' ἕνα ἔργο ὅλες τίς μακροχρόνιες προσπάθειες τοῦ Ντύρερ γιὰ τὴν ἀνεύρεση ἐνός κανόνος τοῦ ἀνθρώπινου σώματος. Ἰδίῳ δὲν μᾶς παρουσιάζεται τίποτε ἄλλο παρὰ δύο ἰδεῶδεις μορφές. Καμμιά ἔκφραση στὰ πρόσωπα τῶν προσπαθῶν, τίποτε πού νὰ μᾶς δείχνει τὴ σπουδαιότητα τῆς πράξεώς τους. Ὁ «Ἀδὰμ καὶ ἡ Ἑῦα» δὲν εἶναι παρὰ δύο ὡραία πλαστικὰ σώματα, πού στέκονται ἤρεμα μέσα σ' ἕνα

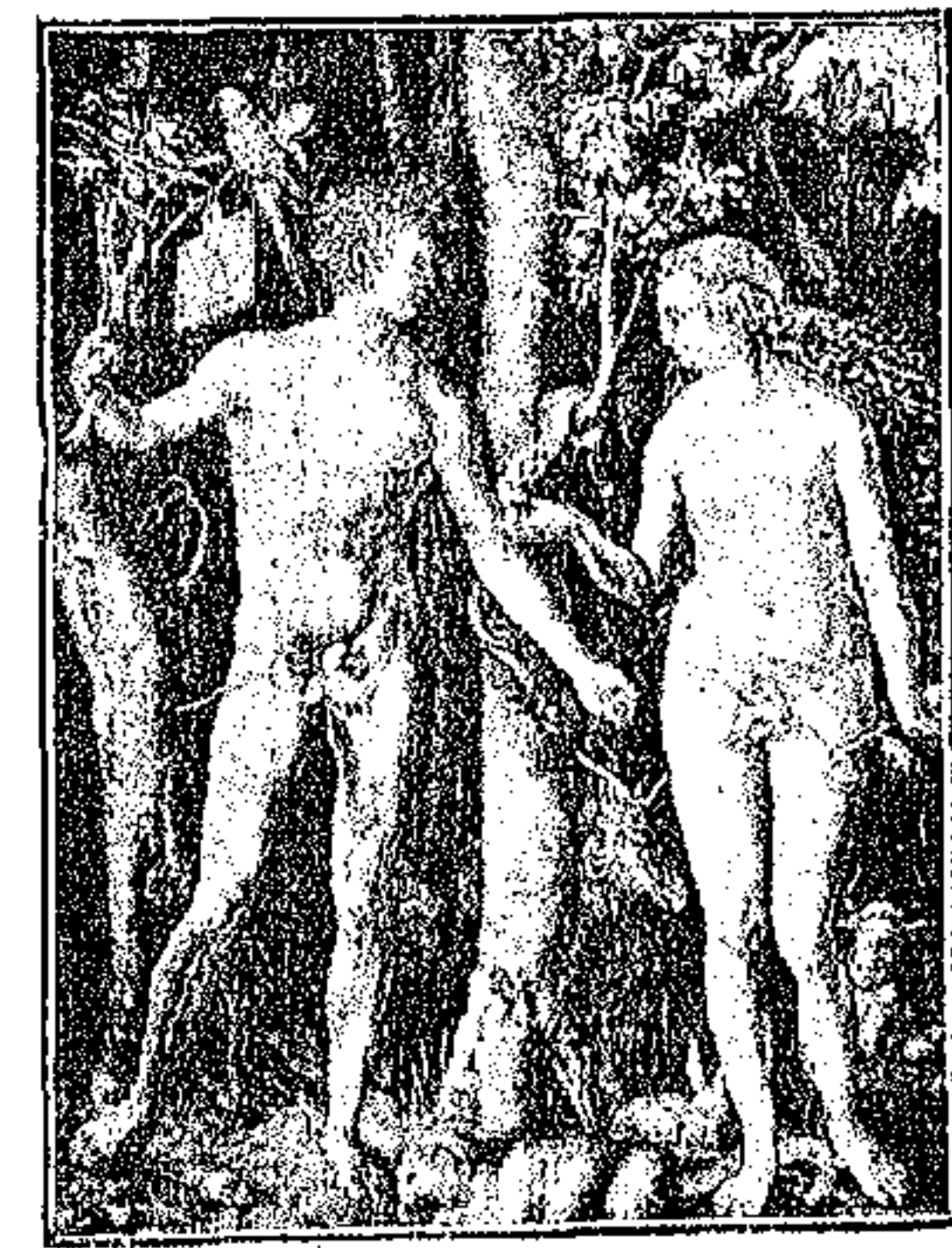
ψυχρὸ, ἀνέφραστο καὶ οὐδέτερο περιβάλλον.

Ἡ διπλὴ αὐτὴ τάση τοῦ Ντύρερ, πάνω ἀπὸ τὴν προσωπικὴ του παρόρμηση, εἶναι περισσότερο μιὰ ἐκδήλωση τῆς ἱστορικῆς καὶ τῆς ἔθνικῆς του θέσεως. Ἡ τάση πρὸς τὴν ἀπόδοση τῆς ἔκφρασης εἶναι τὸ Γοτθικὸ στοιχεῖο ἡ τάση πρὸς τὸ καλλιτεχνικῶς ὡραίο εἶναι τὸ στοιχεῖο τῆς Ἀναγεννήσεως. Τὸ ἕνα εἶναι ἡ γερμανικὴ κληρονομικότης, τὸ ἄλλο ἡ ἰταλικὴ ἐπίδραση. Οἱ δύο ψυχές στὸ στήθος τοῦ Ντύρερ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κοπιώδους προσπάθειάς του νὰ συγκεντρώσῃ στὸν ἑαυτό του δύο ἀντίθετες σχολές, τὴν τέχνη τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τὴν Γοτθικὴ τέχνη, τὴν τέχνη τοῦ Βορρᾶ καὶ τὴν τέχνη τῆς Μεσημβρίας. Καὶ μαζί μ' αὐτὸ καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ ἱκανότης τοῦ Ντύρερ νὰ προσλαμβάνῃ καὶ ν' ἀφομοιώσῃ ἰταλικά στοιχεία, πού εἶναι στενὰ ἐνωμένη μετὴν καλλιτεχνικὴ του δημιουργία καὶ πού ἀποτελεῖ τὴν βάση τῆς ἐξαιρετικῆς του παραγωγικότητος.

Ὅ,τι ἔμπαινε στὸν κύκλο του, ἀμέσως τὸ ἔπαινε ὁ Ντύρερ, ὄχι ὅμως γιὰ ν' ἀκολουθήσῃ αὐτὸς αὐτὸ τὸ ξένο, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸ κάνη δικό του. Κι' ἐκεῖνα ἀκόμη πού δαγελίστηκε ὁ Ντύρερ ἀπὸ τὴν ἰταλικὴ τέχνη, δὲν ἔκαναν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ξυπνοῦν τίς

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΠΑΝΤΕΣ (ἀπόσπασμα).

ΑΔΑΜ ΚΑΙ ΕΥΑ

Εκπρότυπες πού καμίνταν μέσα του. Δεν χρησιμοποίησε τὰ ιταλικά πρότυπα παρά για να τ' αναπτύξη πιά πλατιά και πιά σοβαρά, και για να φθάση γρηγορώτερα στο παλιητικό καλλιτεχνικό ιδεώδες. Η μελέτη αυτή πιθανόν βέβαια να συντόμιευσε την εξέλιξή της, τὸ βέβαιον ὅμως είναι πως δὲν τοῦ ἔδωσε τίποτε ἄλλο παρά ἐκεῖνο πού εἶχε κιόλας μέσα του. Στην Ἰταλία ὁ Ντύρερ ἀνακάλυψε τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. "Όταν πῆγε τὸ 1506 για δεύτερη φορά στη χώρα τῆς καλλιτεχνίας, βρήκε ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς Βεγετὸς καλλιτέχνες δὲν ἦταν ἀνώτερός του, και εἶδε στὰ δημιουργήματα μιᾶς τέχνης πού εἶχε ἀναπτυχθεὶ ὀργανικῶς κάτω ἀπὸ ἐξαιρετικά εὐνοϊκὲς συνθήκες, τὴν ἐπαλήθευση και τὴν ἐπικύρωση τῶν ἰδίων του ἰδανικῶν. Τὴν ἐντύπωση αὐτὴ τὴν ἔφερε μαζί του ἀπὸ τὴν φωτεινὴ μεσημβρία στὴν βορεινὴ πατρίδα του, και ἀπὸ τότε προσπάθησε νὰ βασίσει ἐπάνω σὲ θεωρητικὲς μελέτες τὴν τέχνη πού εἶχε ἐπεξεργασθεὶ μέσα του και εἶχε δοκιμάσει στὴν Ἰταλία, και νὰ τὴν κάνη κοινὸ κτῆμα τοῦ ἔθνους του.

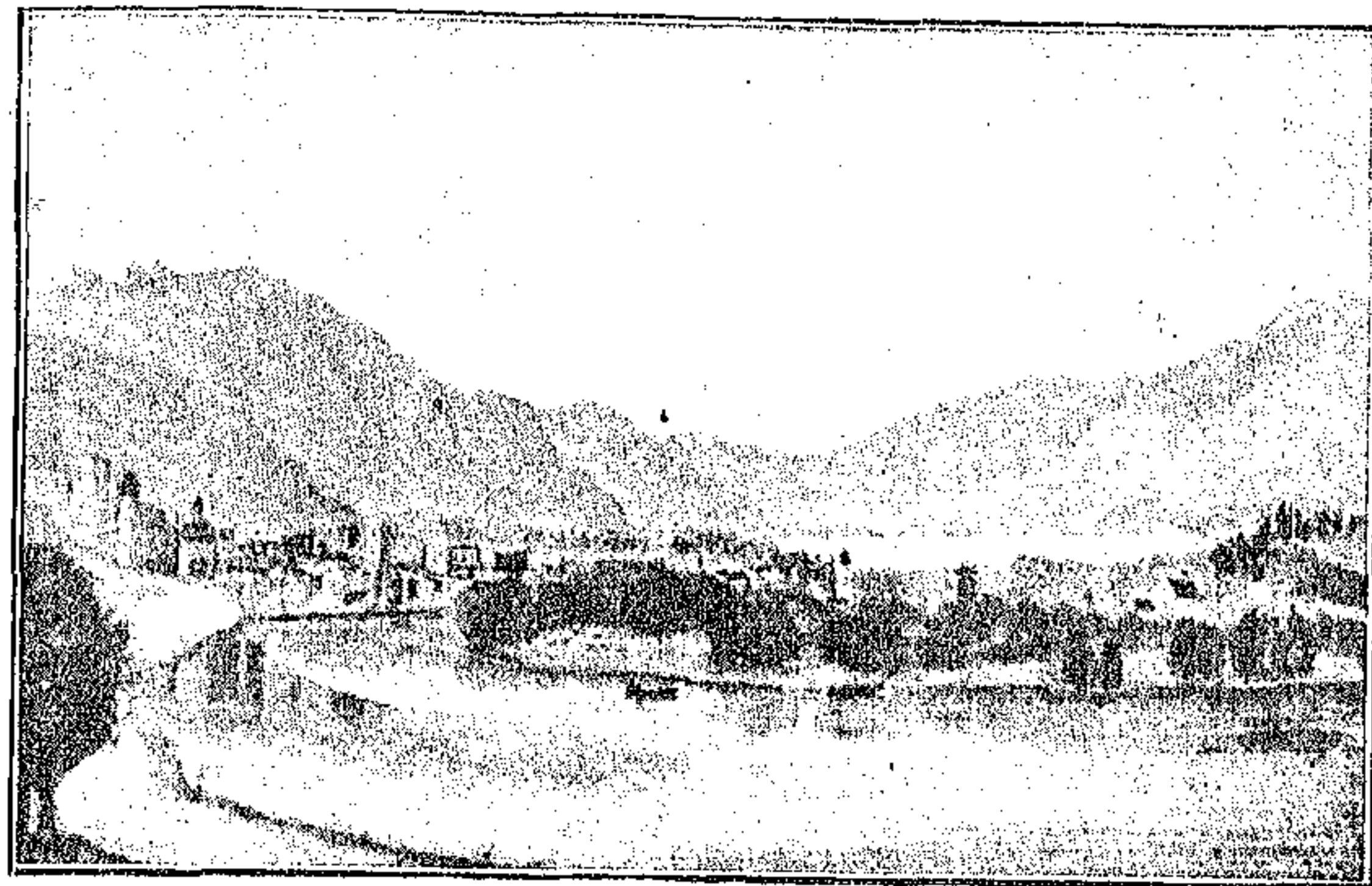
Η ΜΗΤΕΡΑ ΤΟΥ ΝΤΥΡΕΡ
(Ζωγραφισμένη ἀπὸ τὸν ἴδιον)

Παρ' ὅλο τὸ ἀπλωμα πού πῆρε ἡ τέχνη τοῦ Ντύρερ ὕστερα ἀπὸ τὸ ταξίδι του στὴν Ἰταλία, δὲν μπορούμε νὰ παραβλέψουμε και τίς τραγικὲς συνέπειες πού εἶχε γι' αὐτὸν αὐτὸ τὸ γεγονός. Οἱ φοβερὲς ἀπαιτήσεις πού ἄρχισε νὰ ἔχη ὁ Ντύρερ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του τὸν ἐμπόδιζαν νὰ τελειώγη τὰ ἔργα του. Ἀπὸ τὸ 1510 βλέπουμε ὀλοένα και περισσότερα ἔργα ἡμιτελῆ. Οἱ μεγάλες καλλιτεχνικὲς συλλήψεις του—οἱ μεγαλύτερες σχεδὸν ἀπ' ἄλλες—δὲν προχώρησαν πέρα ἀπὸ ἕνα ὀρισμένο στάδιο, ἔμεναν ἀπλὰ σκίτσα. Ἀλλά

κι' ἐκεῖνα πού εἶναι τελειωμένα, τὰ τελειώνα ὁ Ντύρερ πιεζόμενος ἀπὸ ἐξωτερικὴ ἀνάγκη, ὅπως π. χ. τὰ ἔργα πού ἔκανε κατὰ παραγγελία τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανου, και πού δὲν ἀνήκουν στὰ πιά προσωπικὰ τῆς τέχνης του. Τὸ χάσμα μεταξύ τοῦ ιδεώδους και τῆς πρακτικῆς του ἐκτελέσεως γινόταν ὀλοένα και μεγαλύτερο. Τὰ τελευταία χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ Ντύρερ πέρασαν μέσα σὲ ἡμιτελῆ σχεδιάσματα ἔργων. Κι' αὐτὸ, τὸ νὰ μὴν μπορεῖ νὰ τελειώγη τὰ ἔργα πού ἄρχισε, εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα σημεῖα τῆς τελευταίας περιόδου τοῦ Ντύρερ. Κι' ὅμως αὐτὸ τὸ πᾶγμα, ἡ διαρκὴς ἐλξη πρὸς τὸ ἀπλῆστο ἰδανικό, πού μὴς στερεὶ τὰ ὀριμώτερα ἔργα τοῦ Ντύρερ, εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα προτερήματα τοῦ Γερμανοῦ καλλιτέχνη.

Ἀπεναντίας τὰ προτερήματα τῶν πραγματοποιημένων του δημιουργημάτων, τῶν τελειωμένων ἔργων του, δὲν εἶναι παρά σχετικὰ. Ἐμεῖς δὲν πιστεύουμε πιά στὸ ἀπολύτως ὀραίο πού ἰσχύει σὲ κάθε περίσταση και πού για νὰ τὸ ἐπιτύχη, ὁ Ντύρερ κατέβαλε τόσους κόπους. Γνωρίζουμε ὅτι ἀπὸ τὴν τέχνη τοῦ παρελθόντος δὲν μπορούμε νὰ πάρουμε παρά μόνον ὀρισμένα στοιχεῖα, και μόνον ἐκεῖνα πού ἀνταποκρίνονται πρὸς τίς καλλιτεχνικὲς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς μας. Ἔτσι ἡ σχέση ἡ δική μας πρὸς τὸν Ντύρερ εἶναι διαφορετικὴ ἀπ' ὅτι ἦταν κατὰ τίς ἄλλες ἐποχές, και ἰδίως διαφορετικὴ ἀπ' ὅτι ἦταν κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ ἱμπερессиονισμοῦ. Ἡ τέχνη τοῦ Ντύρερ εἶναι ἀπολύτως ἀντιμπερессиονιστικὴ. Ποτέ του δὲν δοκίμασε νὰ συγκρατήσῃ μὲ χρωματικὰ μέσα τὴν ὀπτικὴ ἐμφάνιση τῶν ἀντικειμένων. Ὁ σκοπὸς του

ἦταν πάντοτε νὰ δείξῃ καθαρὰ τίς πλαστικὲς γραμμὲς κάθε σχήματος. Ἀπὸ τὰ πρῶτα παιδικὰ του σκίτσα δείχνεται καθαρὰ ἡ προσπάθειά του, νὰ δείξῃ σαφῶς τὸ σχῆμα, και ἀκόμη στὰ τελευταία του σχεδιάσματα ἔπαι οἱ μεμονωμένες μορφὲς δὲν ἔχουν ἀναπτυχθεὶ στίς λεπτομέρειές τους, βλέπουμε ξεχωρισμένη τὴν ὀψη κάθε μορφῆς και τὸ σχῆμα τῆς περιγραμμένο μὲ μεγάλες γραμμὲς. Ἡ σαφήνεια αὐτὴ τοῦ σχήματος πού ἄρχίζει νὰ θεωρεῖται σπουδαία και στὴν δική μας σύγχρονη τέχνη, εἶναι ζωτικὴ ἀνάγκη για τὸν Ντύρερ.

ΤΟΠΙΟΝ ΠΑΡΑ ΤΟ ΤΡΙΔΕΝΤΟΝ (ΤΥΡΟΛΟΝ)

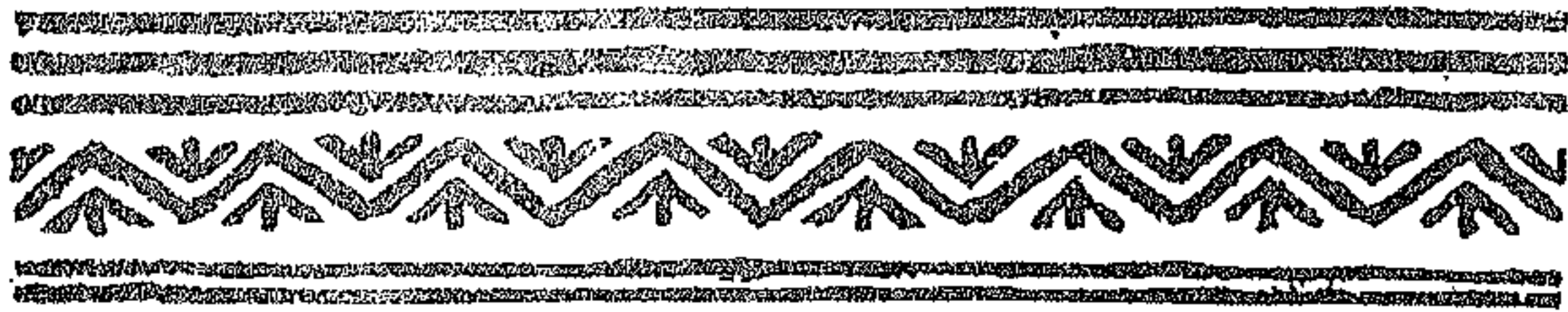
ἦταν πάντοτε νὰ δείξῃ καθαρὰ τίς πλαστικὲς γραμμὲς κάθε σχήματος. Ἀπὸ τὰ πρῶτα παιδικὰ του σκίτσα δείχνεται καθαρὰ ἡ προσπάθειά του, νὰ δείξῃ σαφῶς τὸ σχῆμα, και ἀκόμη στὰ τελευταία του σχεδιάσματα ἔπαι οἱ μεμονωμένες μορφὲς δὲν ἔχουν ἀναπτυχθεὶ στίς λεπτομέρειές τους, βλέπουμε ξεχωρισμένη τὴν ὀψη κάθε μορφῆς και τὸ σχῆμα τῆς περιγραμμένο μὲ μεγάλες γραμμὲς. Ἡ σαφήνεια αὐτὴ τοῦ σχήματος πού ἄρχίζει νὰ θεωρεῖται σπουδαία και στὴν δική μας σύγχρονη τέχνη, εἶναι ζωτικὴ ἀνάγκη για τὸν Ντύρερ.

Σ' ἕνα σκίτσο τῆς μητέρας του, πού τὸ ἔκανε ὁ Ντύρερ μὲ κάρβουνο τὸ 1514 και πού βρῆκεται στὸ Βερολίνο, βλέπουμε ὅτι δὲν ἔχει παραμελήσει οὔτε μιὰ ρυτίδα ἀπὸ ὅσες ἐχάραξαν στὸ πρόσωπο τῆς γρηᾶς οἱ ἔννοιες, οἱ ἀρρώστειες και τὰ γεράματα. Κι' ὅμως τὸ σκίτσο αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ πείσῃ ὅτι ἀνήκει ἀποκλειστικῶς στὸν λεγόμενο νατουραλισμό, εἶναι ἡ ἀπόδοση ὄχι τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβάλλοντος, ἀλλὰ τῆς ἐσωτερικῆς διαθέσεως. Ἡ νέα αὐτὴ και ἰσχυρότερη ἀντιλήψη τῆς ζωῆς εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς τέχνης τοῦ Ντύρερ. Ἀμα ἰδεῖ

κανεὶς εἰκόνας προγενεστέρων του ζωγράφων και κοιτάξῃ ἔπειτα τίς δικές του, θὰ νομίσῃ ὅτι παριστάνουν μιὰν ἄλλη, καινούργια ἀνθρώπινη φυλὴ ζωντανότερη, δυνατώτερη και ἐκφραστικώτερη ἀπὸ τίς προηγούμενες. Καὶ γιὰ τὸν ἴδιο λόγο ὁ Ντύρερ εἶναι ὁ πρῶτος πραγματικὸς Ἑυρωπαϊὸς τοπιογράφος· γιὰ τὸν πρῶτο αὐτὸς δὲν ἐζωγράφησε ἕνα τοπίο συγκεντρώνοντας σ' ἕνα πίνακα διάφορα μεμονωμένα στοιχεῖα, λιγώτερο ἢ περισσότερο μελετημένα, ἀλλὰ δημιούργησε δείχνοντας τὴν γενικὴ ἐκφραση, τὴν ψυχὴ νὰ ποῦμε τοῦ τοπίου αὐτοῦ.

Ἀλλὰ περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο, τὸν ἐνέπνευαν τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ, δίνοντάς του ἀνεξάντλητα δημιουργικὰ στοιχεῖα. Σὲ τρεῖς μεγάλες σειρὲς—στὴν μικρὴ και τὴν μεγάλη σειρά τῶν ξυλογραφῶν και στίς χαλκογραφίες, — σὲ πολλοὺς πίνακες και σὲ σκίτσα, βλέπουμε τὸν Ντύρερ νὰ δημιουργεῖ διαρκῶς νέες σκηνὲς πάνω στὸ ἴδιο θέμα, χωρὶς νὰ ἐπαναλαμβάνει ποτέ οὔτε και τὸ ἐλάχιστο. Ὁ πλοῦτος ὄχι μόνον τῆς ἐφευρετικότητός του ἀλλὰ και τῆς αἰθαντικότητός του, ἀρκεῖ για νὰ θεωρηθῇ ὁ Ντύρερ ὡς ἡ σπουδαιότερη ἐκδήλωση τῆς γερμανικῆς τέχνης.

(Ἀπὸ τὸ Γερμανικὸ) ΓΕΩΡΓΙΑ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

Η ΣΠΗΛΙΑ ΤΟΥ ΖΕΜΠΕΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

Σημερώνει, κι' ή καταχνιά πάει σιγά να σκορπιστή. Μὲ τὴν πρώτη μπανάτσα σαλπάρησε τοῦ καπετὰν Μανώλη ἡ γαλέρα, πίσω της ἀφίνοντας τὸ παφίτικο ἀκρογιάλι.

Μ' ἀνοιγμένα τώρα τὰ πανιά καὶ στὸ κατάρτι τ' Ἀη Μάρκου τὴν παντιέρα, ἡ γαλέρα ἀρμενίζει γιὰ τὴν Κρήτη.

Ὁ καπετὰν Μανώλης, παλιὸς θαλασσινός, — πού γιὰ νὰ τὰ βγάλη πέρα μὲ τὴν Τουρκιά πού ἔπνιγε τοὺς Χριστιανούς σ' ὅλες τίς μεριές, ἔσιμξε μὲ τοὺς Βενετσάνους, ἄλλους ὄχτροὺς τῆς ρωμισοῦνης, — σὰν πρόσταξε καὶ τίς στερνές ὀρμηγιές, γύρισε ὕστερα στοὺς ξένους του, Πήγε κι' ἔκατσε κοντὰ τοὺς σταυροπόδι, σὰν πάντα του, κοντὰ στὸ Βίχτωρα τὸ Ζεμπέτο, τὸ αὐτοχὸ παλληκάρι, καὶ τὸν Κωστή τὸν πιστικό του, ν' ἀκούσῃ τὴν ἱστορία τους.

Κι' ὁ Βίχτωρας, χάμω καθισμένος, μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι, σὰ νάθελε νὰ μὴν ἀντικρύσῃ μάτι ἀνθρώπινο, ἀρχινᾷ μὲ τὴ συρτή φωνή του νὰ λέῃ τὸν καῦμό του. (Α)

« Πᾶνε ἔξη μῆνες ἀπὸ τότες. Ἦταν μὲσ' τὸν περκομένο δεκαπενταύγουστο. Στὸ χωριὸ μου, ψηλά στὸ βουνό, στὴν Παναγιά, ὅλ' οἱ χωρικοὶ ἦτανε μὲ τὲς χαρές τους, ἡ χρονιά γέννηζε καλὴ καὶ τ' ἀμπέλια μας φορτωμένα μὲ καρπὸ. Τὰ κοπέλια μὲ τίς νιές τὰ στεφανώματά μου καρτεροῦσαν μὲ τὴν Παραδείσα, τοῦ παπᾶ Ἀντρέα τῆ μοναχοκόρη, γιὰ νὰ ξεφαντώσουν.

Σὸί γιὼ βενετσάνικο ἀπὸ πατέρα, ὀρφάνεψα δυὸ μηνῶν μωρὸ βυζιάρικο. Μὰ ἡ μάνα μου, Θεὸς σχωρέσ' τὴν, κυπριώτισσα πού βρέθηκε, μὲ βάφτισε χριστιανό, ἄλλη πίστη ἀπὸ τὴ δική της δὲ μ' ἄφισε νὰ πάρω. Κι' ἔτσι σὰ μεγάλωσα, ἀρνήστηκα τοὺς Βενετσάνους, κι' οὔτε νὰ στεφανιωθῶ δέχτηκα τοῦ Πασκουάλε τὴν κόρη κι' ἄς ἦτανε ντυμένη στὰ φλουριά καὶ στὸ μετόξι.

Ἄλλαξαν οἱ καιροί. Νὰ τ' ἀκουεσ καὶ νὰ μὴν πῖστευεσ στ' αὐτιά σου νὰ πάρῃ βενετσάνος ρωμισοπούλα. Τί κακὸ γέννηκε στοῦ πατέρα μου τὰ χρόνια, στῆς Σινιορίας τοὺς καιροὺς. Μὰ τώρα, ξαμανία τούρκου, ποιὸς τὰ συνήθια τὰ παλιά βαστᾷ :

Τῆς ρωμιᾶς τὰ μάτια τὰ σμιχτόφρυδα κι' ἡ λυγερὴ κορμοστασιά της σκιάβο τους μ' ἔκαναν καὶ μισθαρκὸ τους. Κι' ἦταν ἡ χαρά μου ἡ μονάκριδη νὰ στέκουμαι στὰ ἔμπα τοῦ χωριοῦ νὰ τὴν ἀκαρτερώ, τὸ κάθε βράδυ, σὰ γύριζε φορτωμένη ἀπὸ τὴ βρύση μὲ τὲς ἄλλες κοπελιές. Ἀπ' ὅλες ξέχωρη, στὲς χάρες καὶ στὲς ὀμορφιές, νὰ μὲ καλησπερίσῃ θωρῶντας καταγῆς.

Χάνεις τὸ μυαλό σου νὰ συλλοῖστῆς τώρα πὼς γέννηκε μιὰ χούφτα χῶμα. »

Κι' ὁ Βίχτωρας σταμάτησε, κατὰ πῖε ἕνα στεναγμὸ, ἔδιωξε μὲ τὸ χέρι του τὴ μαύρη σκέψη καὶ ξανάρχισε :

« Ἦταν Σάββατο, ἕνα καταραμένο Σάββατόδραδο, τὴν ἄλλη μέρα διπλογιόρτι, Πάσχα καὶ Κυριακή, ἡ μέρα ἡ ταμένη γιὰ τὰ στεφανώματα.

Ἔλειπα στὴ Χώρα κάτω, νὰ φέρω τὰ στέφανα καὶ τὰ κεραστικά. Μὲ τὰ λιοβουτήματα κοντόφτασα στὸ χωριό. Σουρούπωνε κι' ὅλας καὶ πάσιζα νὰ φτάσω μπονώρα πρὶ νὰ μὲ βρῆ ἡ νύχτα. Πετοῦσε τ' ἄλογό μου σὰν νάχε λὲς φτερά, μὰ ἦταν βαρειὰ ἡ καρδιά μου. Τρεῖς γκιώνηδες ἀπάντησα στὴ στρατά μου, κακὸ σημάδι! Κι' οἱ τρεῖς ἔσκουζαν δυνατὰ κι' ἐσταύρωσαν τὸ δρόμο μου. Κάποιος δικός μου θὰ πεθάνῃ... ἔτσι λένε ἡ γερόντισσες στὸ χωριὸ μας, κι' ἤμουν μαραζωμένος, κι' ὅσο ζητοῦσα νὰ πῶ πὼς εἶναι ψέμματα, τόσο ἡ συλλογὴ δὲ μ' ἄφινε.

Ἐφτασα ἔτσι ὡς τὰ περιθώλια ὄξω τοῦ χωριοῦ. Κανένας δὲν ἦρτε νὰ μ' ἀπαντήσῃ τέτια μέρα' παραξενεύτηκα κι' ἡ συλλογὴ μου

γέννηκε ἔγνοια μεγάλη. Νύχτωσε καλὰ σὰ μπήκα στὸ χωριό' στὲς στράτες οὔτε ψυχὴ, μόνάχη. Χωρὶς νὰ σταματήσω πουθενά, ἔτρεξα στὸ σπίτι μας, μὰ πρὶ καλὰ νὰ στρίψω τὸ σοκκάκι, ἀκουσα βουή μεγάλη' κλάματα καὶ φωνές μαζί ἀνακατεμένες.

Ἰέμιζε ἡ στρατά λοῆς-λοῆς, κόσμο. Ὅλο τὸ χωριὸ ἦταν κεῖ, ἀπὸ τὸν πιὸ μικρὸ ὡς τὸν πιὸ μεγάλο.

Ξεπέζεψα στὴ στιγμὴ κι' ἔτρεξα σκουτώντας ὅποιον τύχαινα μπροστά μου, γιὰ νὰ μῶ μέσα. Θεέ μου, τί κακὸ ἦταν κείνο πού μᾶς βρῆκε! οὔτε στὸν πιὸ μεγάλο σου ἔχτρο νὰ μὴ τὸ καταριέσαι. Δείψανο στοῦ γάμου τὴ γιορτὴ, ἀντὶς γιὰ τὰ τραγούδια κλάματα, κι' ἀναφυλλητὰ ἀντὶς γιὰ τὰ βιολιά...

Στὸ αἷμα βουτηγμένος ἦταν ὁ γεροπελλερός μου, ὁ ἄμειρος ὁ παπᾶς. Τὸν εἶχανε στὸ σοφᾶ ἀπάνω ξαπλωμένο, κι' ἀπάνωθὲ του ἡ γρηά του γυρμένη νὰ χτυπάῃ τὰ στήθια της, νὰ τραβᾷ τὰ μαλλιά της, νὰ βγάζῃ λόγι' ἀπὸ τὸ στόμα της πού δὲν εἶχανε οὔτε ἀρχὴ οὔτ' ἄκρη.

Μ' ἄρπαξ' ἡ ματιά της σὰν ἔμπαινα κι' ἔτρεξε εὐτὺς κατακοντὰ μου, μ' ἀγκάλιασε, χτύπησε τὸ κεφάλι της στὰ στήθια μου κι' ἀδράχωντάς με ἀπὸ τὸ σιγγόνι μου, μὲ σκούνησε μακριὰ της. « Τρέξε νὰ μοῦ φέρῃς πίσω τὴν Παραδείσα μου πού τὴν ἀρπάξανε οἱ τουρκεμένοι », μούπε μὲσ' τὸ κλάμα της, καὶ βγάζοντας μιὰ στρίγγλια φωνή, σωριάστηκε χάμω. Τᾶχα χαμένα ὀλότελα... οἱ τρεῖς γκιώνηδες στριφογύριζαν μὲσ' στὸ μυαλό μου. Θόλωσε ἡ θωριά μου, ταῦτιά μου βούιζαν παράξενά. Νὰ βαστηχτῶ δὲ μπορούσα στὰ πόδια μου κι' ἀκούμπησα στὴν πεζούλα νὰ μὴν πέσω. Καὶ τότες ἦταν πού ἦρταν τὰ παλληκάρια, κι' ὁ Κωστής μούπε τὸ τί στάθηκε :

— Καλὰ καλὰ δὲν τέλεψε ἀκόμα στὴν ἐκκλησία ὁ ἔσπερινός, κι' οἱ κοπελιές συνάχτηκαν στὸν αὐλόγυρο τοῦ σπιτιοῦ, γιὰ τὸ γέμισμα τοῦ κρεββατιοῦ, παλιά συνήθια στὸ χωριὸ μου.

Ἦταν κι' ὁ γέρο Μάρκος ὁ στραβὸς ἐκεῖ, πού μὲ τὸ λαγοῦτο του βαστοῦσε στὰ τραγούδια συνοδιά, κι' ἔτσι σὰν τῆς νύφης τὸ κρεββάτι γέμιζε μπαμπάκι καὶ φλουριά, στοῦ

1. Χώρα, ἡ Λευκωσία, ἀκόμα καὶ σήμερὰ ἔτσι τὴ λέει ὁ λαός.

μουζικάντε τὸ πιάτο ἔπεφταν τσεκίγια σὲ κάθε βελονιά.

Ἄξαφνα μιὰ φωνὴ γέμισε ὅλο τὸ χωριό: « ἔρχονται οἱ γεννίτσαροι! » Μὲ μιὰ σφαλίσανε τὰ στόματα, βουδάθησαν τὰ λαγοῦτα. Τὸ μισοτέλειπτο κρεββάτι τὸ πέταξαν σὲ μιὰ γωνιά. Οἱ μαγάδες τρέξανε στὰ σπίτια τους νὰ κρύβουν τὰ παιδιὰ τους μὴν πᾶς καὶ τὰ τουρκέφουν,

Κι' ἀλήθειαν, σὲ λίγο νὰ σου ὁ Καρᾶ-Μουσταφᾶς μὲ δέκα γεννίτσαροι, καθαλλάρηδες νὰ μπαίνουν στὸ χωριό. Κόνεψαν σὰν πάντα στοῦ παπᾶ, πού ἦρτεν ὁ ἄμειρος ὡς τὴν πόρτα νὰ τοὺς καλοσωρίσῃ. Ἰσακίστηκεν ἡ παιδιὰ νὰ φιδάσῃ γιὰ τὸ μπέη καφέ καὶ ναργιλὲ μὲ φιλό τουμπέκι, κι' ὕστερα νὰ στρώσῃ γιὰ τὸ τραπέζι καὶ νὰ βγάλη ἀπ' τὸ κελλάρι τὸ μουσκάτο τὸ καλύτερο, τὴν πιὸ παλιά κουμανταρία.

Κατόπιν ἔφτασαν κι' οἱ προεστοὶ νὰ δώσουνε στὸν Καρᾶ-Μουσταφᾶ τὸ σακκούλι μὲ τὰ τσεκίγια, τὸ φόρο, πού μέρες τώρα συναγμένα τὰ φύλαγαν κατ' ἀπ' τὴν ἅγια τράπεζα στὴν ἐκκλησιά.

Ὦντας ἔφυγαν, ἔκατσαν ὁ μπέης στὸ τραπέζι, οἱ μεζέδες καὶ τὰ κρασιὰ τοῦ ἀνάψανε τὰ αἵματα κι' ὀρέχτηκεν ἄλλα πράματα ὁ νοῦς του. Πρόσταξε νὰ τοῦ φέρουνε τὸ λαουτιέρη ν' ἀρχινήσῃ τὸ μανὲ κι' ἐγύρευε μπροστά του νάρτη νὰ χορέψῃ ἡ κόρη τοῦ παπᾶ.

Μὰ ὁ συχωρεμένος ὁ παπα-Ἀντρέας, ἅγιος ἀνθρώπος, δὲν ἦταν νὰ ρίξῃ στὰ σκυλιὰ τοῦ σπιτιοῦ του τὴν τιμὴ. Ἀρνήστηκε στὸ μπέη. Ὅμως κεινοῦ ἡ πιθυμιά νόμος ἦταν καὶ προσταγὴ. Τὸ Σολεϊμάνη ἔβαλε νὰ φάξῃ μὲ στὸ σπίτι ὀλοῦθε, τὴν Παραδείσα νὰ τοῦ φέρῃ.

Τὴ βρῆκανε σὲ μιὰ γωνιά τοῦ πλυσταριοῦ, κατ' ἀπ' ἕνα φόρτωμα θρουμπιά πού τᾶχαν γιὰ προσάψιμο. Συρτή τὴ φέρανε στὰ πόδια τοῦ Καρᾶ-Μουσταφᾶ, πού χύμηξε, σὰν τὴν ἀγγάντησε ἔτσι ὀμορφὴ νὰ τὴ φιλήσῃ, ἀδράχωντάς τὴν ἀπ' τὰ χέρια. Τότες ἦταν πού πιά δὲ βᾶστηξεν ὁ παπᾶς. Τέτια ντροπὴ δὲ ματάγιγε στὸ σπίτι του. Ἦταν γραφτό του, λὲς, στὴ στερνὴ του ὠρα νὰ πιῇ καὶ τοῦτο τὸ φαρμάκι, Παρακάλεσε, ἔκλαψε, γονάτισε γέρος ἀνθρώπος στὰ πόδια τοῦ σκυλιοῦ, μὰ τίποτε. Τὸ πιετὸ ἔκανε τὸ μπέη ἕριδὸ ἀνήμερο, τ' αὐτί του δὲν ἴδρωγε ἀπ'

τὰ παρακάλια, καὶ μὲ μιά κλωτσιὰ ἔρριξε τὸ γέρο μακριὰ του. Σήκωσε τότες τὴν Παραδείσα μὲς στ' ἀγκάλια του καὶ ἔτρεξε γιὰ νὰ φύγῃ· μὰ δὲν πρόφτασε. Ὁ παπᾶς σηκώθηκε ἀπάνω ὀλόρθος καὶ βρέθη στὴν ξύπορτα προθήτρα· βιστοῦσαν τὰ γεράματα του. Στάθηκε ἄμπρὸς καὶ νὰ φωνιάζῃ δυνατὰ ἀρχίνησε, τὴ μοναχοκόρη του νὰ γλυτώσῃ, στὸ ποδάρι νὰ σηκώσῃ, τὸ χωριό. Ἄλλος ἀντρας στὸ σπίτι δὲν ἦταν νὰ βρεθῇ.

Τοῦ κόκου ὄμιος οἱ φωνές του. Ὁ Σολεϊμάνης σ' ἓνα τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ γνέφισμα, τὸ γέρο πέτυχε καὶ μιά μαχαίριὰ τοῦμπηξε ἀνάμεσα στὲς πλάτες πού τὸν ἄφισε ξερό. Ἔφασε τὸ μαχαίρι ὡς τὸ κόκκαλο.

Ἀχὸς δὲ βγήκε ἀπ' τὸ στόμα τοῦ γέρου, πού κυλίστηκε χάμω, βουτηγμένος στὸ αἷμα του. Ὡς νὰ συναχτῇ τὸ χωριό καὶ ἡ συμφορὰ νὰ μαθευτῇ, οἱ γεννίτσαροι βρισκόντουσαν μακριὰ στοῦ Κόκκου τὸ δρόμο.

Ἀστροπελέκι ἦταν γιὰ μένα τὰ στερνὰ λόγια. Κάλλιο νὰ μὲ εἶχε καταπιῇ ἡ γῆ. Σκατίστηκε τὸ μυαλό μου, σὰν τρέλλα μου γύρισε, ἤθελα νὰ πιῶ, νὰ ρουφήξω αἷμα. Κανένα δὲ λόγιαζα τὴν ὥρα κείνη. Τὰ μοιρολόγια καὶ τὰ κλάματα μὲ βασάνιζαν περισσότερο, καὶ ἀναμμένος ἔτσι σηκώστηκα ὀλόρθος καὶ φώναξα στὰ παλληκάρια :

— Πάω νὰ φέρω τὴν Παραδείσα, πίσω νὰ πάρω τὸ αἷμα τοῦ παπᾶ καὶ ἄς μοῦ γδάρουν τὸ πετοῖ καὶ μένα σὰν τοῦ Μπραγαδίνου. Ὅποιος θέλει ἄς ἔρτῃ μαζί μου, πάω !

Τριάντα φωνές συτροφεμένες μ' ἀποκρίθηκαν, καὶ νὰ μας σὲ λίγη ὥρα, ὅλα τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ, καθ' ἑαυτοὺς ἀρματωμένοι γιὰ τὸ Κόκκο.

Πήραμε τὸ μονοπάτι τὸ στενό, πού μόνο εμεῖς οἱ ντόπιοι τὸ ξέραμε, γιὰ νὰ κόψουμε δρόμο, καὶ πρὶ μεσουρανίῃ τὸ φεγγάρι, φτάσαμε στὸ δίστρατο.

Πεζέψαμε. Ὁ Κωστής τότες ἀφογγράστηκε, βάζοντας τ' αὐτὶ τοῦ κατχῆς. Ἄκουσε τὸ ποδοβολητὸ πού ὅλο καὶ δυνάμωνε, καὶ μᾶς φώναξε :

— Ἐρχονται, πᾶμε νὰ κρυφτούμε !

Ἰέραμε στὲς πλαγιές τ' ἀλογὰ μας νὰ μὴ φαίνονται καὶ κρυφτήκαμε στοὺς ὄχτους καρτερώντας.

Πολλὴ ὥρα δὲν πέρασε νὰ φανοῦν. Μπροστά, μπροστά ὁ Καρᾶ-Μουσταφᾶς μὲ τὴν Παραδείσα στὴ σέλλα ξαπλωμένη, πίσω του

ἔρχότανε ὁ Σολεϊμάνης, καὶ ὕστερα οἱ ἄλλοι.

Σὰν τῶχαμε συμφωνημένο, ἕνας δικὸς μας ἔρριξε σὰν κοντόφτασον μιά πιστολιὰ στὸν ἀγέρα.

Σὲ μιά στιγμὴ τὰ παλληκάρια ξεπεταχτήκαμε ἀπ' ὅλες τὲς μεριές καὶ πρὶν καὶ ὅλας νὰ τὸ καταλάβῃς καλά-καλά, τοὺς πιάσαμ' ὅλους καὶ τοὺς δέσαμε πισθάγκωνα.

Ξαφνικὸ τοὺς ἦρτε, γιατί πόρευαν ξένοιστοι.

Μέσ' στὴν ἀγκυλιά μου πήρα τὴν Παραδείσα, τὸ ὄβιο τὸ κοράσι . . . Σὰν πεθαμένη ἔμοιαζε στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ. Τὴ ράντισα μὲ κρύο νερὸ ἀπ' τὴ βρυσούλα, τῆς σφόγγισα τὸν ἴδρωτα στὸ μέτωπο καὶ ἔπαθα χιλια βάσανα νὰ τήνε συνεφέρω, μ' ἀκόμα ἡ ἄμοιρη μιλιὰ νὰ βγάλῃ δὲ μπορούσε . . .

Ἦμουν θεριὸ τοῦ λόγγου πιά. Γιὰ πουλι λόγιαζα τὸν ἄνθρωπο μπροστά μου. Ἄρπαξα δυὸ μαχαίρια καὶ ἔτρεξα κοντὰ στὸν Καρᾶ Μουσταφᾶ, πού σὰ μὲ εἶδ' ἔτσι ἀγριεμένο, μοῦ φώναξε κατάμουτρα :

— Σκότωσέ με, γκιαούρη, μὰ ὁ Ἄλλάχ θὰ σοῦ δώσῃ καὶ σένα καὶ στοὺς συντρόφους σου.

Ἐγγεψα στὰ παλληκάρια νὰ τὸν λύσουνε καὶ πέταξα στὰ πόδια του τὸνα μαχαίρι.

— Ἐλα νὰ χτυπηθοῦμε ἀντρίκια, τοῦ φώναξα, νὰ παλέψουμε, γιὰ νὰ μὲ σκοτώσῃς καὶ μένα, γιὰ τὸ αἷμα τοῦ γέροντα νὰ πάρω πίσω.

Τοῦ κακοφάνηκε τοῦ σκυλιοῦ νὰ χτυπηθῇ μαζί μου, μὰ σὰν ἀπόειδε πῶς ἀλλιῶς δὲ γίνεται, ἄρπαξε ἀπὸ χάμω τὸ μαχαίρι.

Ἀρχίνησα γιὰ, μὲ τὸ ζερδί μου χέρι τυλιγμένο στὸ ζουνάρι μου, τὸ δεξί μου λεύτερο ἄφισα νὰ χτυπάῃ. Τὰ πόδια μου λὲς καὶ εἶχανε φτερά. Μὰ ὁ μπέης μου ξεγλυστρουσε, ἔστριβε, σὰ φίδι λύγιζε τὸ κορμί του, πάντα μοῦ ξέφευγε τὴν ὥρα πού νόμιζα πῶς τὸν πέτυχα, καὶ ἔδγαζε κάτι μουγγητὰ πού φανέρωναν τ' ἄχτι του τὸ κρυμμένο.

Ν' ἀποσταθῶ καρτεροῦσε καὶ ὕστερα νὰ ξετολήμῃ νὰ χτυπήσῃ. Καὶ στ' ἀλήθεια σὲ λίγο ἀρχίνησαν τὰ πόδια μου νὰ τρέμουν, νὰ λυγίζουνε. Μὰ τοῦ Θεοῦ ἦταν ! Δὲν ξέρω μήτε καὶ ἐγὼ πῶς τοῦρθε ἄξαφνα νὰ σκύψῃ. Στοχάστηκε τάχα πῶς ἦρθε ἡ ὥρα νὰ ξεπεταχτῇ, ποιὸς ξέρει ; Χύμηξα κατὰ πάνω του εὐτὺς. Τὸν πέτυχα ἔτσι σκυμμένο καὶ τοῦμπηξα τὸ μαχαίρι στὸ πλευρὸ ὡς κεί πού ἔφτανε. Δὲν πρόφτασε νὰ μ' ἀγγίξῃ, μονάχα

κάτι γρατσουνιές στὸ μπράτσο καὶ στ' αὐτὶ. Ἔπεσε μουγγρίζοντας καὶ κυλίστηκε στὸ χῶμα.

Πέταξα τότες καὶ ἐγὼ τὸ μαχαίρι μου, καὶ τὸ σταυρὸ μου βάζοντας χάμω, γονάτισα καὶ φέλησα τὴ γῆ. Μάθελά μου μοῦρθε ἓνα κλάμα, ἓνα κλάμα μέσ' ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια μου . . . Δὲν ξέρω πόση ὥρα ἔμεινα ἔτσι, μὰ ὄντας σηκώθηκα, τὸφεγγάρι πήγαινε νὰ σβύσῃ.

Σκεπάσαμε τὸν πεθαμένο, τυλίξαμε τὸ κορμί του μ' ὅτι βρέθηκε καὶ στ' ἀλογὸ του τὸν φορτώσαμε. Ἔστερα χωριστήκαμε τὰ παλληκάρια. Μισοὶ νὰ συντροφέψουν τοὺς γεννίτσαρους, ἔτσι δεμένους, ὡς κάτω μακριὰ στὴν Παραδείσα, καὶ οἱ ἄλλοι νὰ γυρίσουμε μὲ τὴν Παραδείσα πίσω στὸ χωριό. Ὁ Κωστής ἦταν νὰ πάῃ στὸ Κόκκο νὰ φέρῃ στὸ χωριὸ τὸ Γούμενο, νὰ παρασταθῇ στὴν τάξη καὶ στὴν ταφὴ τοῦ γέροντα.

Μάτι δὲν κλείσαμε ὡς νὰ ξημερώσῃ. Πότε κοντὰ στὸ λειψάνο πού τῶπλεναν μ' ἀνθρώπο, τὸ ράντιζαν ροδόσταμα καὶ τῶντωναν γιὰ τὴν ἐκκλησιά· πότε κοντὰ στὴν Παραδείσα πού μοιρολογοῦσε ἡ φτωχὴ γιὰ τὴν κατάρτα πού ἔπεσε πάνω της.

Μαῦρο Πάσχα κάναμε τὴν ἄλλη μέρα. Κατὰ τὸ μεσημέρι θάψαμε τὸν παπᾶ. Τοῦ γέννηκε μεγάλη τάξη. Ὅλο τὸ χωριὸ συναχτήκεν, ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὴ Κάτω Παναγιὰ, καὶ ξενοτόπιτες καὶ ὅλας ὅσοι τῶμαθαν. Ἐξῆ παπάδες παραστάθηκαν καὶ ὁ Γούμενος τοῦ Κόκκου.

Μὰ ἡ κατάρτα μᾶς κατάρτεχε . . . Τὸ σφαλισμένο ξωπόρτι τοῦ σπιτιοῦ μας ἀνοίξε πάλι σὲ τρεῖς μέρες, ἀλίμονο, γιὰ νὰ βγάλουμε πεθαμένη καὶ τὴν παπαδιά πού δὲ βιάστηκε ἀπ' τὸν καῦμό της οὔτε νὰ ἐννιαμερίσῃ.

Κι' ἔτσι πεντάρφανη, μαυρομαντηλοῦσα, ἡ Παραδείσα ἡ ἄμοιρη γέννηκε σὲ τρεῖς μέρες μέσα χειρότερη καὶ ἀπὸ τὲς πιὸ φτωχὲς πού δὲν βρήκανε οὔτε στὸν ἥλιο μαῖρα.

Ὁξω πιὸ μαῦρα ἦτανε τὰ πράγματα. Ξενοχωρίτες καὶ χωριανοὶ πού τύχαινε νὰ γυρίσουν ἀπὸ κάτω, μᾶς φέρανε τὸ μήνυμα πῶς ὁ βαλῆς, στάκουσμα τοῦ σκοτωμοῦ τοῦ Καρᾶ-Μουσταφᾶ, ἔταξε γιὰ πεντακόσια γρόσια τὸ κεφάλι μου, καὶ ἀκόμα πῶς σὺναζε ἀσκέρι νὰ μᾶς πολεμήσῃ στὰ βουγά.

Μέρες γιὰ χάσιμο δὲν εἶχαμε : ὅπου καὶ νάταν, σὲ μιά βδομάδα τὸ πολὺ, θάφταναν οἱ γεννίτσαροι. Στῆς ἐκκλησιάς τὸν ἀλλόγουρο

κάτσαμε νὰ συμβουλιαστοῦμε. Ἐτυπήσαμε τὴς καμπάνες νὰ συναχτῇ τὸ χωριὸ καὶ ἐκάτσαμε ὅλοι, καὶ οἱ παπάδες καὶ οἱ προεστοί, καὶ ὅλο τὸ χωριὸ καὶ τὸ φτωχότερο. Ξέραμε τί θὰ πῆ γεννίτσαρος. Ἄπ' ὅπου πέρασε δὲ φύτρωσε χορτάρι ξανά.

Δὲν ἦταν ν' ἀφίσουμε στὰ χέρια τοὺς τὸ βίος μας. Ἰάμπελια μᾶς φορτωμένα καὶ οἱ χαρουπιές γεμάτες, χρονιὰ καλή. Ὅλα τὰ συλλοιστήκαμε καὶ σὰν καθέννας λάλησε τὸ δικὸ του, στὰ στερνὰ πιά συμφωνήσαμε. Ν' ἀρματωθοῦμε καὶ νὰ βγοῦμε ὅξω στὰ βουγά. Γεννίτσαρος νὰ μὴ διαβῇ στὲς μεριές τὲς δικές μας, καὶ ὄχι μονάχα εμεῖς, μὰ ὅλα τὰ χωριά νὰ σμιζοῦμε, κάθε κορφὴ νὰ πιάσουμε πέρα ὡς πέρα.

Ἦτσι καὶ γέννηκε. Καὶ σάλλα τὰ χωριά σὰ μαθεύτηκε, στάθηκαν ὅλοι σύφωνοι. Ὡς τὸ Σάββατο καὶ ὅλας τὰ βολέψαμε, καὶ τὴν Κυριακὴ πρῶτ', σὰν κοινονήσαμε καὶ βγήκαμε ἀπ' τὴν ἐκκλησιά, κινήσαμε γιὰ τὸν Προφήτ' Ἡλία, μὲ τὰλλα τὰ χωριά νὰ νταμιωθοῦμε. Ἀπὸ κει χωριστήκαμε, καθέννας ὅπου ἦταν ταμένο, μ' ἀκόμα οἱ γεννίτσαροι βρισκόντουσαν μακριὰ, ἦταν γιὰ νὰ καρτεροῦμε.

Ἐρεῖς μέρες εἶχα νὰ δῶ τὴν Παραδείσα καὶ ἄς ἦταν μονάχα μισὴ ὥρα δρόμο ὡς τὸ χωριό. Νὰ πάω δὲν ἦταν, γιατί μέρα μὲ τὴ μέρα, ὥρα τὴν ὥρα, προσμέναμε τὸ μήνυμα, τ' ἄρματα νὰρπάξουμε καὶ ἔμπρός.

Ἐημέρωσε καὶ ἡ ἄλλη μέρα χωρὶς μήνυμα καὶ ἦταν καὶ τούτη ἔτσι νὰ περάσῃ, ὄντας στὰ λιοβουτήματα, μάθαμε πῶς οἱ γεννίτσαροι φανήκανε στὸν κάμπο μακριὰ. Εἶχαμε καιρὸ ἀκόμα ὡς νὰ φτάσουν. Κι' ἐκεῖ πού κουβεντιάσαμε, πρὶν πολλὴ ὥρα νὰ περάσῃ, ἕνας καλόγερος τοῦ Κόκκου ἦρτε στὸ λημέρι μας. Μ' ὀρμήνεψε νὰ πάω στὸ μοναστήρι, θέλημα τοῦ γουμένου βιαστικό.

Καθαλλίκεψα εὐτὺς, μ' ἀντὶς γιὰ τὸ δρόμο τοῦ Κόκκου, τράβηξα γιὰ τὸ χωριό, ἀκόμα μιά φορά νὰ ἰδῶ τὴν Παραδείσα πρὶν νὰ χτυπηθοῦμε μὲ τὰ σκυλιά, ἄνθρωποι εἶμαστε.

Ὅλη τὴ στράτα συλλοιζόμενα, μαῦρες ἔγνοιες περνοῦσαν στὸ μυαλό μου. Μ' ἔπιασ' ἕνας φόβος μὴν τὴ χάσω τὴν Παραδείσα, μὴν πᾶς καὶ πάθει τίποτε κακὸ μακριὰ μου, ἡ ἄμοιρη, καμιά νύχτα μὴν τὴν κλέψουν ὄχτροὶ πουλημένοι νὰ βγάλουνε τάχτι τοὺς γιὰ μένα.

Πουθενὰ δὲ στάθηκα στὸ χωριὸ σὰν ἔφτασα, στὸ σπίτι της πῆγα καὶ μὲ τὸ στανιό, γω-

ρίς τίποτε νὰ τῆς φανερώσω, τὴν ξεσήκωσα καὶ βάζοντάς τη πισοκάπουλά μου, κίνησα γιὰ τὸ μοναστήρι πού με καρτερούσανε.

Ἀνταμιώθηκαμε στὴν ξέπορτα με τὸν καλόγερο, καὶ σὰ βολέψαμε τὴν Παραδείσα νὰ πλαγιασῆ, πήγα στὸ Γουμένου τὸ κελλί.

Μ' ἔβαλε μέσα καὶ μαντάλωσε τὴν πόρτα, καὶ σὰν κάτσαμε δίπλα στὸ σοφά, μοῦ φανέρωσε σιγανὰ πῶς ὁ Ντούκα ντὶ Σαδόγια, ὁ Κάρλος, θά διώχνη τὸ μισοφέγγαρο νὰ ξαναμπῆ ἢ παντιέρα τοῦ Χριστοῦ στὰ κάστρα τῆς Φαμαγούστας. Ἐὖ ρένιο ντὶ Γαίπρο νὰ ξαναστηθῆ τὸ παλιὸ σὲ χέρια χριστιανικά. Ἐμοῦ διάβασε κι' ἔλας γράμμα πὸ τὸ δεσπότη, πού γραφε ἀνάμεσα σὶ ἄλλα πῶς μῆνυσε στὸ Ντούκα νὰ μὴν ἀργήσουν νάρτουν οἱ γαλέρες του, γιὰτ' οἱ Τούρκοι λιγιστοὶ βρισκόντουσαν στὸ τόπο, κι' ἔμα ἢ φωτιά ἀναβε, δὲν γλύτωνε κανένας. Ἔτσι μοῦπε ἐγγέροντας καὶ στάλλα παλληκάρια νὰ τὸ πῶ, καὶ μαζί ἔλοι νὰ πασκίσουμε τούρκικο ποδάρι νὰ μὴν ἔρτη στὰ βουνά μας.

Τῆς καρδιάς μου τὰ φύλλα ἀνοιξαν σὰν τᾶκουσα, καὶ πρὶ νὰ πάρω τὴν εὐχή του καὶ νὰ φύγω, στάθηκε κι' ἐγὼ μιά χάρη νὰ τοῦ ζητήσω. Μὲ τὴν Παραδείσα νὰ με στεφανώσῃ, μ' ἀρνήστηκε στὴν ἀρχή, μὰ πίστεψε στερνὰ στὰ παρακάλια μου καὶ δέχτηκε· κι' ἔτσι διπλά χαρούμενος, σηκώθηκε νὰ πάω νὰ πλαγιασῶ, μὰ πού νὰ κλείσω μάτι! Τὴν ὥρα πρόσμενα νὰ χαράξῃ, νὰ ξημερώσῃ ἢ μέρα τοῦ Θεοῦ.

Σὰν ἠπολιτοῦργησε ἢ ἐκκλησιά, γέννηκαν τὰ στεφανώματά μας τὰ φτωχικά· ἕνας βοσκὸς παραστάθηκε κοιμπάρως μας. Μὰ τί μᾶς ἔνοιαζε! Μακάρι νὰ μᾶς χάριζε καὶ τοὺς δυὸ μας χρόνια ὁ Θεὸς κι' εἴχαμε νὰ γιορτάσουμε καὶ νὰ χαροῦμε...

Κατὰ τὸ μεσημέρι, ἀφίσαμε τὸ μοναστήρι νὰ γυρίσουμε πίσω στὸ χωριό, μ' ἀντίς γιὰ τὴν Παναγιά, πήρα τὲς λαγκαδιές καὶ τὰ κατσάβραχα.

Ἐρέμοντες μὴν τὴ χάσω τὴν Παραδείσα, πάσκιζα μιά σπηλιὰ νὰ βρῶ, μακριὰ ἀπ' τ' ἀνθρώπινα τὰ μάτια, πού μόνο τὰ πουλιὰ τ' ἀγέρα νὰ τὴν ξέρουν καὶ τὰ σερπετὰ τῆς γῆς. Κεῖ μέσα νὰ τήνε κρύψω ὡς νὰ περάσῃ ἢ ἀνάπουμπούλα κι' οἱ δύσκολοι καιροί.

Ὡς τὴ νύχτα γυρίζαμε, δίχως ν' ἀφίσαμε ἀγύριστο οὔτ' ἕνα μονοπάτι κακοδιάδατο, οὔτε τραχειὰ κορφὴ πού νὰ μὴν ἀνεδοῦμε·

κι' ἔμωσ τυχερὸς δὲ στάθηκε κι' ὄντας ψηλά βγήκε τὸ φεγγάρι, ἀκόμα ψάχναμε μέσ' στὰ βουνά τὰ μαῦρα.

Μὰ τοῦ Θεοῦ ἦταν φωτισὴ μεγάλη νὰ μὴ σταθοῦμε οὔτε στιγμὴ νὰ ξεποστάσουμε, μὰ νὰ τραβήξουμε τὴ στράτα μας, κι' ἔτσι στὰ στερνὰ νὰ βροῦμε ὅτι γυρεύαμε ὀλημερίς.

Ἀνάμεσα σ' ἔλατα βαλίσκιωτα καὶ πεῦκα πού ἢ κορυφὴ τους ἔφτανε ὡς πάνω ψηλά, τριγυρισμένη ἀπὸ σμυριές καὶ φουνταμιές, θυμαρομύριστη, χωσμένη πίσω ἀπ' τὰ φτερίδια, ἀνοιγε μιά σπηλιὰ.

Ξημερωθήκαμε ὡς νὰ σιαχτῆ κι' ἢ φωτιά ν' ἀνάψῃ με τίς τσακμακόπετρες, νὰ στρώσουμε τὰ χράμια, νερὸ νὰ κουβαλήσουμε ἀπ' τὴ βρυσούλα, μέσ' στὴν ἐρημιὰ πρωτόφαντο τὸ φτωχικό μας ν' ἀναστήσουμε.

Κι' ἔτσι με τὰ χαράματα πιὰ σηκώστηκα νὰ γυρίσω στὰ παλληκάρια πού τ' ἀφίσα μέρες τώρα. Ἐάντάμωσα πρὶ τὸ μεσημέρι στὸν Προφήτ' Ἡλία, στὴν ὥρα πάνω, γιὰτὶ συναγμένα ἔλα τους ἦταν νὰ ξεκινήσουν γιὰ κάτω στὴ Μαραθιάσα, νὰ χτυπήσουν τὰ σκυλιὰ.

— Ἀδέρφια, τοὺς φώναξ' ἀπὸ μακρὰ καλὰ μηνύματα σὰς φέρνω. Νὰ βασιγχοῦμε καὶ ποδάρι τούρκικο νὰ διαβῆ νὰ μὴν ἀφίσουμε, γεννίτσαρος νὰ μὴν πατήσῃ στὰ βουνά μας, καὶ σὲ λίγες μέρες, ὡς τὰ ἔμβα τ' Ὀχτώδρη, φτάνουν γαλέρες καὶ τουφέκια, βοήθεια ἀπ' τὴ Φραγκιά, ν' ἀναστηθῆ ὁ σταυρὸς στὴν Κύπρο.

Κοντολογίς τοὺς φανέρωσα τὰ ὄσα ὁ Γούμενος μπιστεύτηκε σὲ μένα, κι' ἔτσι χαρούμενοι ὅλοι ἀντάμα κινήσαμε γιὰ κάτω.

Δυὸ μέρες ὕστερα, στὰ λακκοβούνια, μεσημέρι πάλι, πάνω ἀπ' τὸ παλιὸ Καραδοστάσι, χτυπηθήκαμε με τὰ σκυλιὰ. Εἴχαμε πιασμένες ὅλες τὲς ρεματιές κι' ἔλα τὰ κορφοβούνια, καὶ σὰ φανήκανε στὴ στράτα οἱ γεννίτσαροι, χυμήξαμε καταπάνω τους σὰν λυσσασιμένοι. Ὡς τὸ δειλινὸ χτυπιούμαστε χέρια με χέρια, κι' ὄντας με τὰ σουρουπώματα ἔπαψε τὸ μακελιὸ κι' ὄσοι γεννίτσαροι γλύτωσαν τῶδαλαν στὰ πόδια, κυττάξαμε κι' ἔμεις τοὺς λαθωμένους μας, νὰ πλύνουμε τίς λαθωματιές με νερὸ καθαρίο καὶ βοτάνια νὰ τοὺς βάλουμε γιὰ γιαιριά. Καὶ νύχτα-νύχτα με τὴ γροσιὰ κινήσαμε γιὰ πίσω στὰ χωριά, τραγουδιστάδες ξένιαστοι, πού ὡς καὶ τὰ βουνά ἀντιλαλοῦσαν τὴ χαρὰ μας.

Μὲ τὸ τραγούδι φτάσαμε ὡς τὸ χωριὸ καὶ

σὰν τὰ παλληκάρια κάτσανε νὰ ξεφαντώσουν, τὸ πανηγύρι νὰ γιορτάσουν πού τῶκοψε στὴ μέση τοῦ παπ' Ἀντρέα ὁ σκοτωμὸς, κίνησα κι' ἐγὼ γιὰ τὸ μοναστήρι, τὰ μηνύματα στὸ Γούμενο νὰ πάρω κι' ὕστερα νὰ τραβήξω στὴ σπηλιὰ.

Χτυποῦσε γιὰ τὸν ἔσπερινὸ τὸ σήμαντρο ὄντας ἔφτασα, καὶ με βαρειά καρδιά μπήκα κι' ἐγὼ ἕνα κερί στὴ Μεγαλόχαρη ν' ἀνάψω, ἔτσι μαραζωμένος πού ἤμουνα γιὰ τὸ γραφτό μου, τὸ ἔρημο καὶ μαῦρο.

Ἐκλαφα γυρμένος στὸ στασίδι καὶ ξαλάφρωσα, καὶ σὰν ἀνταμιώθηκαμε με τὸ Γούμενο, σφαλισμένοι πάλι στὸ κελλί του, τοῦ φανέρωσα τὸ κάθε τί πού στάθηκε σὰν ἔφυγ' ἀπ' τὸ μοναστήρι, καὶ τῆς σπηλιάς τῆς μακρυνῆς τὸ βρέσιμο, καὶ τὸ πῶς χτυπήσαμε τοὺς γεννίτσαρους στὸ Καραδοστάσι κάτω, κι' ἀκόμα γιὰ τοὺς λαθωμένους καὶ τὰ λογῆς-λογῆς τραγούδια, τοῦ χωριοῦ στερνὰ τὰ ξεφαντώματα.

Σὰ μ' ἀκουσε, στάθηκε πολλήωρα συλλογισμένος κι' ἄξαφνα μ' ἐρώτησε :

— Εἶναι σὶ ἀλήθεια ἔτσι χωσμένη ἢ σπηλιὰ σου :

— Μάτι ἀνθρώπινο ἐξὸν ἀπ' τὰ δικὰ μας δὲν τὴν ἀντίκρυσε, μόν' τὰ γεράκια τὴν ξέρουνε πού κουρνιάζουν τὲς νύχτες τοῦ Δεκέμβρη, κι' ὁ ἀγέρας πού λυσομανώνοντας ρίχνει κάτω τὰ ἔλατα καὶ τήνε φανερώνει στῆς ἀστραπῆς τὸ μάτι.

Ἐτίνα τοῦ ἀλάγησα κι' ὁ γέροντας, τὰ μάτια χαμηλώνοντας, ἀργὰ μοῦπε καὶ σιγανὰ :

— Ἀκουσ' τοῦτα τὰ λόγια μου, παιδί μου, καὶ μιλιὰ νὰ μὴ σοῦ φύγῃ, γιὰτὶ, μαθές, χαθήκαμε. Ἐὖ κόνισμα τῆς Παναγιάς νὰ πάρῃς κάτω στὴ σπηλιὰ σου, ὁ Παῖσιος, ὁ δικός μας ἄς σὲ συντροφέψῃ. Νὰ πάρετε μαζί σας καὶ λάδι ὡς δυὸ σταμνιά, ἄσβυστο νὰ μείνῃ τὸ καντήλι, κι' ἐξὸν ἀπὸ μᾶς κανένας νὰ μὴν τὸ μάθῃ ἄλλος, γιὰτὶ ποιὸς ξέρει, οἱ ἀπίστοι, νὰ μὴ δώσῃ ὁ Θεός, μπορεῖ ὡς δῶ πάνω νάρτουν νὰ μᾶς κουρσέψουν. Κι' ἔμεις, παιδί μου, χούφτα χῶμα εἴμαστε, τί σήμερα τί αὔριο. Ἐὖ κόνισμα ἔμωσ τὸ χιλιόχρονο νὰ τὸ γλυτώσουμε, στοὺς κατοπινούς νὰ τ' ἀφίσουμε, στὴ χριστιανωσύνη.

Μὲ τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι, σὰ με θυματοὺς καὶ ψαλμωδίες μᾶς ξεπροβόδισαν ὡς τὸ θρονὶ ὁ Γούμενος κι' οἱ ἄλλοι καλόγεροι, πήραμε, μπρὸς ἐγὼ καὶ πίσω ὁ Παῖσιος, κα-

βάλλα τὸ μονοπάτι γιὰ τὴν κρυφὴ σπηλιὰ. Ἐκοιμώταν ἀκόμα ἢ Παραδείσα σὰν ἔφτασα με.

— Σήκω, τῆς φώναξα ξυπνώντας τὴν καὶ σοῦφερά συντρόφισσα τῆς μοναξιάς σου.

Δὲν πίστεψε στὰ μάτια τῆς, σὰ θάμα τῆς φάνηκε σιστό, κι' ἔπεσε στὰ γόνατα συρτῆ ὡς τὸ κόνισμα νὰ πάῃ, τὴ Μεγαλόχαρη νὰ προσκυνήσῃ, πού κι' ἀπ' τοῦ νησιοῦ τὲς τέσσαρις μεριές κάθε χρόνο, σὶς Ὀχτῶ τοῦ Σεπτέβρη, στρατὸς οἱ προσκυνητάδες ἔρχονται στὴ χάρη τῆς ταμένοι.

Δὲν ἦταν νὰ κάτσουμε, καὶ σὰν τῆς ὀρμήνεψαμε πάντα ἄσβυστο νὰ τῶχῃ τὸ καντήλι, φύγαμε καθένας στὴ μεριά του.

Στὰ βουνά, σ' ἔλῃ τὴν Πάφο, ἀναψ' ἢ φωτιά ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη. Κι' οὔτε τοῦ Βαλῆ οἱ γεννίτσαροι, οὔτε κ' οἱ ἀρναούτηδες πούρβαν καραβιές ἀπ' τὴν Καραμανιά, στάθηκαν ἀξιοὶ στὰ βουνά μας ν' ἀνεδοῦν. Πότε στὴ Μαραθιάσα. ἄλλοτε στὲς μεριές τῆς Ἰουλληριάς, κι' ἀκόμα καὶ στὴν Πάφο γιὰ στὴ Σολιά, τοὺς χτυπούσαμε καὶ πίσω στέλναμε ἔσους γλύτωναν ἀπ' τὸ σκοτωμό. Πάντα καρτερώντας μέρα τὴ μέρα νάρτη τ' ἀκουσμα πῶς φανήκαν στὸ γιαιλὸ οἱ γαλέρες ἀπὸ τὴ Φραγκιά οἱ σταυροφόρες.

Κι' ἔτσι ἦρτε κι' ἐπέρασε ὁ Σεπτέβρης, ὄντας, στὰ ἔμβα τοῦ Ὀχτώδρη, σηκώστηκα ἕνα μεσημέρι γιὰ τὴ σπηλιὰ νὰ πάω ἀπ' τὸ λημέρι μας. Μέρες πολλὲς εἶχα νὰ δῶ τὴν Παραδείσα καὶ τὴν ἀπολιύμησα. Μὲ τὸ σουρουπώμα ζύγωσα στὴ βρυσούλα κατ' ἀπ' τὴ σπηλιὰ. Ἐδῆσα τ' ἄλογό μου καὶ στάθηκα καρτερώντας νὰ βγῆ νὰ με καλωσορίσῃ. Μὰ τοῦ κάκου. Ἐκαμα νᾶμπω μέσα, μὰ ἦταν σκοτάδι πίσσα. Ἐὖ καντήλι δὲν ἔφεγγε πούταν γι' ἄσβυστο νὰ μείνῃ. Κακοσημαδιά. Ἐναψα φωτιά με τσακμακόπετρα κι' ἀδράχωντας ἕνα δαδί, μπήκα μέσα πασπατευτά. . . Χίλιες ἐγνοιες με βασάνιζαν, μὴν πᾶς καὶ σῶθηκε τὸ λάδι σὰν κοιμώτανε, μὴν τὴν κλέψανε· κι' ἔμωσ τὴν κατάρρα πού με βρῆκε δὲν τὴ συλλοῖστικα. Στὸ χῶμα κάτω ξαπλωμένη, με γυαλισμένα μάτια ὀρθάνοικτα, γεμάτο ἀφροὺς τὸ στόμα τῆς, πρισμένη ὀλάκερη, κοίτεται ἢ Παραδείσα ἢ ἄμοιρη. Θάμα πού δὲ μούρτε τρέλλα σὰν τὴν ἀγγάντησα ἔτσι. Ἐρπαξα τὰ χέρια τῆς, μὰ ἦτανε ξυλιασμένα, κρύα, θανατερά. Ποιὸς ξέρει πόσον καιρὸ ἦταν πεθαμένη!

Πήγαινε να μου φύγει το μυαλό για το πως μύηστε τούτο το κακό. Γυρνώντας το καντήλι χωρίς λάδι, με δίπλα, το κόνισμα πάντα κει. "Ολ' οί δ' οχτροί μου οί θανάσιμοι παράσασε με μιάς στο νού μου, με στού διαδιού τή φωτιά που έλω και θανάμιωνε, βρήκα ε-κειόν που μ' άρπαξε ότ' είχα και δεν είχα καλύτερο στη ζήση μου: Κουλουριασμένη μιά όχεντρα κοιόταν λίγο πίσω. Τότες ήταν που τή κατάλαβα, με μιά πέτρα τής έλωισα το κεφάλι κι' άρχινησα να τήνε χτυπώ ως να γίνη λυθμια, να βγάλω τάχτι μου. Κι' ύστερα μέσ' στα χέρια μου, στην άγκαλιά μου, πήρα τής πελαμένης το κορμί λίγη ζωνή απ' τή δική μου να του δώσω, μ' αλλίμονο! κόκκαλα που έτριξαν, μάτια γυαλισμένα, ήταν ή Παραδείσια πιά. . .

Κι' έγιναν γώ ο φτωχός ή σαβανώτερα της, του ριζικού της ή μοιρολογήτρα. Σφάλισα τή μάτια της, τή σκούφωσα με κάτασπρο μαντήλι κι' έσταύρωσα τή χέρια της. Άνθόγερο δεν είχα να τήν πλύνω, ροδάσταμα να τήνε ραντίσω.

Κι' άντις στην άγκαλιά της νάβρω τήν ανάπαψη, σάλογο πάλι, μέσ' στο διάκκι τ' άγιο κόνισμα, τήν πελαμένη μπρός στη σέλλα, κίνησα ξανά για το χωριό μέσα στη μαύρη νύχτα. Ήταν του Θεού που δε σκοτώθηκα στες έρημιές, που δεν έπεσα σε κρεμό, σημάδι να μη μείνη.

Έδωκα το κόνισμα στο Γούμενο κι' ύστερα στο χωριό θάψαμε τήν Παραδείσια. Στους άλωτους γονιούς δίπλα, το στερνό νάδρη ξεκούρασμα το κορμί το βασανισμένο. Ένας σταυρός κι' ένα λαγήνι σπασμένο πιότερο στο κοιμητήρι. . .

Με τσάκισε το μαράζι, ούτε με το μαχαίρι μ' άνοιγες το στόμα πιά. Τά γόνατά μου λύγιζαν κει που ξεπερνούσα τ' άλογο στο τρέξιμο.

"Εμπαιν' ο χειμώνας, κι' οί γεννίτσαροι, που στην καλοκαιριά και δεν τή καταφέρανε να βγούνε στα βουνά μας, δεν ήταν νάρτουν μέσ' στα χιόνια, στες βροχές άπάνω στα λημέρια μας. Μά κι' έτσι, πάλι χαμένοι είμαστε. Οί φράγκικες γαλέρες δε φανήκανε και στα χωριά μας μαύρη φτώχεια άπλώθηκε. Άπούλητα και τή χαρούπια μας και τή κρασιά μας, σιτάρι να φάμε δε βρίσκαμε, γιατί κανέναν στον κάμπο να κατεβή δε μπορούσε. Γύρω, τριγύρω, τή μάτια τους τέσσερα, μιάς παραφύλααν τή σκυλιά, απ' όλες τές μεριές.

Κι' ήταν να χαλλούμε, μέρα τή μέρα, απ' τήν πείνα και τήν κακομοιριά. Και πάνω στον καύμό τους, στες άρχές κρυφά και στα στερνά κατόμουτρα, μου βάζανε κατάρες οί μαγάδες και τή παιδιά βρεισιές, που άφορητή έστάθηκα να γενή το μακελιό, να πέση φτώχεια στα σπίτια τους. Πήρα κι' εγώ ξανά τές λαγκαδιές και τή κατσάβραχα, άποδιωγμένος απ' τους συντρόφους μου. κι' απ' τους όχτρούς μου. Με τον Κωστή, που ως τή σημερα δε χώρισε από μένα, γύρισα πάλι στη σπηλιά, να διαβώ τές μέρες τής χιονιάς και τους κακούς καιρούς. Ως νάρτη βοήθεια, οί γαλέρες να φανούν.

Μ' άδικα καρτερούσα. Ούτε σημάδι στο γυαλό, μόνο κακά μηνύματα κι' απ' τή Χώρα που ο βαλλής μου έταξε το κεφάλι χιλί' άντις για πεντακόσια γρόσια, κι' απ' τή χωριά που οί όχτροι κοντά στ' άλλα μου βγάλανε και τή φέμα, πως φύλαα τάχα μάλαμα και χρυσάφι γεμάτη τή σπηλιά, που κούρσειψ' απ' τους γεννίτσαρους.

Μιά ποθυμιά μ' άπόμεινε μονάχα, να ξενιτευτώ. Στο Ντούκα να πάω να του τή ιστορήσω, να τότε καταφέρω γαλέρες να πέψη στο νησί, το μισοφέγγαρο να διώξη.

Σά λυτρωμός μας φάνηκε σά χτες το μεσημέρι άγναντήσαμε τή γαλέρα τή δική σας. Ξαναλαχτήρησε, που ζαμάνια είχε και καιρούς, ή φτωχή καρδιά μου.

Ξέρετε τή κατοπινά. Ήταν του Θεού που τή φωτιά και τή σινιάλα μας τή καταλάβατε, κι' όντας τή γαλέρα είδαμε να τριγυρίζη άντις να φεύγη, χωρίς να πάμε πίσω στο χωριό, αυτή τήν ίδια ώρα πήραμε δρόμο. "Όλη νύχτα τσακιστήκαμε μέσ' στες έρημιές κι' έτρέμαμε μήν πās και πέσουμε στα χέρια τών σκυλιών, τή στερνή ώρα, μήν ή γαλέρα βάλη πλώρη. . . "Άκουσε ή Παναγία τή παρακάλια μας και γλυτώσαμε.»

Έτέλειωσε ο Βίχτωρας τήν ιστορία του σαν ή γαλέρα άφινε μακριά τής Πάρου τή βουνά που φάνταζαν θαμπά μέσ' στην κατάνη, τριγυρισμέν' από τή σύννεφα. Κι' έστάθηκε ο άτυχος ώρα πολλή κοιτώντας τα, γιατί μέσα στες λαγκαδιές τους άφινε ότ' είχε καλύτερο στον κόσμο.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Σημειώσεις. — Α. Η ιστορία του Ζερπετού δεν είναι ελόγελα φανταστική. Στην Κυπριακή

ιστορία αναφέρεται ή επανάσταση που γένηκε στα 1606—1610 περίπου. Άκριθώς τότε δε ξέρουμε, (τς Κυπριακή Σακελλάρου, Ιστορία τής γήσου Κύπρου Ζαγγέτου, όμ. Ιστορία τής Κύπρου υπό Κυπριανού) και φάνεται ότι είχεν άφορητή τές ύποσχέσεις του Δουκά τής Σαβοΐας άνήμεσα στες άλλες αλτίες.

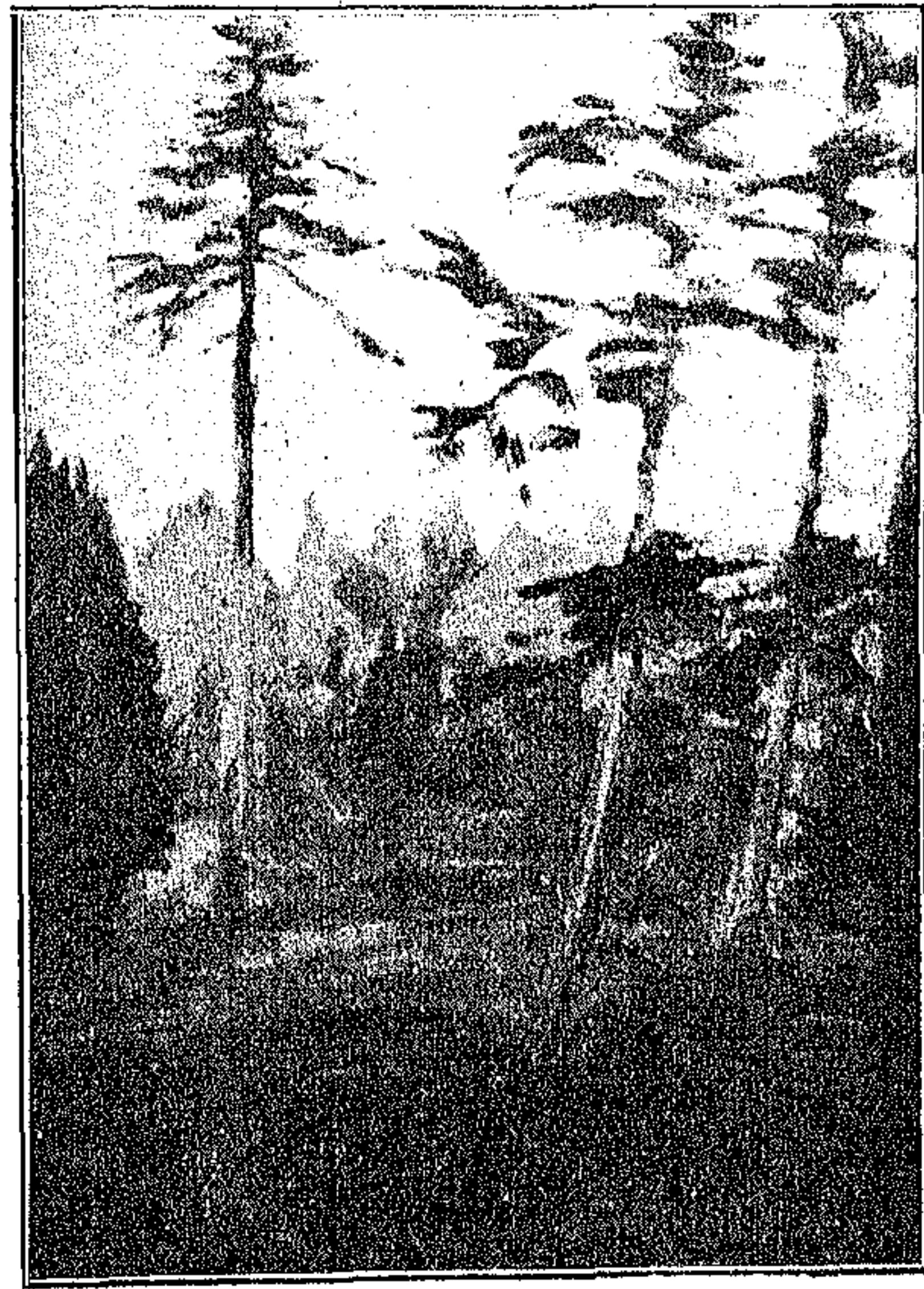
Β. Ο δούξ τής Σαβοΐας, ο όποιος έδειξε τόσο μεγάλο ενδιαφέρον για τή Κύπρο, είναι ο περιφημος Κάρολος Έμμανουήλ ο πρώτος, ο σπουδαιότερος του οίκου τής Σαβοΐας, που άπέτυχαν όμως εις τές πολεμικές και πολιτικές του επιχειρήσεις. Είχε ο ήπεύθλιος για τή άποτυχεύσα πολιτική τής Γενεύης που είναι γνωστή ως «Escapade de Geneve» και τής όποιος ή άπέτυχη

εορτάζεται από τους κατοίκους τής Γενεύης με καρναβάλια.

Γ. Η Μονή του Κόκκου, μιά από τές πιό ιστορικές έλληνικές μονές και τές πιό πλούσιες. Κτισμένη πένω στα βουνά, ήτα μέχρι πρό όλιγους καιροδ σχεδόν άπροσπέλατη στους ξένους, που μόνο με ζήνα μπορούσαν να πάνε. Είς τήν μονήν φυλάσσεται θαυματουργός εικόνα τής Παναγίας, κειμένη από τή χέρι του Άποστόλου και Ευαγγελιστού Λουκά. Κατά τους χρόνους τής Τουρκοκρατίας, όπου αναφέρει ή ιστορία τής Μονής, πολλές φορές ή Εικόνα τής Παναγίας, για τόν φόβο τής καταστροφής, εκρύβη μέσα σε σπήλαια και άλλα δυσπρόσιτα μέρη.

A. A.

ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Δος ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΛΑΤΑ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΤΗΣ ΜΗΛΟΥ

A thing of beauty is a joy for ever
KEATS

Ὡ μαρμαρίνη θεά, πὸν ἀνθίζεις ἀμίραν-
τη στήν κορφή τοῦ ἀρχαίου Καιροῦ, ἀφί-
νοντας νὰ πεθαίνουν ὅλες οἱ ταπεινὲς καὶ
ἀσχημες προσπάθειες τῶν ἀνθρώπων, τὸ
ἴδιον ὑπάρχει μόνον στίς καρπύλες σου,
καὶ δὲν μπορεῖ κανένας νὰ φαντασθῆι τί-
ποτε καλῆμερον ἀπὸ τὴν ἀφραστὴν ὁμορ-
φιά σου.

Δὲν εἶσαι ἓνα γυναικίον κορμί, εἶσαι τὸ
ἀθάνατο Ἰδανικὸ μαρμαρομένο.

Ξεκίνησα ταξιδεφρτὴς ἀπὸ τὴ μακρινὴ πα-
τρίδα σου, ἔσκισα τὸ ἴδιο πέλαγο ἀπὸ τὸ
ὅποιο σὲ πέρισαν οἱ κλέφτες σου, καὶ ἦρθα
νὰ σὲ προσκυνήσω στὴ θλιβερὴ φυλακὴ σου,
ποῦ νοσταλγεῖς τὸ ἑλληνικὸ φῶς.

Μπῆμαι στὸ περίφημο μουσεῖο τοῦ Λού-
βρου, καὶ χωρὶς νὰ σταματήσω σὲ τίποτε,
πέρισσα τὴν αἰθούσα τῶν ἀρχαίων ἀγαλ-
μάτων ποῦ τὴν ὁμορφιά τῶν τὴ σεβίαστη-
κεν ὁ καιρὸς καὶ ἡ κακία τῶν βαρβάρων
ἀνθρώπων, καὶ προχώρησα δλόϊσα πρὸς
ἐσέ, μαρμαρίνον κρῖνον τῆς ἑλληνικῆς Τέχ-
νης.

Ἦθελα νὰ γονατίσω μπροστά σου καὶ
νὰ σοῦ ἀφιερῶσω κάθε σκέψη τῆς περα-
σμένης καὶ τῆς μελλούμενης ζωῆς μου,
κάθε μου πόθο νὰ τὸν ἐξομολογηθῶ σ'
Ἐσένα. Ἔτσι κάθε μου ἀμαρτία θὰ ἐξαγνι-
σθῆι μπροστά στὴ χάρη τῆς Ὁμορφιάς σου.

Ὡ θεά ἐμπνεψη, μαρμαρομένη σὲ ἀν-
θρώπινο καλλιτέχνημα, ἀξίωσε τὸν ταπει-
νὸ προσκυνητὴ σου νὰ σὲ καθρεφτίσει στὴν
ἀνήσυχη ψυχὴ του. Ἐσὺ χαρίζεις τὴ γα-
λήνη γιατί μᾶς ἱκανοποιεῖς καὶ μᾶς κά-
νεις νὰ μὴ ζητοῦμε πλῆθ ἄλλο.

Ὁ στυλοβάτης σου ἔπρεπε νὰ φτάνει
ὡς τὸν οὐρανὸ, καὶ νὰ μὴν ὑπάρχει τίπο-
τε ἄλλο ἀπάνω ἀπὸ Σένα.

Στὸ ἀντίκριμά σου θαρροῦ πῶς κάποια

ὕπερτερη δύναμη, σιγά—σιγά μὲ συνεπέ-
νει ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μου καὶ σὰν νὰ μὲ
μετουσιῶνει στὸ θαυμασιὸν σχῆμα σου.

Ἐνα ἱερὸ καὶ γλυκὸ αἶσθημα μυστικῆς
εὐτυχίας μοῦ γεννάει τὸν πόθο νὰ κολλ-
ήσω, σὰν ταχυγμένο παιδί, τὰ φλογερὰ
χείλη μου στὸ πικρὸ μαρμαρίνον στόμα
γιὰ νὰ πάρω τὸ φιλί μᾶς ὑπερκόσμιος
ἀγάπης. Ἀλλὰ στὴ μαγεφρτικὴ σιωπὴ σου
κρυφοσμύγεις τὴν ἔνταση τοῦ πάθους μὲ
τὴ γαλήνη τῆς ἀνυπαρξίας. Σὲ ὅλο τὸ ἀ-
σάλευτο σῶμα σου σὰ νὰ ζωντανέβει μὴ
αἰδέφρια γλύκα, καὶ γύρω ἀπὸ τὴ μαρμαρί-
νην ἀκίνησια σου ἀναδέβει ὁ μυστικὸς κό-
σμος τῶν Ὀνειρῶν.

Ἐσὺ, τώρα, μὲ κάνεις νὰ λησμονῶ τις
τιποτένιες ἐρωτοτροπίες τῶν ζωντανῶν γυ-
ναικῶν, τὸ ταπεινὸ ψέμα, τὴν ἀνυπόφορη
ξίπυσια, τὰ προδοτικὰ φιλιά των.

Ὁ ἀνθρώπος πάντα γυφέβει ἓνα αἶσθη-
μα βαθῆτερο, εὐγενικότερο καὶ διαρκέστε-
ρο, ἀλλὰ ὁ πόθος του μένει ἀνικανοποίη-
τος. Σπάνια ἢ γυναικία μπορεῖ νὰ κερδίσει
τὴν αἰώνια λατρεία, καὶ γιὰ τοῦτο οἱ ἀγά-
πες μᾶς εἶναι ἢ ἓνα σαρκικὸ μεθῆσι ἢ μὴ
ψυχικὴ ἀνησυχία.

Ὁ προσκυνητὴς σου ὁμως, ὦ Θεά τῆς
Ὁμορφιάς, δὲν πρέπει νὰ συλλογίζεται τὸν
θλιβερὸ καὶ ἀνώφελο θησαυρὸ τῆς Πείρας.

Ὅλοι, στὴ χαραβγὴ τῆς νιότης μας, εἴ-
δαμε τὸ φεβγαλέον ὄραμα μᾶς τρισπό-
στατης ὁμορφιάς, ποῦ ἡ θύμησή της δὲν
σβένει ποτὲ στὴν ψυχὴ. Ἦταν ὁμως πλᾶ-
σμα τῆς φαντασίας γιατί κανένας ποτὲ στὸ
δρόμο τῆς ζωῆς του δὲν ἀντίκρισε τὸ ὁλο-
κληρωτικὸ φανέρωμα τέτοιας ὁμορφιάς. Οἱ
καθημερινὲς μᾶς ἀγάπες εἶναι ἀσήμαντες
καὶ πολὺπλοκες παρωδίες ἐνὸς ἀπραγματο-
ποίητου πόθου.

Ἀλλὰ Σὺ, ὦ θεά, κατακνίγεις τὰ παρῶ-
ξενια πᾶθη μας, καὶ σκορπίζεις τὴ χάρη,
ποῦ κατηγορεῖ τὴ θνητὴ ζωὴ, τὴ ζωὴ ποῦ
χωρὶς τὴν εὐγενικὴν ὁμορφιά τῆς Τέχνης
εἶναι πᾶντα θλιβερὴ καὶ βάρβαρη.

Ἔτσι ὁ ἀνθρώπος μπορεῖ νὰ λυτρωθῆι
ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του καὶ νὰ βρεῖ τὴν οὐρά-
νια σπῆθα ποῦ δὲν πέφτει ἀπὸ ψηλά, ἀλλὰ
κρούβεται μέσα στὴν ψυχὴ του. Τότε νοιό-
φει διαφορετικὰ τὴ μυστικὴ μαγεία τῶν
ὁρατῶν πραγμάτων.

* *

Λίγο καιρὸ πρὶν ἀναστηθεῖ ἡ Ἑλλάδα
ἀπὸ τὸν ζυγὸ τῶν Ἀγαρηνῶν, ἓνας φτω-
χὸς καὶ ἀνίδεος χωριάτης σκιάφροντας τὸ
χωράφι του, ξεσκέπασε τὸ στόμα μᾶς σπη-
λιάς στὴ ρίζα τοῦ βράχου, κάτου ἀπὸ τὴν
ἀρχαία Ἀκρόπολη τῆς Μήλου.

Σὲ πῆρε στὴν ἀρχὴ γιὰ φάντασμα, κα-
θὼς σὲ πρωταντίκρισε κατάλεφκη στὸ
σκοτεινὸ βιάθος τῆς σπηλιάς, καὶ δὲν ἤξερε
πῶς ἦσαν ἢ ἀρχαία ψυχὴ τῆς ἀθάνατης
Ὁμορφιάς, μαρμαρομένη.

Ἐμεινες θαμμένη τόσους αἰῶνες στὸ
μάβρο τάφο σου, καθὼς καὶ ἡ Ἑλλάδα
ἦταν σκεπασμένη ἀπὸ τὰ σκοτάδια τῆς
σκλαβιάς. Δὲν ἐχάθηκες γιατί τὸ Ἰδανικὸ
δὲν πεθαίνει ἀκόμη καὶ ὅταν τὸ θάρτουν.
Πάντα ξεπετιέται νικητήριον καὶ ξαναγεν-
νιέται πεντάμορφο.

Καὶ ἦσαν ζωντανή, ἦσαν τὸ θαῦμα,
ποῦ νικάει τὸ θάνατο, εἶχες τὴν αἰώνια
νιότη, ποῦ δὲν φοβᾶται τὸ Χρόνο.

Μόλις σὲ τράβηξαν στὸ πρωῖνὸ φῶς τῆς
ζωῆς μὴ εὐωδιά οὐράνια ἔσμιξε μὲ τὴ μο-
σκοβολάδα τῶν λουλουδιῶν σ' ἐκεῖνο τὸν
ἐρημικὸ κῆμπο, γιατί ξαναφάνηκες Ἐσὺ,
ὦ ἀμάραντον ἀνθος τῆς ἑλληνικῆς ὁμορ-
φιάς, ἀσθηστο ἐρωτικὸ πνεῦμα.

Τὰ χαρούμενα ἀκρογιάλια ὁλόγυρά σου
ψιθύριζαν ἀρμονικὰ μὲ τὸ γαλανόλεφκο
κῆμα των. Ὁ θαλασσινὸς ἀέρας ἐπῆρε στὰ
γρήγορα φτερά του τὸ χαρούμενον μήνυμα
νὰ τὸ φέρει στὴν ἀκρη τῆς γῆς.

Ὁ μυστικὸς ἀντίλαλος ἔλεγεν : «Ἡ Ἀφρο-
δίτη ζεῖ !».

Ἦταν ἀργοπορημένη ἀπόκριση στὴ θρη-
νητικὴ φωνὴ ποῦ ἀντήχησε κάποτε στὸ ἑλ-
ληνικὸ πέλαγο : «Ὁ Πᾶν ἐπέθανε !».

Τώρα τ' ἀφροστέρφανα κύματα ἀντιλα-

λοῦσαν τὸ δοξασιμένο ἴμνο τῆς αἰώνιας
ζωῆς.

Τὸ ἀρχαῖον Πνεῦμα ξαναγεννιότανε, τέ-
λεια συμβολισμένο στὴν ἀειπαύθουνη ὁμορ-
φιά σου, ὦ ἀθάνατη θεά.

Καὶ σὰν τὸν ἀνίδεο χωριάτη, ποῦ ἔμεινε
θαμπομένος ἀπὸ τὸ θαῦμα καὶ ἔσκυψε
μπροστά σου, μὲ τὸ ἴδιον αἶσθημα σὲ προ-
σκυνάει τώρα ὅλος ὁ κόσμος, γιατί δὲν
ὑπάρχει ψυχὴ, ποῦ νὰ μὴ τὴν νικᾷ ἢ δύ-
ναμή σου ἢ ἀκαταγώνιστη.

Ὁ τάφος δὲν μπόρεσε νὰ σὲ καταλύσει
καὶ σὲ ξανάδοσε στὴ ζωὴ, ἐξάισιο πλᾶσμα.

Ἔτσι γεννήθηκες, γιὰ δέφτερη φορὰ, ἀπὸ
μὴ θάλασσα ποῦ δὲν μοιάζει μὲ τὴν πρώτη,
ἀπὸ μὴ θάλασσα ἐρειπίων καὶ καταστρο-
φῆς, ἀπὸ μὴ θάλασσα ποῦ συνεπῆρε καὶ
σκέπασε ἀρχαῖες πόλεις καὶ ναοὺς καὶ
ἀγάλματα. ὅλη τὴν ἀδικοχαμένην ὁμορφιά
τοῦ εὐγενικότερου πολιτισμοῦ. Τὸ κῆμα
μᾶς τέτοιας ὄνειροθάλασσας σ' ἔφερε στὸ
φῶς τῆς ζωῆς ἀπὸ τὸ βυθὸ τῆς Λήθης, ὦ
ἐξάισιο ναβάγιο, τὴν παραμονὴ τῆς νεοελ-
ληνικῆς ἀναγέννησης, σὰν μυστικὸν ἀρρα-
βῶνα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ
πρὸς τὸ νεότερον, ἀρραβῶνα ἐνὸς γάμου,
ποῦ δὲν θὰ γίνεῖ ποτέ...

Δὲν ξέρουμε τ' ὄνομα τοῦ καλλιτέχνη
ποῦ σ' ἐπλασε, δὲν ξέρουμε ἂν ἦσαν μέσα
σὲ ναὸ ἢ ὀστημένη σὲ καμὰ πλατεία κά-
του ἀπὸ τὸν ἀνοιχτὸν ὀρίζοντα, δὲν ξέ-
ρουμε τίποτε ἄλλο παρὰ πῶς εἶσαι πεντά-
μορφη, κοσμοδόξαστη καὶ πῶς ἐνίκησες τὸ
θάνατο γιὰ νὰ ξαναγυρίσεις στὸ φῶς τῆς
ζωῆς.

Ὡ θεά, εἶσαι τὸ μόνον ζωντανὸ σύμβολο
μᾶς ὁραίας νεκρῆς θρησείας. Ἐταξίδε-
ψες μέσα στὸν σκοτεινὸ τάφο σου, τὸ θλι-
θερὸ ταξίδι τοῦ βάρβαρου μεσαιῶνα, χω-
ρὶς ἥλιο καὶ χωρὶς ἄστρα καὶ τώρα λάμ-
πεις στὴ νέα σου δόξα ποῦ περιφρρνεῖ τὴ
Μοῖρα.

Οἱ ἀμαθοὶ χωριάτες τῆς Μήλου, ἀποκτη-
νομένοι ἀπὸ τὴ φρικτὴ τυραννία τοῦ Ἀγα-
ρηνοῦ, σὲ πρωταντίκρισαν μὲ θαμπομένα
μάτια καὶ μαγεμένη ψυχὴ. Δὲν ἤμποροῦ-
σαν νὰ νοιώσουν καὶ νὰ μαντέψουν πῶς
ἦσαν πλᾶσμα τῶν προγόνων των. Ἀπὸ
τὴ λάμψη τῆς ὁμορφιάς σου ἀντιλάμπανε
καὶ οἱ ταπεινὲς μορφές των. Ὅλα τὰ πράγ-
ματα γύρω σου γενῆκαν φρωτεινά. Ἦταν

μιὰ λάμψη που είχε σβήσει από τόσους αιώνες. Οί σκλάβες ψυχές των αναγέλλουσων μιὰ στιγμή, για πρώτη φορά, από τη χάση της αρχαίας θρησκείας. 'Από το σκόμμα ενός κάρου φρεσάσε ολόκληρη αΐψα μέσα στ' άρχαία σκουπίδια του χριστιανικού Πόνου και της Σαλαμίνας.

Ο τυφλός φανατισμός, ή άσχημη αμάθεια είχαν πειλάει εκείνη τη στιγμή. Οί ξωτάριδες, οί δογοτόμοι οί βασικοί, οί σκαρτιάδες, οί ξωμάχοι, είχαν γίνει πιστοί του, ή πεντάμορφη θεά. Και μαζί τους ένας Καλόγερος. Ο άσκητής, ή δοϋλος του Χριστού, λησιμονούσε για μιὰ στιγμή τη λατρεία του, και σε προσκυνούσε με κατανύξη.

Στο έρημοκλήσι, εκεί κοντά, έσβησε το καντήλι και το λιβάνι δέν εκάπνιζε πια. "Ολος ή κάμπος μωσκοβολούσε από τάνθη τάρμαρα του 'Αρχαίου Καιρού, κ' από τη βουνοκορφή ψηλά φάνηκαν 'Αμυδρούδες και Φαῦνοι, και στ' άκρογαλά κίτου πρόβαλαν Νεραΐδες και Τρίτονες.

"Ω θεά, ή μορφή σου έφεγγεν από μιαν υπερχόσμια γαλήνη, από την άταραξία που φανερόνουν ύστες ψυχές ξέρουν πως κυριαρχούν στα πάντα τραγύω 'Αντίθετα από την ταφιαγμένη άγωνία της χριστιανικής ψυχής που είναι πάντα φοβισμένη για την τιμωρία της κόλασης.

Ο χριστιανισμός έσκέπασε τον κόσμο με το μάβρο πέπλο της θλίψης, έθόλωσε τον έλληνικό ούρανο με τὰ σύγνεφα της μελαγχολίας, έπίεσε την ξέγνοιαστη ζωή των ανθρώπων μ' ένα τρομερόν έφιάλτη.

'Αλλά μόλις πρόβαλες έσύ από τον τάφο σου, σκόρρασε εκεί στη φύση και στους ανθρώπους κάτι από την αρχαία γαλήνη.

"Ενας τραγοπόδης διάβολος βλέποντας τον Καλόγερο, που σε θαύμαζεν και σε προσκυνούσε, κατοκάλυψε από το φρούδι του βράχου στην άβυσσο σφυρίζοντας και γελώντας.

"Ήταν το πρώτο θαῦμα σου, ή Αιώνια 'Ομορφιά, στη χώρα των νεοελλήνων, ήσως και το τελευταίο, γιατί οί Φράγγοι που λήστεψαν πάντα τον έλληνικό Πολιτισμό, σαν έμαθαν το φανέρωμά Σου, αποφάσισαν να σε κλέψουν. Κι' άρμάτσαν καράβι, και ξεκίνησαν για το λησιμονημένο νησί της Μήλου. Και Σε βρήκαν και

ζήτησαν, ή Θεά, να σε άγορεύσουν με λίγα τούρκικα γρόσια, έσέ που όλοι του κόσμου οί θησαυροί δέ άρκοῦν για να σε πληρώσουν.

Οί δυστυχημένοι σκλάβοι, οί φτωχοί νησιότες που σε ξέθαψαν δέν ήθελαν να σε πουλήσουν.

Και οί Φράγγοι άρματομένοι ρίχτησαν να σε πάρουν με τη βία.

Τότε ή Καλόγερος, ή άγιος άσκητής, που μύριζε λιβάνι και νεκροκέρι, για να σε γλυτόσει από τους κλέφτες, αντίστιάθηκε, μαζί με τους ξωτάριδες και τους βοσκούς, και χτύπησε τους Φράγγους την ώρα που Σε άρπαξαν και Σε είχαν δεμένη, ή Πεντάμορφη Θεά, για να σε φροτόσουν στο καράβι των.

'Αλλά οί κλέφτες άρματομένοι κ' άποφασιστικοί νίκησαν και σε πήραν.

Και Σε πήγαν οί Φράγγοι να σε χωρίσουν στο βιτσιλιά των.

Κ' ένας ποιητής των (1) άργότερα έστ' έτραγούδησε την άρπαγή σου, ή άθάνατη Θεά:

"Ό,τι έχουμε στην Τέχνη και στο Πνεῦμα το κληρονομήσαμε από σένα ή 'Ελλάδα. Και αν υπάρχει τίποτε που δέν το κληρονομήσαμε από σένα, τότε σου το έχουμε κλέψει.

Γιατί άφησες, ή Θεά, να σ' άρπάξουν από τον τόπο σου; Γιατί δέν έκαμες κανένα θαῦμα να γλυτόσεις από την ξενιτιά;

"Η μήπως ήθελες, ύστερ' από τόσους αιώνες μοναξιάς, να σε προσκυνήσουν τὰ πλήθη τὰ παγκόσμια και για τοῦτο, άρνήθηκες την παιδίδα σου κ' άφησες ανεμπόδιστα να σε πάνε στο μεγαλύτερο κέντρο του σημερινού πολιτισμένου κόσμου;

"Ω άθάνατη Θεά, κρατείς άφωνα τὰ μαρμαρένια χείλη σου και δέν θέλεις να πεις το μυστικό σου! Σιωπηλή και γαλήνια δέν καταδέχεσαι να έξηγήσεις τίποτε. "Ετσι, όλα μένουν και πρέπει να μένουν ανεξήγητα...

"Ο σύγχρονος κόσμος, γερασμένος κ' άνάξιος σε θαυμάζει. Τι κ' αν την άρρωστη ψυχή του την βασανίζει ή άνόητη μανία των καινούριων πραγμάτων; "Όλα τὰ ή-

(1) Sully Prudhomme.

ραῦα πράγματα είναι πανάρχαια και είναι αιώνια. Ένα κρίνο και ένα θαυμασίο κορμί γίνονται από την άρχή της δημιουργίας και θά γίνονται ως το τέλος του κόσμου, πάντα με τον ίδιο τρόπο. Οί νέες ανακαλύψεις μπορεί να βρίσκουν τη χρησιμότητα και την άσκήσια, όχι όμως ποτέ την 'Ομορφιά, που είναι ή ανώφελος ήθικος ήθισμός.

Είναι ήσως σκληρό να συλλογίζεται κανένας πως ή ανθρωπότη δέν μπορεί με άλλο τρόπο να είναι όραία και μεγαλόψυχη παρά ήπως έστάθηκε και στον άρχαίο καιρό, και πως ή μεγαλύτερη χάρη της και πως ή σημαντικότερη νίκη της στο μέλλον θά είναι μόνον αν μπορεί να μοιάσει κάπως στο αιώνιο έλληνικό θαῦμα.

"Όπως μιὰ φορά έγινε ή πλάση, έτσι μιὰ φορά έγινε κ' ή 'Ελληνική Τέχνη. Έίμαστε καταδικασμένοι να ξαναρχίζουμε πάντα εκείνο που έγινε με τον τελειότερο τρόπο και που δέν μπορούμε ποτέ να το φθάσουμε.

"Η ζωή είναι πάντα μιὰ νεκρανάσταση, ένας αιώνιος γυρισμός των ίδιων εποχών. Η γέννηση έστάθηκε πάντα μία, ή 'Αναγέννηση είναι μιὰ δέριτερη προσπάθεια. Κάθε γάμος της ζωής με το μέλλον μωρίζει από το λιβάνι κίποις κηδείας, στο κρεβάτι κάθε νέου 'Υμεναίου υπάρχει κάτι από την αρχαία σκόνη των τάφων.

"Ετσι ήταν και όταν έρόδιζεν ή δέριτερη χαραβγή του άρχαίου έλληνικού πνεύματος από τη σκοτεινή θάλασσα του μεσαιώνα, και ως τὰ σήμερα και για πάντα.

"Η ψυχή μας κ' ή σκέψη μας είναι ή καθρέφτης μιὰς καλλιτεχνικής συγκίνησης, τίποτε άλλο. Προαιώνιες δυνάμεις, κληροδότημα του περασμένου καιρού. φαινονται σαν ν' αναβλύζουν καινούριες κ' αιδόρητες μέσα μας. "Όλα, και τη μηδημιότερη καθημερινή μας ένέργεια τη στηρίζει και την οδηγεί κάποια μυστική προστιγή, που έρχεται από πίσω κ' ως μίς κινάει να τραβήξουμε εμπρός. Προχωρούμε ανυποψίαστοι χωρίς να νοιόθουμε πως από τον τάφο της 'Ιστορίας πνέει ζωοδότρα αΐψα του άρχαίου πνεύματος.

•••

Χαῖρε, πανέμορφη 'Αφροδίτη, άθάνατη θεά, που χωρίζεις τη ζωή και μοιράζεις τη

χαρά, βασίλισσα της 'Ηδονής των ούρανίων και των έγκοσμίων, Πάνδημος, Νικήτρια, 'Αναδυομένη, Χρυσοστέφανη, Γενέτρια, Έπιλοια, Γλυκηκελίμα, Μοριώ, Χαριτοβλέριση, Ποικιλόθρονη.

Για Σε άντηζει τη νύχτα στα δάση το έρωτικό παράπονο των πουλιών, για Σε τὰ ρόδα βίβρονται με το αίμα της αγάπης, για τη δόξα σου έρχονται οί παρθένες στο βωμό σου 'έστηδες και λυσίκωρες, για Σενα γυρίζει ή φρωτεινός ρυθμός των άστειρών και το άπειρο σπινιάζει από μυστικό πόθο, για Σε άνταλαλεί έδωά του κάθε άρμονία, γιατί κάνεις γλυκειά την πλάνη των δνειρών και δημοφαινεις τη ζωή.

Χαῖρε, ή λαμπρότερο άστρο τ' Ούρανοῦ, ύστερ' από τον 'Ηλιο και τη Σελήνη που προμηνάζε τη χαραβγή και πρωτοδειχνεται ύστερ' από τη δύση, 'Εσένα οί βοσκοί κ' οί άστρονόμοι σε πρωτοξεχώρισαν ανάμεσα στ' άλλα τ' άστέρια.

Χαῖρε, μητέρα του 'Ερωτα, βασίλισσα των Νυμφών και των Χαρίτων, θεά των Ιεροδούλων που εδκολόνουν την ήδονική παρηγοριά της ζωής,

Χαῖρε, γυναίκα του 'Ηραίστου και έρωμένη του 'Αρη που όταν σ' έσυρε νικητής 'Εσύ κάλι έγύρισες τη νίκη του σε μάν αλύτρωτη σκλαβιά. Και όταν ή προδομένος θεός σ' έπιασεν, 'Εσε και τον έραστή σου, σ' ένα δίχτι, τότε οί άλλοι 'Ολύμπιοι, που τους έκραξε μάργυρες, δέν είδαν τίποτε άλλο, παρά μόνο τη μαγέφτραν δημοφιά σου.

Χαῖρε, θεά, που αγάπησες και τους ανθρώπους τόσο πολύ ώστε να γεννήσεις και με αυτούς τον 'Αντιόρωτα, την 'Αρμονία, τον 'Ερμαφρόδιτο, τον Πρίαπο.

Χαῖρε, παντοδύναμη, που δίχως δόρυ και χωρίς άσπίδα, μόνο με την δημοφιά Σου, ένίκησες την 'Ηρα και την 'Αθηνά, όταν ή Πάρης έκρινε πως έπρεπε σ' 'Εσένα δώσει το μίλο.

Χαῖρε, γόνιμη άρχή της ζωικής δημιουργίας, 'Αφρογέννητη από το κύμα που έπεσαν άποκομένα τὰ γεννητικά όργανα του πατέρα σου Ούρανοῦ.

Χαῖρε, δημοφρη και διπλόψυχη, πάγκοινη και άειπάρθενη, που ή λατρεία Σου από την Πάρου, τὰ Κύθηρα, την Κόρινθο και την Κύπρο, άπλόθηκε σε όλη την 'Ελλάδα και σε όλο τον κόσμο.

Χαίρε, ὦ Αἰώνια, ποῦ οἱ χαριτωμένες καὶ γοργόφτερες ἴδρες, σπολίζουσι μὲ χρυσὸ στεφάνι τῆ θεϊκῆ κόμη σου, ρίχνοντας ρόδα καὶ μυριᾶς στὰ πόδια σου, ἐνώ κοντιὰ σου καρτεροῦν τὸ περιστέρι κι' ὁ κάκνος.

* * *

'Ωραία θεά, τὰ μεγάλα λευκὰ μῖτια σου μοιάζουν σὰν νὰ εἶναι βυθισμένα στὸ νοσταλγικὸν ἔθραμα τῆς ἀρχαίας πατρίδας.

Τὸ θλιβερὸ δωματίο τοῦ Λούβρου ποῦ σ' ἔχουν φυλακίσει ἔγινε ναός, κ' Ἐσὺ γιὰ ὄσους σὲ ἀντικρίζουν μὲ λατρεία, εἶσαι θησαυρὸς ζωῆς κ' εὐτυχίας κι' ἄς στέκει ἀτάραχη κι' ἀσυγκίνητη.

"Ὅπως ἡ ζώνη σου, ποῦ τὴν ὕμνησεν ὁ θεῖος Ὀμηρος, εἶχε τὴ μαγικὴ δύναμη νὰ κάνει ὁμορφή ὅποια γυναῖκα τὴ φοροῦσε, ἔτσι καὶ ἡ λατρεία σου ὁμορφαίνει κάθε στοχασμὸ μας, γιατί μᾶς ξαναζωντανεῖ τὴν ἀρχαία χάρη.

'Απὸ σὲ ξεκινάει ξανάστροφα ἡ φαντασία μας γιὰ νὰ θαυμάσει τ' ὄνειρο τοῦ ἀγύριστου ἐκείνου καιροῦ.

"Ὅταν ἓνα Ἔργο μένει, ὁ καιρὸς ποῦ τὸ ἔπλασεν, ὅσο κι' ἂν ἐπέγραψε δὲν εἶναι ὅμως χαμένος, ὑπάρχει γιὰ μᾶς τὴν ὄρα ποῦ μᾶς ἀνυψώνει στὴ σφαιρα τοῦ Ἰδανικοῦ καὶ μᾶς πλησιάζει στὴν ἀφθαστὴ φύση τοῦ Ὁραίου. Ἡ τέλεια γραμμὴ, ποῦ συναγωνίζεται καὶ ξεπερνάει τὴ φύση, εἶναι τὸ μεγάλο μυστικὸ τῆς ἑλληνικῆς Τέχνης. Δημιουργεῖ καὶ τελειοποιεῖ τὸν αἰώνιο τύπο ποῦ μένει μοναδικός.

Στὸ σκαλισμένο μάρμαρο ζεῖ ὅλη ἡ χάρα ἢ ὅλος ὁ πόνος τῆς ψυχῆς κι' ὁ καλλιτέχνης κατορθώνει νὰ δώσει στὸ πλάσμα του τὴν τελειοτικὴ σφραγίδα, ποῦ ἡ Σκέψη δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κίψει ποτὲ στὰ ἔργα τῆς.

'Ὡ Θεά, χαρὰ σ' ἐκείνον ποῦ μπορεῖ στοὺς ἀσχημοὺς σημερινοὺς καιροὺς νὰ πιστέψει σ' Ἐσέ, καὶ νὰ σοῦ προσφέρει ἀκέραια τὴ λατρεία του.

(Παρίσι, 1909.)

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Ἡ ἀγάπη σου, ὦ Ὁμορφιά μυριόβρυχη καὶ πολύμορφη καὶ πισίχαρη, εἶναι μὴ προετοιμασία γιὰ νὰ περάσει κανένας τὴ μυστικὴ θύρα τῆς Ἀθανασίας. Πρέπει ὅμως ὁ ἄνθρωπος νὰ θυσιάσει πρῶτα στὸ βωμὸ σου τὶς ταπεινὲς φροντίδες, τὶς κοσμικὲς ἐγνοίας, τοὺς ἀκάθαρτους λογισμοὺς. Γιὰ νὰ μπορέσει νὰ σὲ πλησιάσει πρέπει νὰ σ' ἔχει κρυμμένη ἀπὸ πρὶν μέσα του.

'Ὡ θεά, νοιώθω τὴν αἰώνια παντοκρατορία Σου, γιατί ἔχεις σκλαβώσει τὴ ρίζα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς.

Ἡ ὁμορφιά σου τῆς λήθης, ποῦ σκεπάζει τὰ πάντα, δὲν θὰ περάσει ποτὲ ἀπάνω ἀπὸ τὴν πανύψηλη κορφή τῆς Ὁμορφιάς Σου.

"Ὅλοι οἱ θεοὶ πεθαίνουν, ὅμως Ἐσὺ θὰ μείνεις ἀθάνατη γιατί ἔχεις κάτι περισσότερο ἀπὸ τὴ θεία φύση.

Εἶσαι ἡ ἀποκάλυψη τῆς Αἰώνιας καὶ Ἀπόλυτης Ὁμορφιάς, ποῦ ἀνάμεσα σὲ ἄλλα εἶναι καὶ ἀναίσθητη.

Εἶσαι τὸ Ἑλληνικὸ Θαῦμα, κάτι ποῦ ἔχει ὑπάρξει μόνο μιὰ φορὰ γιὰ πάντα, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ ξαναγίνει καὶ εἶναι ἀκατάλυτο ἀπὸ τὴ ζωὴ, ἀπὸ τὴ Μοῖρα, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ Ἑλλάδα ποῦ τὰ δημιούργησεν ὅλα, τὴν Τέχνη, τὴν ἐπιστήμη, τὴν φιλοσοφία, τὸν πολιτισμὸ, μᾶς ἔδωσεν Ἐσένα ποῦ εἶσαι περισσότερο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα, γιατί εἶσαι ἡ παρήγορη χαρὰ τῆς ψυχῆς, ἡ θεία νιότη τῶν στοχασμῶν.

Οἱ βάρβαροι σ' ἔκλειψαν, γιατί ἀρπάζουν μόνο ἐκεῖνο ποῦ δὲ μποροῦν νὰ κάμουν, Ἐσὺ ὅμως δὲν φαίνεσαι οὔτε ὑπερήφανη, οὔτε ταπεινὴ, οὔτε λυπημένη στέκει ἀπάνω ἀπὸ τέτοια αἰσθήματα καὶ τέτοιους λογισμοὺς γιατί εἶσαι ἡ θρησκευτικὴ Ἰδέα μᾶς ἐποχῆς καὶ μᾶς φυλῆς.

'Ὡ Τρισέβγενη καὶ μεγαλόπρεπη Θεά, ἔχεις τὴν πᾶναγνη χάρη καὶ τὴν ἀτάραχη γαλήνη ποῦ εἶναι ἡ διπλῆ εὐτυχία.

Ἦντοτε δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ μετρηθεῖ μ' Ἐσένα γιατί εἶσαι ἡ ἀλήθεια τοῦ Ὀνείρου καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰδανικοῦ.

Ὁ Ἀμερικανὸς Langton Smith ἀπέθανε νεώτατος πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Δημοσιογράφος κυρίως, — ἦτο ἀρχισυντάκτης τῆς ἡμερησίας «New York American», — ἔγραψεν ἐλάχιστα ποιήματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ καλλίτερον, ἢ «Ἐξέλιξις», ἀνετυπώθη μυριᾶκις καὶ διεδόθη καθ' ὅλην τὴν χώραν. Σήμερον εἶναι ἀπαραίτητον διὰ κάθε ἀνεπτυγμένον Ἀμερικανὸν νὰ ἔχη διαβάσει τὴν «Ἐξέλιξιν» τοῦ Langton Smith. Κατήντησε σὰ νὰ εἰποῦμεν, τὸ δεῖγμα τῆς ἀμερικανικῆς «Intellectia». Καὶ εἶναι ἴσως τὸ μόνον ποίημα ποῦ κατορθώνει νὰ βάλῃ τόσον λυρισμὸν εἰς καθαρῶς ἐπιστημονικὸν θέμα. — Σ. τ. Μ.

LANGTON SMITH

ΕΞΕΛΙΞΙΣ

- 1 Ὅταν γυρῖνος⁽¹⁾ ἦσιν σὺ κι' ἦμιον ἐγὼ ἓνα ψάρι στὸν Παλαιολιθικὸν⁽²⁾ καιρὸ, καὶ πλάι-πλάι—σὰν τὰ νερὰ ἡ ἀμπιοτη εἶχε πάρει, σπαράζαμε ἀνάμεσα στοῦ βούρκου τὸ γλοιό, ἢ σὰν γλυστρούσαμε ἀπαλά, χτυπιῶντας τὴν οὐρά, στῶν βάλτων τῶν Καμπριανῶν⁽³⁾ τὰ σκοτεινὰ νερὰ, μεσ' στὴν καρδιά μου τῆς ζωῆς τὴν εὐτυχία κρατοῦσα, γιατί καὶ τότε, ἀγάπη μου, καὶ τότε σ' ἀγαποῦσα.
- 2 Ἀνέγνοιαστα ἐζούσαμε κι' ἀνέγνοιαστα ἀγαποῦσαμε κι' ἀνέγνοιαστα ἐπεθαίναμε στὸ τέλος, καὶ μέσ' στὰ βάθη τῶν σχισμῶν τῶν Καραντοκινῶν⁽⁴⁾ στοιβάδων, ἀποκαρώναμε οἱ δύο μας πλάι-πλάι. Τὸν κόσμον ἐγύριζε ὁ τροχὸς τοῦ Χρόνου ὀλόγουρά του, χῶρες ὀλόθερμες μὲ ὄρμη ἐφρούσκωναν μεγάλη, ὡς που ἀνάσα ἐπήραμε στὸ στόμα τοῦ Θανάτου κι' ἐβγήκαμε συρτὰ στὸ φῶς καὶ πάλι.
- 3 Ἀμυρῖβια τότες ἦμαστε μὲ λέπια καὶ μὲ οὐρὰ κι' ὠχρόσκουρα σὰν πεθαμένου χέρι⁽⁵⁾ κουλουριασὰ ἐτρυπώναμε στὴ νοτισμένη φτέρη, ἢ τὸ κορμί μας σέρναμε στοῦ βούρκου τὰ νερὰ,

(1) Γυρῖνος = ἀτελής βάρβαρος.

(2) Παλαιολιθικὴ ἐποχὴ = ἡ ἀρχαιότερα γεωλογικὴ περίοδος καθ' ἣν ἐμφανίζονται ἀπολιθώματα ἀσπονδύλων ζώων.

(3) Καμπριανὴ περίοδος = ἡποδιαίρεσις τῆς Πα-

λαιολιθικῆς ἐποχῆς, πιθανῶς 50.000.000 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς μας.

(4) Ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους τῆς περιφερείας Σροκσάιτ. — ἀμυρῖβια στρώματα μεγάλου βάθους, περιέχοντα λείψανα τριλοβιτών.

τυκράϊ, μὲ κόσμιμα βραχνό, μὲ τρίνυχα ποδιάρια,
στὴ λάσπη ἀπάνω γοιφροντας. ἄφωνη γλῶσσα, ἀχνάρια,
δίχως μὰ σπύθα φωτεινῆ, μεσ' στᾶδειο τὸ σκοτιάδι,
κᾶποιος μελλούμενης ζωῆς νὰ δίνῃ τὸ σημάδι.

4 Μὰ εὐτυχημένα ἐζήσαμε στὸ βοῦρκο κι' ἀγαπήσαμε,
κι' ἐκεῖ ξανακεθιάναμε καὶ πάλι εὐτυχημένα,
καὶ στὸ πηλόστρωτο ἀκρογυῖλι.

Νεόκομης⁽⁵⁾ ἀκτῆς, καὶ πάλι
κυλήσαν τὰ κουφάρια μας στὴ λάσπη τυλιγμένα.
Αἰῶνες ἦρθαν βιαστικά κι' αἰῶνες φύγαν πύρι,
κι' ὁ ὕπνος ποῦ μᾶς τύλιγε σφιχτά
ἐσχίσθηκε κᾶποιον καιρὸ σὲ μιὰ καινούρια ἡμέρα,
κι' ἡ νύχτα τοῦ θανάτου εἶχε περάσει καί.

5 Ὅτε γοργὰ κι' ἀνάλαφρα, ἐπάνω ἀπ' τὸ λαγγιάδι,
μὲ κρέμασμα λαχειριστὸ ἐπετούσαμε κοπάδι,
ἢ βάλσαμα ἀναπνέουμε στὰ φύλλα φουρκιᾶς,
μέσ' τὴ βαθεῖα τὴ σιωπὴ ἀρέγγυαυης νυχτιᾶς.

Ὅμως τί χρόνια ὁμορφα ἦταν τὰ χρόνια αὐτά,
σὰν οἱ καρδιές μας μὲ παλμὸ ἀγκαλιάζονταν σφιχτά,
σὰν ἡ ζωὴ ἐξεχείλιζε, κι' ἀγάλλιαση πολλὴ
ἐνοιώθαμε στοῦ λόγου μας τὴν πρώτη ἀνατολή.

6 Ἔτσι, ζωὴ ἀπὸ ζωὴ κι' ἀγάπη ἀπὸ ἀγάπη,
μέσ' ἀπὸ κύκλους ἄγνωστους τοῦ Χρόνου ἐπερνούσαμε,
κι' ἀναπνοὴ μ' ἀναπνοὴ καὶ θάνατο μὲ θάνατο,
τὴν ἄλυσσο τῶν ἀλλαγῶν κι' ἐμεῖς ἀκολουθούσαμε,
ὡς ὅτου ἐφθιασε ὁ καιρὸς, στὸ νόμο τῆς ζωῆς,
ποῦ ἀπάνω ἀπ' τὸ διζόχωμα τῆς προμηθεύτρας γῆς,
ἔσπασαν κᾶποτε οἱ σκιές ποῦ ἐσκέπαζαν τὸ νοῦ,
κι' ἐξύπνησεν ἕναν καιρὸ
ἢ ψυχὴ μὲ κᾶποιο ἀμιδρό,
κᾶποιο ὄνειροπόλημα παραῤῥενο, Θεοῦ. ⁽⁶⁾

7 Ἐγὼ νευρώδης ἡμουνα σὰν τᾶγριο τὸ βουβάλι,
μὲ χαυλιόδοντα μακρού, σὰν ἰκίνη τὴ Μεγάλῃ
τὴν Ἄρκτο ποῦ ἐφώλιαζε σὲ σκοτεινὴ σπηλιά.

Καὶ σέ, γλυκεῖά μου, ἀπ' τὴν κορφή ὡς τὰ ποδιάρια, πάλι,
σ' ἐκρυσθάν μεγαλόπρεπα κι' ὀλόμαυρα μαλλιά.
Μέσ' στὸ σκοτιάδι μιᾶς σπηλιᾶς χωρὶς φωτιά, πικημένοι,
ὅταν ἡ νύχτα ἐπερτε στὸν κάμπο παγωμένη
καὶ τὸ φεγγάρι ἐκρέμονταν σὰ σφαῖρα πυρομένη
κι' ἐσκόρπιζε στὸν ποταμὸ ἀναλαμπές αἱμάτων,
ἐρροκανίζαμε ἄργα τὰ κόκκαλα θυμάτων.

8 Ἐγὼ ἕναν πυρόλιθο ⁽⁷⁾ πελέκησα στὸ βράχο
νᾶχῃ μὴν ἄκρη κοιρτερή
ἀπ' τὰ βαλτόδεντρα ἔσπασα ἕνα κλαδί γερὸ
καί, σφιχτοδένοντας τὰ δυὸ μὲ βροῦλα, ἕναν καιρὸ
ἔφτιαξα ἕναν πέλεου μὲ κόψη καὶ λαβή.
Στὸ βάλτο τότε ἐκρούρηκα μέσ' στὸ πυκνὸ χορτάρι,
ἐκεῖ ποῦ ὁ Μάμιουθ ἔρχονταν τὴ νύχτα γιὰ νὰ πιῇ.
Μέσ' ἀπὸ κρέας καὶ κόκκαλο ἔρριξα τὸ λιθάρι,
καὶ τὸ θεοῖο ἐξαπλώθηκε νεκρὸ ἄνω στὴ γῆ.

9 Ὅτε στὴ φεγγαρόφωτη κοιλάδι στρέφω πάλι,
κι' ἐν' ἄγριο χούγιασμα ἴβγαλα μὲ δύναμη μεγάλη,
καὶ γύρω-γύρω οἱ σπηλιές ἀντήχησαν τὴ νύχτα
κι' οἱ συγγενεῖς κι' οἱ φίλοι μου οὐρλιάσανε σὰ λύκοι.
Στὸ κόκκινο συμπόσιο ἀπ' ἀνατολὴ καὶ δύση
ἦρθε ἡ φυλὴ κοπαδιαστὰ μαζί μου νὰ δειπνήσῃ.
Πάνω ἀπὸ χόνδρους καὶ ἄρμους καὶ θραυερὸς ὄπλεις
μ' ἀγῶνα τσουγκρανίζομε,
δαγκάνομε, ξεσχίζομε,
καὶ μίγουλο-μὲ μίγουλο, καὶ μὲ γρυλίσματα πολλὰ,
μιλοῦμε γιὰ τὸ θαῦμα αὐτὸ καὶ γιὰ κοιμάτια παχουλά.

10 Ἦ μίχη αὐτὴ σὲ κόκκαλο ταράνδου ⁽⁸⁾ τὴν ἐσκάλισα
μὲ τὸ τραχὺ κι' ὀλότριχό μου χέρι
στὸν τοῖχο ἀπάνω τῆς σπηλιᾶς τὴν πτώση τοῦ ἐξωγοιφάρια,
ὁ ἄνθρωπος τὸ τί ἔγινε νὰ ξέρῃ
Γιατί, μὲ βία κι' αἵματα ἐζούσαμε ἀκόμη,
προτοῦ στὸ πνεῦμα χαραχτοῦν φιλανθρωπίαι νόμοι,
καὶ τὸ κακὸ δὲ βλέπαμε ποτὲ στὰ ἐγκλήματά μας,
ὡς ποῦ ἐχαθῆκαν μὲ καιρὸ τὰ χαυλιόδοντά μας.

(5) Ἡ κατωτέρα διαίρεσις τῆς Κρητικῆς περιόδου τῆς Μεσοζωϊκῆς ἐποχῆς. Ἀπὸ τῆς ἐπομένης στροφῆς ἡ σκηνὴ μεταφέρεται εἰς τὴν σχετικῶς νεωτέραν τριτογενῆ περίοδον.

(6) Ὁ Χόξλεθ πιστεύει ὅτι καὶ αὐταὶ ἀκόμη

οἱ ἀνώτατοι ιδιότητες τῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς νοημοσύνης ἔχουν τὴν ἀρχὴν των εἰς τὴν κατωτάτην μορφήν τῆς ζωῆς, εἶναι δὲ σχεδὸν γενικῶς παραδεδομένον σήμερον, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι καὶ αὐτὴ προῖον τῆς ἐξελίξεως ὅπως καὶ τὸ σῶμα.

(7) Ἡ ἀρχαιότερα ὄπλα τοῦ ἀνθρώπου συνίσταντο ἐξ αἰχμηρῶν τμημάτων πυρῆτος λίθου.

(8) Ἐπὶ ἐνός ὄστοῦ ταράνδου εὐρεθέντος ἐν

Ἰσπανίᾳ, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ περιφίμου λίθου τῆς Λενάπης, εὐρέθησαν εἰκόνες μαχῶν πρὸς μαμούθ καὶ μαστάδοντας, τὰς ὁποίας οἱ πρῶτογονοὶ ἄνθρωποι ἐχάρων δι' αἰχμηρῶν λίθων.

11 Κι' ἦταν αὐτὸ ποῖν ἀπὸ ἓνα ἑκατομμύριον χρόνια,
σὲ μὰ ἐποχὴ ποὺ ἄνθρωπος κανένας δὲν τὴν ξέρει.
Κι' ὅμως, ἀκόψε 'μεῖς ἐδῶ, μ' ὀλόφωτα λαμπιόνια,
δεικνοῦμε στοῦ Ντελμόνικο⁽¹¹⁾ τὸ ξακουστὸ παρτέρι.
Τὰ μύτια σου εἶναι βαθιά ὡσὰν Ντιβονική⁽¹²⁾ πηγὴ,
κι' εἶν' τὰ χυτὰ σου τὰ μαλλιά ὡσὰν ὀλόμαυρο γυαλί.
Ἔισαι μικρὴ καὶ νέος πολὺ εἶν' τῆς ζωῆς σου ὁ δρόμος,
ἀκόμη ἀδοκίμαστη εἶν' ἡ ψυχὴ σου, *κι' ὁμως* —

12 Τὰ ἔχνη μας εἶναι στὸν πηλὸ τοῦ Κίμμεριτζ⁽¹³⁾ γραμμένα
κι' εἶναι στὰ χεῖλη τῶν φωνιῶν τοῦ Πάρμπεκ⁽¹⁴⁾ τυπωμένα.
Στοῦ Βάγκσαιτ⁽¹⁵⁾ τὰ πετρώματα τὰ κόκκαλά μας σώθηκαν
καὶ στίς βαθεῖες τῶν κοραλιῶν σχισμὲς ἀπολιθώθηκαν.
'Ἡ ἀγάπη μας εἶναι παλιὰ κι' εἶναι καλητὴ ἡ ζωὴ μας,
κι' ὁ θάνατος θάρρη καὶ πάλι.

Μ' ἂν ἐρῶν σήμερι, σὰν τί
θᾶθελε ὁ ἄνθρωπος σκερτῆ; —
πὼς δὲ θὰ ζήσῃ πάλι!

13 ὦ, τὴν ψυχὴ μας ὁ θεός, σοφὰ λεπτοεργημένη,
τὴν ἔχει ἀπὸ τοῦ Τρέμαντοκ⁽¹⁶⁾ τὰ στρώματα πλασμένη
καὶ νὰ πετᾷ μὲς στ' ἀπειρο τῆς ἔδωσε φτερά.
Μέσ' στὴν ὠχρὴν ἀνατολὴ τοῦ κόσμου ἔχει σκορπίσει
τὴν ἀρχικὴ μας τὴ γονὴ ποὺ αἰώνια θὲ νὰ ζήσῃ
'Ἐπάνω ἀπὸ τὰ μνήματα, ποὺ ἀγῶνα τρομερὸ
στήσαν οἱ σπηλαιάνθρωποι ἐκεῖνον τὸν καιρὸ
μ' ἀνθρώπους καὶ θεριά,
πόλεις μεγάλες χτίστηκαν καὶ κῶμες καὶ χωριά.
Κι' ἐκεῖ ποὺ οἱ Μάμμουθ κοιτῶνται μέσ' στίς σπηλιές
[θαμμένοι,
ἀργοκυλάει βωϊδάμαξο καὶ μὲ τριγμὸ διαβαίνει.

14 Καὶ τώρα, ὅπως βραδύνομε στὸ πλούσιο δεῖπνο οἱ δυό,
καὶ σκύβεις καὶ χαμογελάς καὶ μοῦ μιλᾷς μὲ χάρι,
ὡς ξαναπινοῦμε, ἀγάπη μου, γιὰ 'κεῖνον τὸν καιρὸ,
ὅπου γυρῖνος ἦσαν σὺ κι' ἡμουν ἐγὼ ἓνα ψάρι!

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ)

Ν. ΛΑΜΠΡΥΝΙΔΗΣ

Σικάγον

⁽¹¹⁾ Περίφημον ἐστιατόριον ἐν Νέα Ὑόρκη.
⁽¹²⁾ Περίοδος τῆς καλιτοζωϊκῆς ἐποχῆς με-
ταξὺ τῆς Σιλουριανῆς καὶ Μισισσιπιανῆς περιό-
δου.

⁽¹³⁾ Τὸ κατώτερον στρώμα τῆς ἀνωτέρας ὠ-
λιθικῆς περιόδου.

⁽¹²⁾ Ἐκ τῆς νήσου Πάρμπεκ. Γεωλογικὰ στρώ-
ματα πλούσια εἰς ἀσφαλτον.

⁽¹⁴⁾ Γεωλογικὰ στρώματα τὸ πρῶτον ἐξετά-
σθέντα ἐν Βάγκσαιτ (Ἄγγλ.)

⁽¹⁵⁾ Τὸ ἀρχαιότερον στρώμα τῆς Καμπριανῆς
περιόδου κατὰ τὴν καλιτοζωϊκὴν ἐποχὴν.

ΑΠΟΚΟΣΜΗ ΑΓΑΠΗ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ (*)

ΧΙ.

Ἦτανε βράδυ σκεδόν. Ὁ ἥλιος εἶχε πιά
βουτήξει. Ὁ Γιῶργος κ' ἡ Τριανταφυλλιά
βρεθήκανε ἔξω, σ' ἓνα μονοπάτι τοῦ βουνοῦ,
μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι. Ἔιχανε κάμει ἓνα μα-
κρονὸ ἀπογεματινὸ περίπατο καὶ γυρῖζανε
φορτωμένοι μὲ μεγάλα μπουκέττα ἀπὸ ἀνθη-
σμένες μυρτιές, δοράφες καὶ λυγαριές. Μὰ
εἶχαν μείνει περσότερο ἀπ' ὅ,τι λογαριάζα-
νε, καὶ τώρα ἔπρεπε πιά νὰ τρέχουν, γιὰ νὰ
μὴ νυχτωθοῦνε στὸ δρόμο. Ἐξαφνα ἡ Τριαν-
ταφυλλιά στάθηκε.

«Μοῦ ἦρθε μιὰ ἰδέα. Ἄν κατεβαίναμε
ἀπὸ τὸ ποτάμι; Ἦ λένε, κύριε Γιῶργο;»

— «Ἐγώ; Ἦ νὰ πῶ ἐγώ; Σεῖς ξέρετε
τόσο καλύτερα τοὺς δρόμους! Κερδίζομε και-
ρὸ ἔτσι;»

— «Οὐ, βέβαια, ἰὸς μισῆς ὥρας δρόμο.»

— «Τότε πάμε!»

Γυρῖσανε ἀριστερὰ κι' ἀρχίσανε νὰ κατε-
βαίνουν μὴν ἀπότομη πλαγιὰ.

«Προσέχετε, κύριε Γιῶργο, γλυστράει κα-
νεὶς εὐκόλα ἐδῶ!»

Μονοπάτι δὲν ἦτανε, μέσ' ἀπὸ χαμόκλα-
δα καὶ βάτους κἀνανε δρόμο. Ἔτσι φτάσανε
κάτω στὸ ποτάμι, ποὺ δὲν εἶχε πολὺ νερὸ,
καθὼς εἶχε φοβηθῆ ἡ Τριανταφυλλιά.

«Θὰ περάσουμε εὐκόλα! Δώστε μου τὰ
μπαστούνι σας, κύριε Γιῶργο· θὰ περάσω
πρῶτα ἐγώ, ἔπειτα σὰς τὸ ρίχνω πίσω καὶ
περᾶτε καὶ σεῖς ἀπὸ κεῖ, ποὺ πέρασα ἐγώ.»

Κι' ὠρμησ' ἐμπρός' ἀπὸ πέτρα σὲ πέτρα
ἐλαφρῆ-ἐλαφρῆ πηδούσε, χωρὶς νὰ βρέξῃ
οὔτε τὴ μύτη τῶν παπουτσιῶν τῆς. Μὰ ἔ-
ξαφνα γλύστρησε, κλονίστηκε καὶ ξαπλώθη-
κε σκεδόν ἀνάσκελα μέσ' στὰ χόρτα τοῦ
ποταμοῦ. Θέλησε νὰ σηκωθῆ, μὰ τῆς ξέφυ-

γε μιὰ φωνὴ «Ἄ!» καὶ ξανάπεσε. Χωρὶς
οὔτε στιγμὴ νὰ διστάσῃ, ὠρμησε τότε ὁ
Γιῶργος μέσ' ἀπὸ τὸ ποτάμι, βρέχοντας τὰ
πόδια του ὡς τὸν ἀστράγαλο, ἦρθε κοντὰ
καὶ μὲ δύναμη, ποὺ δὲν θὰ τὴ φωνταζότανε
κανεὶς, σήκωσε τὴν Τριανταφυλλιά στὴν
ἀγκυλιὰ του, τὴν πέρασε στὴν ἀντικρυνὴ
μεριὰ καὶ τὴν ἀκούμπησε μαλακά-μαλακά
μέσ' στὰ χόρτα.

«Ποῦ ποῦατε;»

Κ' ἡ φωνὴ του εἶχε μιὰ ἔκφραση τέτοιας
ἀνησυχίας, ποὺ ἡ ἴδια κόρη θέλησε νὰ τὸν
ἠσυχάσῃ:

«Μὴν τρομάζετε ἔτσι, κύριε Γιῶργο!
Δὲν εἶναι, καλέ, τίποτε! Στραμπούλισσα, φαί-
νεται, λίγο τὸ πόδι μου!»

— «Καὶ πὼς θὰ πάμε τώρα στὸ σπίτι;»

— «Ἄν θέλετε ν' ἀνεβῆτε πάνω ἀπὸ τοὺς
βράχους αὐτοὺς, ἐκεῖ περνάει ὁ δρόμος τῶν
ἀμπελιῶν· πιστεύω νὰ βρῆτε κανένα, ποὺ νὰ
γυρῖξῃ μὲ τὸ γαϊδούρι του ἀπὸ τ' ἀμπέλι,
καὶ παρακαλέστε τον νὰ ξεφορτώσῃ τὰ κο-
φίνια του καὶ νάρθῃ νὰ πάρῃ ἓνα ζωντανὸ
φορτίο!»

Καὶ προσπάθησε νὰ χαμογελάσῃ, γιὰ νὰ
τοῦ δώσῃ θάρρος· μὰ τὸ πρόσωπό τῆς ἦταν
πολὺ ὠχρὸ καὶ φαινότανε, πὼς πονοῦσε.

Ὁ Γιῶργος ἄρχισε νὰ σκαρφαλώνῃ γλή-
γορα στοὺς βράχους:

«Μὴν κουνηθῆτε διόλου καὶ θὰ γυρῖσω
ἀμέσως!» φώναξε στὴν κόρη.

Ἄμ' ἀνέθηκε στὸ μονοπάτι, δὲν εἶδε κα-
νένα· μὰ σὲ λίγη ὥρα φάνηκε ἀπὸ μακριὰ
κάποιος, ποὺ κατέβαινε μὲ τὸ ζῦο του φορ-
τωμένο μὲ δυὸ κοφίνια· ἔτρεξε ἀμέσως κον-
τὰ του· εὐτυχῶς γνώρισε τὸν κύρ-Δημήτρη,
ποὺ τοὺς εἶχε δώσει τὴ βάρκα.

«Κύρ-Δημήτρη, σὲ παρακαλῶ, κάμε γλή-
γορα! Ξεφόρτωσε τὰ κοφίνια σου κ' ἔλα μα-
ζὶ μού κάτω στὸ ποτάμι! Ἡ Τριανταφυλλιά

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

τῆς κυρίας Μαρριέττας ἔπεσε καὶ δὲν μπορεῖ νὰ σηκωθῆ! »

— «Χριστὲ καὶ Παγαγία μου!» εἶπε ὁ ἀγαθὸς νησιώτης· καὶ ἀμέσως ἔλυσε τὰ κοφίνια — καὶ μὲ τὸ γαῖδουράκι του ὄρμηξε πρὸς ἀπὸ τὸν Γιώργο.

Κ' αἱ δύο μαζί σηκώσανε προσεχτικὰ τὴν Τριανταφυλλιά καὶ τὴν βάλανε πάνω στὸ ζῆρο. Ἡ καρδιά τοῦ Γιώργου χτυποῦσε δυνατὰ: ἀράγε θὰ μπορούσε νὰ κάτσει; μὴν ἔπαυε τίποτε σοβαρὸ στὴ σπογγουλικὴ στήλη;

«Τὶ τυχερὴ πού ἦμουνα!» εἶπε ἀμέσως ἡ Τριανταφυλλιά· «δὲν ἔχω τίποτ' ἄλλο, πουθενὰ ἄλλοδὸ δὲν πονῶ, παρὰ μόνο στ' ἀριστερὸ πόδι κάτω-κάτω, στὸν ἀστράγαλο».

Ἀργά-ἀργά καὶ προσεχτικὰ ξεκινήσανε γιὰ τὸ σπίτι.

Μόλις φτάσανε, σηκώσανε τὴν Τριανταφυλλιά καὶ τὴν βάλανε στὸ κρεβάτι. Ἡ κυρία Μαρριέττα τὰ εἶχε χάσει, μὰ ἡ Τριανταφυλλιά προσπάθησε ἀμέσως νὰ τὴν παρηγορήσῃ:

«Καλέ, μὴν κάνῃς ἔτσι, μητέρα! Δὲν εἶναι τίποτε! Ἔνα στραμπουλισμα στὸ πόδι ὄλο-ὄλο!»

Ὁ καλὸς ὁ κύρ—Δημήτρης δέχτηκε ἀμέσως νὰ κατεβῆ κάτω στὸ χωριό, γιὰ νὰ φέρῃ τὸν γιατρό, καὶ ἄς περιμένανε τὰ κοφίνια του πάνω-κεῖ στὸν δρόμο· τὰ σταφύλια τώρα θὰ κύταζε ἢ τὸ καϊμένο τὸ κορίτσι;

Ὁ γιατρός εὐτυχῶς ἦταν ἕνας νέος ἀρκετὰ καλὰ σπουδασμένος καὶ εὐσυνείδητος. Ἰδέτεσσε καλὰ τὸ χτυπημένο πόδι καὶ ἔξαφνα, χωρὶς καμιά προειδοποίηση, τὸ πιασε μὲ τὰ δύο του χέρια καὶ τὸ ἔστριψε λίγο. Μιὰ δυνατὴ φωνὴ πόνου ξέφυγε ἀπὸ τὴν Τριανταφυλλιά.

— «Αὐτὸ ἦταν ὄλο!» εἶπε ὁ γιατρός. «Τίποτε δὲν ἔχετε, δεσποινίς! Κάποια μικρὴ ἐξάρθρωση μόνο, χωρὶς κανένα σπασμο εὐτυχῶς! Μὲ συγχωρεῖτε, πού σὰς πόνεσα, μὰ ἦταν ἀπαραίτητο, ξέρετε! Θὰ κάμωμε τώρα ἕνα μικρὸ ἐπίδεσμο καὶ δὲν θὰ τὸν λύσετε μιὰ βδομάδα, πού θὰ μένετε ἡσυχά-ἡσυχά στὸ κρεβάτι σας. Ἐπειτα θὰ σηκωθῆτε καὶ σὲ 15 μέρες θὰ μπορεῖτε νὰ τρέχετε πάλι σὰν τὸ ζαρκάδι!».

Κι' ἀφοῦ ἔβαλε προσεχτικὰ τὸν ἐπίδεσμο, καληνύχτισε καὶ ἔφυγε.

«Καὶ τώρα, δεσποινίς Τριανταφυλλιά, θὰ ἔχετε δύο νοσοκόμους», εἶπε μὲ ἀγάπη ὁ Γιώργος, «τὴ μαμά σας καὶ μένα, ἀν μὲ θέλετε».

— «Ἐυνοεῖται, πὼς σὰς θέλω! Ἄν καὶ θὰ προτιμοῦσα νὰ μὴν ἔχω κανένα, δηλαδὴ νὰ μὴν ἔπεφτα!» εἶπε παραπονιάρικα ἡ κόρη.

— «Ναί, μὰ συλλογιστῆτε, τί τυχερὴ, πού σταθῆκατε! Ἦ εἶν' αὐτό, πού πάθατε, μπροστὰ στὰ ἄσπρα μπορούσατε νὰ ἔχατε πάθει!».

— «Ἦ αὐτὸ εἶχατε κιτριλίσει ἔτσι; Ἐγὼ τρόμαξα γιὰ σὰς!».

Καὶ κύταξε τὸν Γιώργο μὲ μάτια γεμῆτα εὐγνωμοσύνη καὶ ἀφοσίωση.

Κι' ὁ Γιώργος ἔκατσε ἀμέσως κοντὰ στὸ κρεβάτι τῆς «ἄρρωστης», ἐνῶ ἡ κυρία Μαρριέττα ἔτοιμαζε τὸ φαεῖ. Ἡ Τριανταφυλλιά πονοῦσε πάντα, μὰ πολὺ λιγώτερο τώρα, καὶ ὁ Γιώργος, γιὰ νὰ τὴν διασκεδάσῃ, ἄρχισε νὰ τῆς λέῃ διάφορες ἱστορίες:

— «Ξέρετε, τί μοῦ θύμισε τὸ πέσιμό σας; ἕνα ὦραϊο διήγημα τοῦ παλιοῦ καιροῦ. «Ἦν γιατρός Ἀντώνιο!» Χιλιάδες βιβλία ἔχω διαβάσει, μὰ λίγα, πολὺ λίγα ἔχουνε πραγματικὴ ἀξία κατὰ τὴν ἰδέα μου. Ἔνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι καὶ ὁ «Γιατρός Ἀντώνιος» (1).

— «Καὶ γιατί σὰς τὸν θύμισε τὸ πέσιμό μου;»

— «Γιατί καὶ σ' αὐτὸ τὸ διήγημα μιὰ νέα κόρη, Ἀγγλίδα, πέφτει καὶ χτυπᾷ τὸ πόδι τῆς».

— «Μὰ ἐγὼ δὲν εἶμαι Ἀγγλίδα!».

— «Καὶ τί σημαίνει αὐτό; ἄλλη εἶναι ἡ σπουδαία διαφορά εὐτυχῶς: πὼς ἡ Λουκία—ἔτσι τὴν λέγανε—αὐτὴ ἔσπασε τὸ πόδι τῆς καὶ ἔμεινε σαράντα μέρες ἀκίνητη στὸ κρεβάτι!»

— «Ὅστε ἐγὼ πρέπει νὰ μὴν παραπονιέμαι καὶ τόσο! Ἦδ' ἔχει ἔδω τὸ βιβλίο αὐτό;»

— «Μάλιστα, εἶναι ἀπὸ τὰ πέντ' ἔξη βιβλία, πού παίρνω πάντα μαζί μου! Πάω νὰ σὰς τὸ φέρω, ἀν θέλετε».

— «Ἄν θέλω; ἀν σεῖς ἔχετε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ διαβάσετε λίγο! Ἄφοῦ, ἀπὸ ὁδηγὸς στὸ νησί, κατάντησα νὰ σὰς χρειάζωμαι γιὰ νοσοκόμο!» εἶπε ἡ κόρη μελαγχολικά.

— «Σοῦτ'! Ὁ «νοσοκόμος» δὲν σὰς ἐπιτρέπει ἀπελπισίες! Ἦλήγορα θὰ ξαναγίνετε ὁδηγὸς μου! Τώρα ἔμεις εἶναι ἡ σειρά μου νὰ σὰς ὀδηγήσω καὶ ἐγὼ... μέσα στὰ βιβλία μου».

(1) Ruffini, «Il dottor Antonio».

Κι' ὁ Γιώργος ἔφερε γλήγορ' ἀπὸ τὴν κάμαρά του τὸ βιβλίο. Μὰ ἡσυχά φωνὴ ἄρχισε τότε νὰ διαβάσῃ γιὰ τὴν κόρη, πού ἄκουγε προσεχτικὰ, ξεχνώντας τὸν πόνο τῆς. Εἶχανε διαβάσει μερικὲς σελίδες, ὅταν ἡ κυρία Μαρριέττα μπῆκε μὲ τὸ φαεῖ τῆς Τριανταφυλλιάς.

— «Δὲν τρώμε καὶ ἔμεις ἔδω ἀπόψε, κυρία Μαρριέττα, γιὰ νὰ κάμωμε συντροφιά στὴν κόρη σας;»

Κ' ἔτσι φάγαν' ἐκεῖ, ἀντὶ στὴν ταρατσα πού συνηθίζανε.

«Καὶ δὲ μοῦ λέτε, κύριε Γιώργο, ποιὰ εἶναι τ' ἄλλα βιβλία ἀπὸ τὰ πέντ' ἔξη, πού φέρατε μαζί σας;» ρώτησε μὲ περιέργεια ἡ Τριανταφυλλιά.

— «Εὐχαρίστως, μὰ αὔριο! Τώρα εἶναι ἀργὰ καὶ ὁ νοσοκόμος σας σὰς συνιστᾷ νὰ κοιμηθῆτε νὰ ἡσυχάσῃ λίγο καὶ τὸ νευρικό σας σύστημα, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ταραχὴ, πού πῆρε.»

— «Καὶ τὸ δικό σας τάχα δὲν ταραχτήκε;»

— «Δὲν λέω ὄχι. Ἦ αὐτὸ ἴσα-ἴσα θὰ πᾶω καὶ ἐγὼ νὰ κοιμηθῶ. Καληνύχτα σας! Σὰς εὐχομαι νὰ κοιμηθῆτε ἡσυχά-ἡσυχά καὶ γλήγορα περαστικὰ!»

— «Καληνύχτα σας, κύριε Γιώργο, καὶ σὰς εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ ὅλα!» ἀπάντησε ἡ Τριανταφυλλιά.

Καὶ πρώτη φορά ἔδωσε πρώτη τὸ χέρι τῆς στὸν Γιώργο, πού τὸ ἔσφιξε διακριτικὰ.

Κ' ἔκλεισε τότε ἡ κόρη τὰ μάτια τῆς καὶ προσπάθησε νὰ κοιμηθῆ ἀμέσως, σὰν μικρὸ χαϊδεμένο παιδάκι, πού ξέρει, πὼς ὄλοι τριγύρω τ' ἀγαποῦν.

Μὰ ὁ Γιώργος στὴν κάμαρά του δὲν κοιμήθηκε ἀμέσως. Ἐκατσε στὸ παράθυρο καὶ συλλογιζότανε τὴν τρομάρα, πού εἶχε πάθει καὶ κατάλαβε τότε καθαρά, πόσο βαθειὰ εἶχε μπῆ στὴν ψυχὴ του ἡ κόρη αὐτὴ! Ἦν ἄστρο πρόβαλε σιγά—σιγά ἀπὸ τ' ἀντικρινὸ βουνὸ καὶ ἔρριξε στὸν Γιώργο μιὰ ἡσυχά γλυκειὰ ἀχτίδα.

«Μάλιστα, γλυκό μου ἀστέρη!», εἶπε μὲ χαμηλὴ φωνὴ ὁ Γιώργος, «τὴν ἀγαπῶ!»

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μέρα ὁ Γιώργος ἔμεινε πρῶτ' καὶ ἀπόγεμα κοντὰ στὴν «ἄρρωστη». Ἄφοῦ τῆς διάβασε τὸν «Γιατρός Ἀντώνιο», τῆς ἄρχισε τοὺς «Μελλοντομύθους τῆς Σπιτο-

δέργης.» (1) Ἡ Τριανταφυλλιά ἦταν ἀχάρταγη ν' ἀκούῃ. Κάποιον ἀπόγεμα ὅμως ὁ Γιώργος ἔλειψε καμιά ὥρα· ἡ «ἄρρωστη» ἀνησούχησε, γιατί δὲν τῆς εἶχε πει, πὼς θὰ ἔβγαине· καὶ μελαγχολικά ἔκαμε τὴ σκέψη, πὼς θὰχε βαρεθῆ πιά νὰ μένῃ ἔτσι κλεισμένος μέσα γι' αὐτὴ. Καταλάβαινε, πὼς εἶχε βέβαια δίκιο νὰ θέλῃ νὰ βγῆ λίγο ἔξω, μὰ γιατί νὰ μὴν τῆς τὸ πῆ; «Ἦ κρεβάτι κάνει πάντα τὸν ἀνθρώπο λίγο γρινιάρη!» σκέφτηκε μόνη τῆς· ὡς τόσο ἔμεινε μελαγχολικὰ μὲ τὰ μάτια μισοκλεισμένα... Ἐξαφνα ἡ πόρτα ἀνοίγει καὶ παρουσιάζεται ὁ Γιώργος φορτωμένος μὲ πελώρια μάτσα ἀνθισμένες λυγαριές, μυρτιές, δοράφες. Ἡ Τριανταφυλλιά ἀνοίξε χαρμόσυνα τὰ μάτια τῆς.

«Κάθε χρέος πρέπει νὰ πληρώνεται, δεσποινίς Τριανταφυλλιά! Σὰς ἀνταποδίδω τώρα τὸ μπουκέττο, μὲ τόκο μάλιστα, πού μοῦ φέρατε τὴ δεύτερη μέρα τοῦ ἐρχομοῦ μου, τὸ θυμάστε;»

Ἦ ὁμορφὴ σκέψη! Κι' αὐτὴ εἶχε σκεφτῆ τόσο ἀσχημα γι' αὐτόν!

— «Ὁ εὐχαριστῶ πολὺ!» εἶπε ταραγμένη. «Ἦτρέπομαι, μὰ πρέπει νὰ σὰς τὸ πῶ: εἶναι τόσο ἀσχημὴ σκέψη! νόμισα, πὼς φύγατε, γιατί μ' εἶχατε βαρεθῆ.»

— «Ἐγὼ; Ἐτσι θὰ κάνατε λοιπὸν ἐσεῖς, ἀν ἦμου ἐγὼ ἄρρωστος;»

— «Ποτέ!» ἀπάντησε ζωηρὰ ἡ Τριανταφυλλιά.

— «Μὰ τότε, γιατί σκεφτήκατε, πὼς θὰ τὸ κάνα ἐγὼ;»

— «Ἐχετε δίκιο, συγχωρήστε με, σὰς παρακαλῶ!» καὶ τοῦ πρόσφερε τὸ χέρι τῆς. Ὁ Γιώργος ἔνοιωσε μιὰ λαχτᾶρα νὰ σκύψῃ νὰ φιλήσῃ τὸ χεράκι αὐτό, μὰ τὸ ἔσφιξε μόνο δυνατὰ μὲς' στὸ δικό του...

Τὴν Τετάρτη θὰ σηκωνότανε πιά ἡ Τριανταφυλλιά, σὲ δύο μέρες δηλαδὴ ἀκόμα· ὁ γιατρός εἶχε παραγγείλει νὰ τὸν φωνάζουνε, μόνο ἀν ἀστανότανε ἀκόμη πόνος.

Μὲ τί καρδιοχτύπι περίμεναν τὴν ἡμέρ' αὐτὴ, ὁ Γιώργος προπάντων! Περισσότερο παρὰ τὴν Τριανταφυλλιά, γιατί εἶχε ἀπαρχτῆς κάποια ὑποψία, πὼς ὁ γιατρός κάτι ἴσως τοὺς ἔκρυβε· καὶ ἀν κούτσαινε ἡ καϊμένη ἡ κόρη...

(1) «Les fiancés de Spitsberg» τοῦ Xavier Marmier.

Ἡ Τετάρτη ξημέρωσε ἐπὶ τέλους κ' ἡ κερά-Μαριέττα μὲ τὸν Γιώργο σταθήκανε νὰ δοῦνε τὸ θέαμα : Τὴν Τριανταφυλλιά πάλι ὀρθή ! Σηκώθηκε κ' ἔκαμε μερικά βήματα, ἀργά, ἀλλὰ σίγουρα καὶ χωρὶς πόνο. Καὶ τὸ πρόσωπό της ἔλαμψε ἀπὸ χαρὰ, ἐνῶ ὁ Γιώργος χειροκρατοῦσε εὐτυχισμένος. Ἀφοῦ μίλησε κ' εὐχαρίστησε τὴ μητέρα της, ἡ κόρη πῆγε μὲ σταθερὰ βήματα κοντὰ στὸν Γιώργο καὶ μ' ἓνα γλυκύτατο χαμόγελο τοῦ ἔδωσε τὸ γέρι :

«Ἡ ἄρρωστη», τοῦ εἶπε ζωηρά, «εὐχαριστεῖ ἀπὸ τὴν καρδιά της τὸν πιστό της νοσοκόμο !».

Κι' ἀρχίσανε πάλι, ὕστερ' ἀπὸ μιὰ-δυὸ μέρες, τοὺς ἀγαπημένους τοὺς περίπατους. Στὴν ἀρχὴ πηγαίνανε πολὺ κοντὰ, γιὰ νὰ μὴ δώσουν ἀφορμὴ καὶ πονέση πάλι τὸ πόδι της. Μὰ ἡ φύση εἶχε κάμει καλὰ τὴ δουλειά της στὸν νέο καὶ γερὸ ὀργανισμό τῆς κόρης, καὶ σὲ λίγες μέρες δὲν τῆς ἔμενε πιά παρά μόνο ἡ ἐνθύμηση τοῦ κακοῦ αὐτοῦ, ποῦ τὴν εἶχε ὁμως συνδέσει τόσο βαθιὰ μὲ τὸν Γιώργο...

XII

Εἶχε μπεῖ πιά ὁ Σεπτέμβριος. Οἱ μέρες εἶχαν ἀρχίσει νὰ μικραίνουν κ' ἡ ζέστη δὲν ἦταν πιά δυνατὴ, ἀν καὶ τὰ μελέμια εἶχαν σταματήσει. Μιὰ ἐλαφρὴ καταχνιά τὸ πρωὶ ἔκρυβε τὴ θάλασσα, καὶ γωρὶς τὸ βράδυ τ' ἀπόσκια τῶν πλαγιῶν σκέπαζαν μελαγχολικὰ τὰ σκόρπια σπιτάκια καὶ τὰ δέντρα τριγύρω. Σὰν κάποιος ρίγος νὰ περνοῦσε ἀπὸ τὴν ὁμορφὴ πλάση, σὰν κάποιος ρίγος ἀπὸ τίς ἀγαπημένες καρδιές.

Ὁ Γιώργος κ' ἡ Τριανταφυλλιά βρῖσκανε τώρα μιὰ ἀλλοιώτικη, μελαγχολικὰ εὐχαρίστηση νὰ περπατοῦν μέσα στίς πλαγιὰς τίς βυθισμένες στὴ σκοτεινιά καὶ τὴν ὑγρασία.

Σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς περίπατους αὐτοῦς, ἐν' ἀπόγεμα, σταθήκανε σὲ μιὰ ἀνοιχτὴ θέσση χωρὶς δέντρα. Ἐνα μονάχα ψηλὸ κυπαρίσσι στεκότανε μπροστὰ τους, καὶ στὰ κλαδιά του ἔνας σωρὸς χελιδόνια φλυαροῦσαν κοντὰ-κοντὰ.

«Βλέπετε, κύριε Γιώργο», εἶπε ἡ κόρη «ἔτοιμάζονται γιὰ τὸ μεγάλο τους ταξίδι !

Δὲ θέλουν νὰ ξεχειμωνιάσουν στὸ νησί μας.»

Ὁ Γιώργος πῆρε τὰ λόγια αὐτὰ τῆς κόρης σὰν ὑπαινυγμὸ γι' αὐτὸν τὸν ἴδιο. Μελαγχολικὰ καὶ γλυκὰ ἀπάντησε :

«Λέτε νὰ μὴ θέλουν; Πέτε καλύτερὰ : δὲν μποροῦν !»

— «Ἀλήθεια, κύριε Γιώργο, σήμερα τελειώνουν οἱ τριάντα μέρες τῆς ἐξορίας σας στὸ νησάκι μας. Τὸ θυμάστε ;»

Τριάντα μέρες ; μόνο ; Τοῦ Γιώργου τοῦ φαινότανε, πῶς ὅλη του τὴ ζωὴ τὴν εἶχε περάσει ἐκεῖ ὅλα τὰ πολλά-πολλά χρόνια, πρὶν ἀπὸ τίς τριάντα αὐτὲς εὐτυχισμένες μέρες, ἦταν σὰν νὰ μὴν τὰ εἶχε ζήσει.

«Μὰ βλέπετε βέβαια, δεσποινίς Τριανταφυλλιά», ἀπάντησε μὲ ζωηρὸ τόνο, «πῶς τὸ ξέχασα ἐντελῶς, ἀφοῦ δὲν ἔφυγα ! Καλόμαθα στὴ συντροφιά σας !». Κι' ἀναστέναξε.

— «Μείνετε ἀκόμη κάμποσο !» εἶπε μὲ φωνὴ σιγανή, γεμάτη παράκληση ἡ κόρη.

— «ὦ, βέβαια, ὅσο μπορῶ, ὡς ποῦ γ' ἀρχίσουν τὰ μαθήματα· μὰ εἶμαι κ' ἐγὼ δυστυχῶς διαβατάρικα πουλί, σὰν τὰ χελιδόνια !» Κ' ἐτόνισε τὸ δυστυχῶς.

Μιὰ ψιχάλα αἰφνίδια ἦρθε στὸ μύγουλο τῆς Τριανταφυλλιάς, ἔπειτα δευτέρη, τρίτη...

— «Μπᾶ, μᾶς ἔπιασε βροχὴ ! Πάμε γλήγορα σπίτι, πρὶν ἀρχίσῃ ἡ μπόρα !»

Κι' ἀρχίσαν νὰ περπατοῦν βιάστικα· ἀστραπὲς φωτίζανε τὸν δρόμο τους καὶ μακρυὰ μακρυὰ βροντὲς σὰν κρότοι κανονιῶν ταραζαγε τὸν ἀέρα. Εὐτυχῶς ἡ μπόρα δὲν εἶχε ξεσπάσει ἀκόμη, μόνο ψιχάλες τοὺς δροσίζανε. Τρεχᾶτοι σκεδὸν φτάσανε σπίτι, ἐνῶ ἡ βροχὴ εἶχε πιά ἀρχίσει καὶ δυνάμωνε ὀλοέγα. ὦ τὴ γλύκα τοῦ μικροῦ σπιτιοῦ στὴν ἐρημιὰ μαζὶ μὲ τὴν ἀγαπημένη ψυχὴ, ἐνῶ ἔξω ἔχουν ἀγριέψει τὰ στοιχεῖα ! Πῶς αἰσθάνεται τότε ὁ ἕνας τὸν ἑαυτοῦ τοῦ πιδὸ κοντὰ στὸν ἄλλο, μέσα στὴ μικρὴ καμαρούλα, τὴν καθαρὴ, τὴ συγυρισμένη, τὴν ἐλκυστικὰ ! Ἦπιανε τὸ τσάι τους οἱ τρεῖς γύρω στὸ μικρὸ τραπέζι, ἐνῶ ἔξω ἦταν ὁ κατακλυσμὸς.

«Πρωτοβρόχια !» εἶπε ἡ Τριανταφυλλιά· «ἔτσι ἔρχονται κάθε χρόνο ὀρμητικὰ, ἄγρια, θυμωμένα ! Καὶ γλήγορα-γλήγορα περνοῦνε.»

(Στὸ ἐρχόμενο τὸ τέλος)

ΖΕΦΥΡΟΣ ΒΡΑΔΥΝΟΣ

Τὸ δεκαπενθήμερον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ὁ κ. Α. Ρουσσέλ διὰ τὸ «Ἐκ Βαθέων» τοῦ κ. Μ. Τσιριμώκου.

Εἰς τὸ τελευταῖον φύλλον τοῦ «Libre», προτάσσον μεταφράσιν τεσσάρων ποιημάτων τῆς συλλογῆς («Ἀθήνα», «Χαλασμός», «Σαῖτσο», «Ἡ Βαρκούλα»), ὁ γνωστότατός μας γάλλος λόγιος κ. Α. Ρουσσέλ ἀφιερώνει εὐμενεστάτην κριτικὴν εἰς τὴν πέρυσι κυκλοφορήσασαν συλλογὴν ποιημάτων «Ἐκ Βαθέων» τοῦ συνεργάτου μας κ. Μ. Τσιριμώκου, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν μεταφέρομεν τὰ ἀκόλουθα :

«Τὸ ἔργον τοῦ κ. Τσιριμώκου «στέκει» ὀριζήματα φιλολογικῶς. Εἶναι πρωτίστως λυρικὸν καὶ τὸ κυριώτερον θέμα τῶν λυρικῶν, ὁ ἔρως, ἐμφανίζεται εἰς αὐτὸ συνήθως. Ἀλλὰ εἰν' ἐπίσης καὶ σατυρικόν, καὶ δὲν τῷ λείπει τότε οὔτε ἡ σαρκαστικὴ πικρία, οὔτε ἡ δύναμις εἰς τὴν ἀγανάκτησιν. *En fait lullignatio...* Εἰς τὴν ἀπέναγτι τῆς πατριδος του βιαιότητα διαφαίνεται ὁ ἀγνὸς πατριωτισμὸς τοῦ κ. Τσιριμώκου : εἶναι χλιαροί. Συνήθως λεπτότατος, κάπως ὡσὰν τὸν Μαλακάσην, παρουσιάζεται πάντοτε ποικιλότροπος : ἓνα ποίημα (σ. 21) ἔχει, ἔξωθεν, βάσιν ἱστορικὴν καὶ ὁμοιάζει μὲ μικρὸν πίνακα τοῦ Hérodote, ἢ, ἀλλ' ἀπειρῶς ἀνώτερον, τοῦ Καβάφη· μερικὰ, — καὶ αὐτὰ προτιμῶ — ἐκφράζουν μιάν φιλοσοφικὴν ἰδέαν. Παραδειγματικὸς χάριν, ἀν καὶ ἰδεαλιστὴς ὁ ποιητὴς, ἀφοῦ ὁμως τὸ ἰδεῶδες του ἔχει συντριβῆ, κάμνει καὶ πάλιν ἐν' ἄλλο, μὲ ὅ,τι δύναται αὐτὴν τὴν φορὰν, ἔστω καὶ ἀπὸ τὴν λάσπην τοῦ δρόμου (σ. 11) ἢ ἀκόμη (κ' ἔδῃ ἔχει κάποιαν μακρονήν ὁμοιότητα μὲ Σουλλὺ Πρυγῶτη) διακηρύσσει τὰς ὀλεθρίας συνεπειὰς τῆς Συνηθείας, ἢ ὁποῖα ἀποναρκώνει τὴν νεανίαν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ καταπολεμῶμεν (σ. 21). Ὀλίγη ἢ σχεδὸν καθόλου μεταφυσικὴ, ὅχι διότι στερεῖται μεταφυσικῆς, ἀλλ' ἀκριβῶς διότι εἶναι τόσον ἀπολύτως ρασιοναλιστικὴ, ὥστε μιὰ γραμμὴ ἀρκεῖ διὰ νὰ τὴν ἐκφράσῃ : ἐρχόμεθα ἀπὸ τὸ χάος, πορευόμεθα πρὸς τὸ χάος, δὲν ὑπάρχει τίποτε ὑπερφυσικόν, (σ. 16, 81).

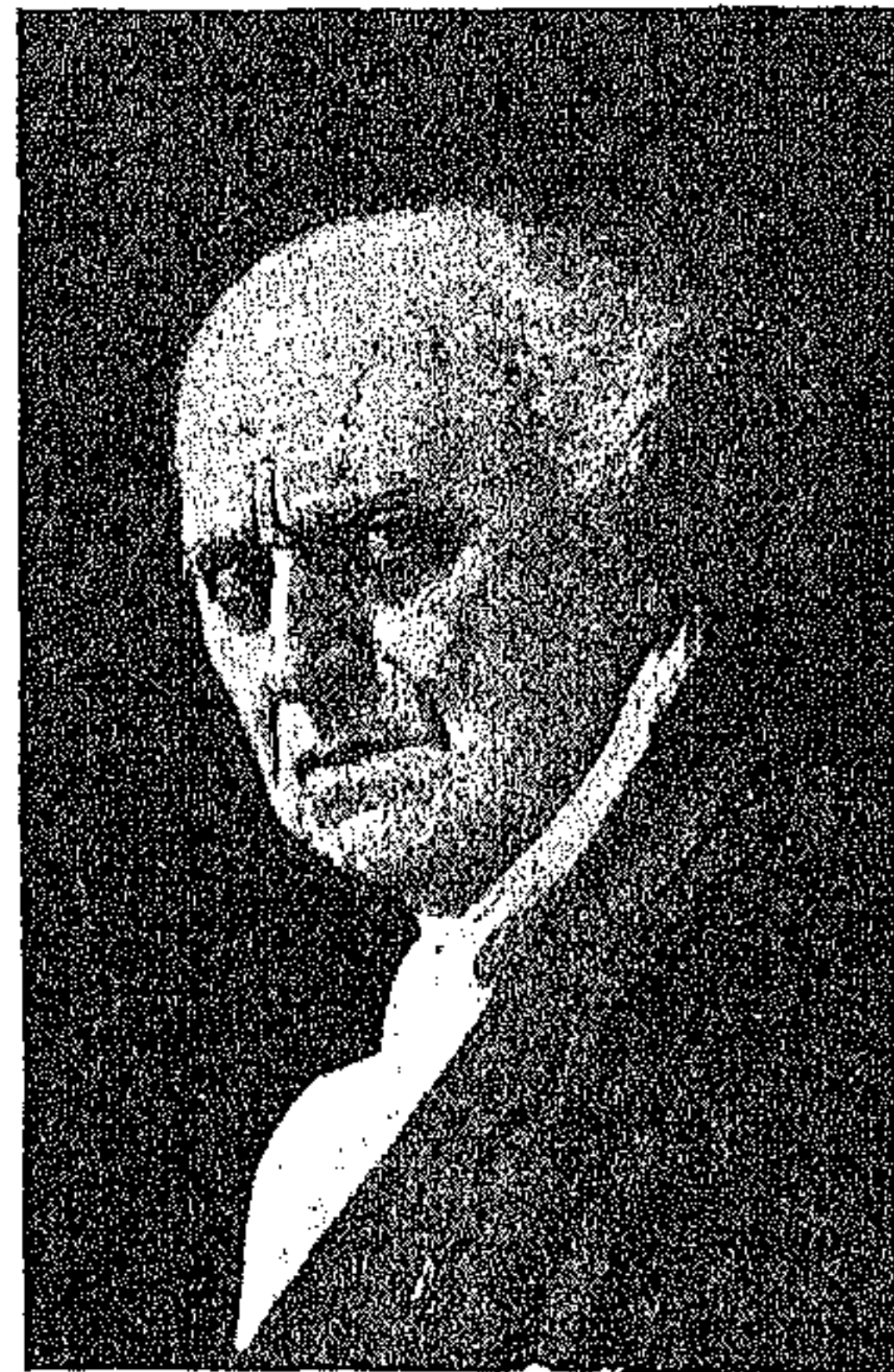
Ἄν τοῦ κατακρίνει κανεὶς κάποιαν ὀσκεινιτέ, ἔξοφλεῖ μὲ τὴν ἀρνητικὴν κριτικὴν. Καλλι-στη εἶναι ἡ γλῶσσα, ἡ κατασκευὴ ἐξαιρετος, ἡ σιχουργία ποικιλοτάτη, αἱ ὁμοιοκαταληξίαι πλούσιαι καὶ φροντισμέναι. Ὑπάρχουν μικρὰ κομμάτια εἰς τριπλὴν ῥίμην (τόσον δύσκολον πρᾶγμα εἰς τὰ ἑλληνικά), τὰ ὁποῖα εἶναι ἰσάξια μὲ

σονέττα καὶ ἔχουν τὴν συνοχὴν τοῦ сонέττου. Ἄλλως τε ὁ κ. Τσιριμώκος μεταχειρίζεται τὸ сонέττο πολὺ καλά. — Παραπλεύρως μὲ τὴν σοβαρὰν παραγωγὴν εὐρίσκομεν ρυθμοὺς ζώηρους καὶ πολὺ θελκτικούς. — Ἡ τέχνη πηγάζει ἀπὸ τὴν συνείδησιν καὶ τὴν ἀλήθειαν. Ὁ ποιητὴς τὸ λέγει, τὸ πιστεύει καὶ τὸ ἐφαρμόζει.»

Ω.

Ἡ 75εὶς τοῦ Διονυσίου Ταβουλάρη

Τὸ Σωματεῖον τῶν Ἡθοποιῶν καὶ ἡ Ἐταιρεία τῶν Θεατρικῶν Συγγραφέων διοργάνωσαν μιάν ὀραίαν ἑορτὴν εἰς τὸ Κεντρικόν, — 17

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΤΑΒΟΥΛΑΡΗΣ

(Φωτογραφία τοῦ 1926)

Μαῖου, — πρὸς τιμὴν τοῦ γηραιοῦ καὶ γεραροῦ Διονυσίου Ταβουλάρη, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἑβδομηκονταπενταετίας ἀφ' ἧς ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Σκηνήν. Ὀλίγο πρὶν, εἶχε γίνῃ

μία ἄλλη ἐσοτή: τ' ἀποκαλυπτήρια τῆς εἰκόνας του εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Σωματείου. Ἀυτὴ βέβαια δὲν ἦταν τόσο ἐπίσημη καὶ κορυφαία, ἡταν ἄλλως ἀπείρως καὶ συγκινητικὴ. Καὶ τὴν συγκίνησαν μᾶλλον τὴν ἔδωκε τότε ὁ ἴδιος ὁ Ταβουλάρης μ' ἓνα ἀποσπασματικὸν λόγον του εἰς τὸ τέλος. Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, μᾶλλον εἶπεν ὅτι, ἀν κ' ἐνενηκοντούτης, παίξει ἀκόμη. Ἀλλὰ μόνον τὴν νύκτα, τώρα πλέον, στὸ κρεβάτι καὶ ἀπὸ ὄνειρά του. Συναβλέπει ἔτσι τοὺς συναδέλφους του, τοὺς συναγωνιστάς του, νεκροὺς καὶ πολλοὺς, — τὸν ἀδελφὸν του τὸν Σπύρον, τὴν γυναῖκα του τὴν Σοφίαν, τὸν Σφήκαν του, τὸν Ἀλεξιάδην του, τὸν Μεγγουλὰν του, τὸν Παντόπουλόν του, — κ' ἐπαναλαμβάνει τοὺς παλαιούς του ρόλους, καὶ καθένας ἦταν δι' αὐτὸν ἓνας θρίαμβος. Μᾶλλον ἀπαρίθμησεν ὅλα ἐκεῖνα τὰ θεατρικὰ πλέον ἔργα καὶ ἐπαιξεν εἰς τὴν μακρὰν θεατρικὴν του ζωὴν: ἀπὸ τὸν «Σεβήρον Τορέλλην» ὡς τὸ «Πίστις, Ἐλπίς καὶ Ἐλεος!» Καὶ μᾶλλον ἐπανέφερεν εἰς μίαν ἐποχὴν καὶ τὸ Θέατρον, — ὄχι μόνον τὸ Ἑλληνικόν, — ἦταν τόσῳ... διάφορον τοῦ σημερινοῦ.

Λοιπόν, εἰς τὸ Θέατρον αὐτό, τὸ τόσο διάφορον τοῦ σημερινοῦ, ὁ Διονύσιος Ταβουλάρης ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς σημαντοὺς. Εἰς τὸ σημερινόν, δὲν θά ἔκρινε χαρτοσίαν. Εἰς ἐκεῖνο, ἀμφισβητοῦσα τὰ πρωτεῖα, ὄχι πλέον πρὸς τοὺς ἰδιούς μας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ξένους μεγάλους, τὸν Ρόσι καὶ τὸν Μουννέ Σουλὺ. Ὁ Δημήτριος Βερναρδάκης καὶ ὁ Δημήτριος Κορομηλάς τὸν θεωροῦσαν ἀνώτερον ἀπ' ὅλους. Ὁ Ἄγγελος Βλάχος μόνον εἶχε τὰς ἐπιφυλάξεις του, ἀλλὰ διὰ τοῦτον δὲν εἶχε ἐπιφυλάξεις ὁ Ἄγγελος Βλάχος;... Τὸν ἐρῶσα κ' ἐγὼ εἰς τὴν ἀκμὴν του τὸν μεγάλον Ἕλληνα ἠθοποιὸν καὶ διατηρῶ τὸ ὄραμα τῆς «ὠραιότητος» καὶ ἀποτελοῦσε καθεὶ του ἐμφάνισις. Γιατὶ πρῶτα-πρῶτα ἦταν ὠραῖος ὁ ἴδιος, ἀπὸ τοὺς ὠραιότερους ἀνθρώπους καὶ μπορούσε κανεὶς νὰ ἰδῆ. Εἶχε φωνήν, δύναμιν, μεγαλοπρέπειαν, εὐγένειαν, χάριν. Ναί, καὶ χάριν. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς διέφερε τόσο ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του «δυνατούς». Ἐκεῖνοι ἦταν ἀκόμη ἄξεστοι, βαρεῖς, σχεδὸν βάρβαροι. Ὁ Διονύσιος Ταβουλάρης, τὸ τακτικὸν ἀρχοντόπουλο, ἀνέβησεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν σκηνὴν ὅλον τὸν ἑπτανησιακὸν πολιτισμόν.

Κι' ἐνθουσιασμοὶ τὴν ἀληθινὰ ἀφθαστην τελειότητα καὶ παρουσίασεν ὡς Μέγας Κωνσταντῖνος εἰς τὴν «Φαύστα» τοῦ Βερναρδάκη. Ἄναμφισβητήτως, αὐτὸς ἦταν ὁ καλύτερός του ρόλος. Καὶ ἴσως διὰ πρώτην καὶ μόνην φοράν, ὁ Διονύσιος Ταβουλάρης ἐδημιουργοῦσε κατ' ἄριον μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν ἐνός τόσο σφοῦ, αὐστηροῦ καὶ λεπτολόγου συγγραφέως. Γι' αὐτὸ ἐσκεπασθή-καν, θά ἔλεγε, κ' ὅλα του τὰ ἐλαττώματα, — ὁ πολὺς πτόμος, ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἐφθάνε κάποτε τὸ κωμικόν, ἡ ἀδαιρέσια τοῦ «μεγάλου καλλιτέχνου» καὶ δὲν ἀκούει κανεὶς καὶ τίποτε, καὶ ἡ κάποια ἀσυναρτησία ἐκεῖνη καὶ, εἰς ἄλλους του ρόλους, δὲν τὸν ἄφηνε νὰ παρουσιάσῃ κατὰ «μεγάλου στιγμῆς», ὅπως σχεδὸν

συμβαίνει καὶ μὲ τὴν Εὐαγγελίαν Παρασκευοπούλου. Κάποτε ὁ Ζουρὴς τὸν ἐχαροκλήρισε μὲ τὸν στίχον τοῦ λαϊκοῦ ἄσματος: «τρέμει ἡ φωνὴ στὰ χεῖλη του, τὰ λόγια λησμονεῖ». Ἐ, εἰς τὴν «Φαύστα» δὲν ἔτρεμε τόσο ἡ φωνὴ του, οὔτε λησμονοῦσε τὰ λόγια. Ἐπαιξε μόνον μὲ τὰ προτερήματά του, τὰ μεγάλα του προτερήματα, τὰ ταβουλάρεια, τὰ ἀφθαστα. Καὶ παρουσίασεν ἓνα Κωνσταντῖνον Ἰδανικόν. Ἰδανικόν καὶ ὡς μορφὴν, καὶ ὡς χειρονομίαν, καὶ ὡς ἀπαγγελίαν, — εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας τότε, ἡ φωνὴ του διατήρει ὅλην τὴν μουσικότητα, — καὶ ὡς ἔκφρασιν. Ἡ τέχνη του, ἡ παλαιὰ του τέχνη, ἐφθάνε τὸ βράδυ ἐκεῖνο εἰς τὸ ζενίθ. Κι' ἔδιδε μίαν καλλιτεχνικὴν συγκίνησιν, τὴν ὁποίαν ἡ νέα τέχνη, εἰς τὸν τόπον μας, δὲν θά δώσει κατὰ μὲ τὸν καιρὸν...

Εἶδα τὸν Ταβουλάρην καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους ρόλους. Ἀκόμη καὶ εἰς κωμωδίαν, καὶ εἰς κωμειδιόλαια. Διότι ἐπαιξεν ἀπ' ὅλα. Καὶ παντοῦ ἦταν τόσο ἐξοχος, ὅσο καὶ εἰς τὸν «Ἀμίλετο». Μόνον τέλειος, ἀριεὶς δὲν ἦταν ὅσον εἰς τὴν «Φαύστα». Οὕτως ἢ ἄλλως, ἤλθε καιρὸς κατὰ τὸν ὁποῖον αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ «ἀριεὶς» δὲν εἶχε πλέον κέρασιν. Νέοι θεοί, νέα δαιμόνια κατακτοῦσαν τὴν σκηνήν. Καὶ ὁ Διονύσιος Ταβουλάρης, ἀν καὶ ἀκριβῶς ἀκόμη, ἠναγκάσθη γὰρ σπορῆ. Ἀλλὰ τί δοξασιμὸς ἀπόμαχος! Ἡ φήμη του ὡς μεγάλου καλλιτέχνου ἔχει ἐφθάνει μέχρι τῆς γενεᾶς αὐτῆς, καὶ δὲν τὸν εἶδε νὰ παίξῃ ποτέ, καὶ θά περᾶσιν καὶ εἰς τὰς ἄλλας, καὶ θά μείνῃ εἰς τὴν ἱστορίαν. Κανεὶς δὲν ἐλησμόνησεν ἀκόμη, οὔτε θά λησμονήσῃ ποτέ, τί ἐπρόσφερον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Θέατρον ὁ Διονύσιος Ταβουλάρης, ἐργασθεὶς εἰς αὐτό, ὡς ἠθοποιὸς καὶ θεασάκης, πολυμερῆς καὶ πολυπλάνης, ἐπὶ ἡμῶν καὶ πλέον αἰῶνος. Ὡ, εἶναι παχὺ τὸ στρώμα τῶν διαγῶν, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἀναπαύεται τώρα ὁ εὐτυχὴς πρῆσβυτης, θαλερὸς ἀκόμη, ὠραῖος ἀκόμη, καὶ παίζων ἀκόμη... τὴν νύκτα στὰ ὄνειρά του. Ὅταν μᾶλλον εἶπεν αὐτό, τὴν ἡμέραν τῆς ἐσοτῆς του, ἐπρόσθεσε: «Κι' ἀπόψε θά παίξω... ἀλλὰ δὲν ξέρω ἀκόμα τί». Ὅποτε κ' ἐγὼ δὲν ξέρω τί ἐπαιξε τὴν νύκτα ἐκεῖνην. Ἀλλ' ἀν ἦταν ἡ «Φαύστα», τί ὠραϊότερα ἀναμνηστικὴ καὶ τιμητικὴ περιστασις διὰ τὸν Διονύσιον Ταβουλάρην! Κι' ὁ ἀδελφός του ἀκόμη τότε ζοῦσε, καὶ ἡ γυναῖκα του, καὶ ὅλοι. Θά τοὺς ξανάβλεπε τοὺς ἀγαπημένους του εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ θρόνου. Καὶ θά ἦταν πάλι μεταξὺ του ὁ πρῶτος, ὁ σημαντοῦχος, ὁ βασιλεύς, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, — ὅπως ἦταν καὶ τότε καὶ ὅλοι αὐτοὶ ἐζοῦσαν κ' ἐπαιζαν μαζί του εἰς τὸ θέατρον τὸ πραγματικόν...

ΓΡ, Ξ.

Ἡ ποίησις τοῦ Καβάφη

Εἰς τὴν παρισίνην Revue Mondiale (Ἀπρίλιος 1928) ὁ ποιητὴς κ. Ἀλέξανδρος Ἐμπειρικός δημοσιεύει λίαν ἐνδιαφέρουσαν αἰσθητικὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἔργου τοῦ Καβάφη, τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζει ὡς: «Ἕλληνα ποιητὴν ἐπανασυνδέοντα τὴν Ἀλεξανδρινὴν παράδοσιν, καὶ τοῦ

ὁποῖου ἡ φήμη διεπέρασε, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, τὰ στενὰ σύνορα μιᾶς συντροφιᾶς ὅπου τὸν περιώριζε μία ἐμπνευστὴς ἀρκετὰ εἰδικευμένη». Τὸν θεωρεῖ δὲ «ἀσφαλῶς ἄξιον ν' ἀπασχολήσῃ τὴν ἐκλεκτοτέραν μερίδα τῶν διανοουμένων τῆς Δύσεως».

Ὁ Καβάφης ἔχει ἀτομικότητα καὶ αὐτοτέλειαν καὶ κατώρθωσε νὰ πλησιάσῃ τὴν μᾶλλον σύγχρονον εὐαισθησίαν. Εἰς τὸ ποιητικόν του ἔργον πάλαι ἡ ἡδονικὴ καὶ διεφθαρμένη ζωὴ τῶν μεγάλων πόλεων τῆς Ἀνατολῆς. Τὸ ὄφρος του ἔχει ἓνα συγκερατῆμενον πάθος καὶ μίαν ἀσθητικὴν λιτότητα.

ὑπὸ τὸν ἔντονον αἰσθησιασμόν του διαφαίνεται ὁ διανοούμενος καὶ ὁ καλλιτέχνης διότι ὁ Καβάφης εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἄνθρωπος τῆς σκέψεως (cettebral), πνεῦμα συγκεντρωμένον εἰς ἑαυτό, θρημωμένον ἀπὸ παρατήρησιν καὶ θεωρίαν, τὸν ἐνδιαφέρει δὲ πρὸ πάντων ἡ μελέτη τῶν ψυχῶν καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν αἰσθημάτων.

Ἡ πνευματικότης του ὅμως δὲν ὁμοιάζει μὲ τὴν κριτικὴν ξηρότητα, ἀλλὰ εἶναι ὠριμότης, ὀξυδέρχεια, γνώσις, πεῖρα. Καὶ σημαίνει ἀποδίδωσιν τῆς εὐκόλου συγκινήσεως, τοῦ ἐπιπολαίου ἐπικαλήματος τῆς ἰδέας. Ὁ ποιητὴς συγκινεῖται καὶ θαυμάζει ἐν πνεύματι, ἐξακολουθεῖ δὲ τὸ δημιουργικόν του ἔργον εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον.

Ἡ ἱστορία εἶναι μία ἀπὸ τὰς κυριώτερας πηγὰς ἐμπνεύσεως διὰ τὸν Καβάφην, ἡ ἱστορία τῶν ἐκλεπτυσμένων ἐποχῶν τῆς ἀλεξανδρινῆς καταπτώσεως, τῶν Σελευκιδῶν, τῶν Λαγιδῶν, ἐποχὰι ταραγμέναι καὶ ἀβέβαιαι, κατὰ τὰς ὁποίας εἰς τὰς ἐνδόξους μελλοθανάτους μεγαλοπόλους ἀντίκει ἡ διαφθορὰ τῶν ἠθῶν παραλλήλως πρὸς τὴν μυστικοπαθῆ ἀνησυχίαν τῶν ψυχῶν.

Ἡ σκηρικὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ παρελθόντος καιροῦ δὲν τὸν ἀκαταχολεῖ καθόλου, οὔτε προσέχει τὸ συνθετικὸν ἄραμα τῶν γεγονότων. Εἰς τὴν ἱστορίαν βλέπει μόνον τὴν ἀνθρωπίνην ἀποψιν. Δὲν καταγίνεται μὲ τὴν ψυχολογίαν τοῦ πλήθους, οὔτε μὲ τὴν σύγκρουσιν τῶν παθῶν καὶ τῶν συμφερόντων. Μελετᾷ μόνον τὰ ἄτομα. Εὐχαριστεῖται νὰ ζωγραφίξῃ μερικοὺς χαρακτηροὺς ἡδονικοὺς καὶ ἀδυνάτους. Εἰς τὰ ἔργα του διαφαίνεται ὁ ἀγὼν τῶν πόθων τῆς ψυχῆς καὶ τῶν παθῶν τῆς σαρκός. Ὁ Καβάφης εἶναι ἓνας διανοούμενος καὶ καταργεῖ τὰς πνευματικὰς ἀξίας, καὶ εἶναι μὴ ψυχὴ σαρκική.

Αὐτὴ εἶναι εἰς σύντομον καὶ ἀμυδρὰν περίληψιν ἡ ὠραία καὶ φρασεῖν ἡ μελέτη τοῦ κ. Ἀλεξ. Ἐμπειρικοῦ περὶ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ποιητοῦ, τὸν ὁποῖον πρῶτος ὁ κ. Ξενοπούλου δημοσίωσεν καὶ περὶ τοῦ ὁποῖου ἐσχάτως ἤρξατο στρεφόμενον τὸ κοινὸν ἐνδιαφέρον. Ω.

Ἡ «δικὴ τοῦ Σολωμοῦ»

Ἔτσι ὠνόμασαν εἰς τὰς Πάτρας τὴν δίκην Καιροφύλα-Ρένεση, ἡ ὁποία ἐξεδικάσθη τελειῶς καὶ εἰς τὸ ἐκεῖ Ἐφετεῖον. Κατ' αὐτὴν ἐπανεληφθησαν, βελτιωμένα κ' ἐπισημασμένα, ὅσα καὶ κατὰ τὴν δίκην εἰς τὸ Πρωτοδικεῖον, γνω-

στά πλέον εἰς τοὺς ἀναγνώστους τῆς «Νέας Ἐστίας». Καὶ πάλιν ὁ κατηγορούμενος δημοσιογράφος κατεδικάσθη, εἰς τεσσαρὸν ἡμερῶν φυλάκισιν αὐτὴν τὴν φροῖν, καὶ εἰς τετρακοσίων δραχμῶν πρόστιμον.

Χαρακτηριστικὴ ὅμως τῶν περιέργων ἀντιλήψεων καὶ ἐπικρατοῦν ἀκόμη εἰς κάποιους διανοητικοὺς κύκλους, εἶναι μὴ ἐπιστολὴ τοῦ δικηγόρου κ. Δ. Π. Στεφανοπούλου, δημοσιευθεῖσα εἰς τὸν «Νεολόγον». Ἰδοὺ τί λέγει:

«Κύριε Διευθυντά,

Κατὰ τὴν δίκην τοῦ κ. Διον. Ρένεση, κατηγορουμένου ἐπὶ ἐξυβρίσει τοῦ κ. Καιροφύλα ἐνώπιον τοῦ Ἐφετεῖου Πατρῶν καὶ παρ' ἐμοῦ ὑπερασπιζομένου, ὁ τελευταῖος οὕτως ἰσχυρίσθη ὅτι ὅσα ἐδημοσίωσεν εἰς τὰς ἐφημερίδας ἐν σχέσει μὲ τὸν ἰδιοκτητὸν βίον τοῦ Ἐθνικοῦ παιητοῦ Δ. Σολωμοῦ δὲν καθάπτονται τῆς μνήμης αὐτοῦ, καθόσον ἀνάγονται εἰς τὴν ἱστορίαν, κατὰ πολλῶν πρότερον γραφέντα καὶ δημοσιευθέντα. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, εἰς τι μέρος τῆς ἀγορεύσεώς μου εἶπον, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, θά ἠδύνατο τις, ἀσεβῶν πρὸς τὸν θεμελιωτὴν τῆς μεγάλης ἡμῶν θρησκείας, νὰ γράψῃ ὅτι ὁ Θεάνθρωπος ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς Μαρίας, φέρων ὡς δικαιολογίαν τῆς ἀνευλαβείας καὶ τοῦ ψεύδους του, ὅτι γράφει ἱστορίαν καὶ ὅτι καὶ ἄλλοι πλὴν αὐτοῦ ὑπεστήριξαν τοῦτο, ὡς ὁ Γάλλος φιλόσοφος Ρενάν...» κτλ.

Τὸ συμπέρασμα λοιπὸν εἶναι ὅτι ὑπάρχει καὶ μία θρησκεία, ἡ «σολιμική», κατὰ τῆς ὁποίας δὲν ἐπιτρέπεται «νάσεβησι» κανεὶς ὅπως καὶ κατὰ τῆς χριστιανικῆς. Δὲν ἐγνωρίζαμεν μὴ τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὑπαρξὴν τοιαύτης θρησκείας! Ἐνομιζάμεν ὅτι καὶ ὁ Σολωμὸς ἦταν ἓνας ἀνθρώπος, μὴ ἀνθρώπος βέβαια, ἀλλὰ ὑποκείμενος εἰς τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν, ὅπως ὅλοι, καὶ μεγάλοι καὶ μικροί... Ξ

Σοβαρὰ ἡ ἀστεία :

Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐγκριτοτέρας ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας, εἰς τὴν δευτέραν σελίδα, μεταξὺ τῶν συντόμων κριτικῶν καὶ τῶν καλλιτεχνικῶν, φιλολογικῶν καὶ κοσμικῶν εἰδήσεων, ἐδημοσιεύθη κατ' αὐτὰς, — ἐν ἀγνοίᾳ, φανταζόμεθα, τῆς διευθύνσεως, — ἓνα περιεργότατον «τιτοφόρον»: Διερρημίζετο ὡς νέα ἡ πολὺ παλαιὰ καὶ γνωστὴ θεωρία Ἐλληνος ἱατροῦ περὶ τοῦ «ἐνιαίου τῶν νόσων», ἐξήρθετο ὡς μὴ ἀνατροπὴ τῆς λατρικῆς ἐπιστήμης, κ' ἐδημοσιεύοντο μαζί ἐπιστολαὶ διαφόρων ἱατρῶν τῆς πόλεώς μας, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλος συνέκρινε τὸν κ. Κούζαν πρὸς τὸν Νεύτων «ὁ ὁποῖος ἀνεκάλυψε τὸν νόμον τῆς βαρύτητος», καὶ ἄλλος τὸν ἀπεκάλει «ἀναμενόμενον τῆς Ἐπιστήμης Μεσοῖαν».

Κι' ἐλλόγως οἱ ἀναγνώσται τῆς ἐφημερίδος ἠπόρουν καὶ διερωτῶντο: Ἦταν σοβαρὰ αὐτὰ; Ἦταν ἀστεία;... Ἄν ἦταν σοβαρὰ, διατὶ νὰ μὴ δημοσιευθῶν εἰς τὴν πρώτην σελίδα, μὲ τίλους καὶ ὑποτίτλους, ἀφοῦ θά ἐπρόκειτο περὶ

τόσο μεγάλου γεγονότος ; "Αν ήταν κίβλιν ἄστειά, τί θέσιν εἶχαν, ἔτσι καί εἰς τὴν δευτέραν ἢ τὴν τελευταίαν σελίδα, μίᾳς συζητήσεως ἐπιμετρήσεως ;

Ἡ ἐκθεσίς τῆς δ. Διαμαντοπούλου.

Ἡ δ. Διαμαντοπούλου, ἡ νεαρά ζωγράφος ἀπὸ τὴν ὁμοίαν ἐκθεσίων τῆς ὁποίας δημοσιεύομεν εἰς τὸ παρόν τεύχος ἐν χαρακτηριστικὸν δείγμα, εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ ἐξωσθῆ ἀπὸ τὴν αἴθουσαν τοῦ Δημοτικοῦ Θεάτρου Πειραιῶς ὅπου εἶχε στεγασαί τὸς πίνακας τῆς, ἐξ αἰτίας τοῦ μεσολάβησαντος Ἐργατικοῦ Συνεδρίου. Ἀλλὰ καὶ αἱ δώδεκα σχεδὸν ἡμέραι, κατὰ τὰς ὁποίας εἴμαινεν ἀνοικτὴ ἡ ἐκθεσίς, ὑπῆρξαν ἀρκεταὶ διὰ νὰ τὴν ἴδωσιν πολυάριθμοι ἐπισκεπταὶ καὶ νὰ μείνουν ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τὸν κλοῦτον, τὴν ποιικιλίαν καὶ τὴν τέχνην τῆς καλλιτέχνιδος. Θέματα, θελατικότερες ὕδατογραφίαι, τρεῖς ἀπεικονίσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας εἰς πίνακας μεγάλων διαστάσεων, καὶ ἐκτετατὸν πολυάριθμα «σινιάτα» καὶ «μπατίκα» — μίᾳ νέᾳ τέχνῃ τὴν ὁποίαν ἐσπούδασε ἡ δ. Διαμαντοπούλου εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ διὰ πρότην φορὰν παρουσιάζει εἰς τὴν Ἑλλάδα, περὶ τῆς ὁποίας θὰ ἔπρεπε νὰ γραφῆ ὀλόκληρον ἄρθρον, — ὅλ' αὐτὰ εἴλκυσαν τὸ ζῶηρον καὶ συμπαιθεῖς ἐνδιαφέρον τῶν ἐπισκεπτῶν τῶν ὁποῶσδήποτε προετοιμημένων διὰ τὴν τέχνην.

Ἀπὸ τὴν καλλιτέχνιδα ἀπεσπάρσαμεν τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἐκθεσίαν τῆς καὶ τὸ φθινοπωρον, εἰς τὸν Πειραιᾶ ἢ εἰς Ἀθήνας.

Τὰ στιχοϋργικὰ συστήματα

Bologna, 10 Μαΐου 1928

Φίλτατε κ. Ξενοπούλε,

Σὰς παρακαλῶ θερμότατα νὰ διαβιβάσετε εἰς τὸν κ. Ἀγγελον Δόξαν τὰς εὐχαριστίας μου διὰ τὴν ἐπιστολήν του σχετικῶς μετὰ τὴν μελέτην μου «Περὶ ῥίμης καὶ στιχοϋργικῶν συστημάτων» (Ν. Ἑστία, 1 Μαΐου, σ. 428). Θέλω ὁμως νὰ παρατηρήσω τὰ ἀκόλουθα: Αἱ παρατηρήσεις τοῦ κ. Δόξα ἀναφέρονται — πλὴν μίᾳς, τῆς πρώτης — εἰς τὴν νεοελληνικὴν λογοτεχνίαν τὴν μετασολομικὴν. Ἐπομένως δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς παραλείψεις τῆς μελέτης μου, διότι, ὡς εἶπον τότε, σκοπὸς μου ἦτο νὰ πραγματευθῶ τὸ θέμα μόνον κατὰ τὴν προσολομικὴν περίοδον. Δυστυχῶς ὁ τυπογράφος μετέβαλε τὸ «προσολομικὴ περίοδος» εἰς «προπολεμική» (1) καὶ ἔτσι ὁ κ. Δόξας δικαίως ἐχωρακτήρισε τὰς συμπληρώσεις του ὡς παραλείψεις ἐδικῆς μου μελέτης.

Ὅπως δὲ ὁμοίως τὸν εὐχαριστῶ πολὺ, διότι θὰ μοῦ γένη ἴσως ἀφορμὴ νὰ ἐπεκταίνω τὸ μελέτημά μου καὶ εἰς τὴν μετασολομικὴν περιόδον.

Μετ' ἐκτίμησιν
Διον. Α. Ζακυνθινός

Σ. τ. Ν. Β. — Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι τὸ λάθος δὲν ἦτο μόνον τοῦ στιχοϋργητοῦ. Καὶ τοῦ διορθωτοῦ μας τοῦ διέφθηγεν εἰς ἓνα μέρος. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν εἶχεν ἄδικον. Διότι ὁ ἀ-

ρρασιῶν μας συνεργάτης ἐπιμένει νὰ γράφῃ τὸν Σολομὸν μὲ ὄμορον: Σολομῶς, σολομικός, προσολομικός. Ἰσως τὸ ὄρθον νὰ εἶναι αὐτὸ καὶ τὸ ὄρθον τῶν σχολαστικῶν νὰ μὴν ἔχῃ ἐδῶ κανένα λόγον. Ἀλλὰ εἶται σαναθίσαμεν πλέον τὸ ὄνομα. Καὶ ὅταν τὸ ἐλέπωμεν διαφαιρτικῶς, καὶ μάλιστα εἰς σύνθετα, δυσκόλως τὸ ἀναγνωρίζομεν.

Ὁ Διαγωνισμὸς Διηγήματος

Εἰς τὸ ἐρχόμενον τεύχος θὰ δημοσιευθῆ ἡ κρίσις τοῦ Ἀ' Λογοτεχνικοῦ Διαγωνισμοῦ μας πρὸς συγγραφὴν διηγήματος, ὃ ὁποῖος ἔδωσε, πραγματικῶς, τὰ καλύτερα ἀποτελέσματα.

Ἡ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΓΑΛΛΙΑ

Ἐνα ἄρθρον γιὰ τὸν Jammes.

Σ' ἓνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα φύλλα τῶν Nouvelles Littéraires, δημοσιεύεται ὡραιότατο ἄρθρον γιὰ τὸν σύγχρονον γάλλο ποιητὴ Francis Jammes, σταλισμένο καὶ ἀπὸ ἐπιτυχημένη φωτογραφία του, ποὺ τὸν παρασταίνει «σὺν Θεῷ τῆς πίπας καὶ τοῦ κληροῦ, ντυμένον σὺν χονδρῷ γαιωκτῆμονα, δασύτριχον, γενειοφόρον, καθὼς μόνον οἱ ἐπαρχιώτες παρουσιάζονται, μετὰ σκυλλί του σὲ πλυρὸ του, Νερβῶδ εἰρηνικόν, ποὺ κληροῦ μᾶλλον τετράστιχα καρὰ κέρδιμα».

Ὁ ποιητὴς εἶναι σήμερον ἑξήντα περίπου ἐτῶν.

Ἡ ἀγάπη του σὲ ταξίδι καὶ τὴν περιπέτεια, — κληρονομικὴ ἴσως, ἀφοῦ οἱ γεροντότεροι συγγενεῖς του διέτρεξαν τὸ Ἀνατολικὸ ἡμισφαίριον, — ὑποχώρησε βαθμιαία στὸν ἔρωτα πρὸς τὴ γῆ καὶ τὴ φύσιν, τὴ μεγάλη, ὁμοίωμα ἡ ἑνιάια, ποὺ τὴν ἐρωτογνώρισε στὸν βοτανικὸ κήπον τοῦ Μπορντώ, περιδιαβάζοντας τὰ φυτὰ καὶ τὰ λουλούδια. Διὰ μέσου τῆς κοινῆς τους φυσιολατρίας, ἐνόησε καὶ ἐλάτρεψε τὸν Ρουσσώ ὡσὰν νὰ ἦταν ζωντανὸς ἀκόμη. Ἀλλὰ μήπως δὲν εἶναι τάχα αἰώνια ζωντανὸς γιὰ τὴ Γαλλία μέσα σὲ κάθε τι ποὺ εἶναι ποιήσις καὶ ἡδυπάθεια ;

Στὸ ἐπαρχιακὸ συμβολαιογραφεῖο ἔγραψε τὰ πρῶτα του στιχοϋργήματα. Ἀπὸ τὸ 1897 ἦταν ἐνδοξος. Ἐκυκλοφόρησε τὴν πρώτην συλλογὴν του «Ἀπὸ τὸν Ὁρθρον ὡς τὸν Ἐσπερινόν». Φαντασθῆτε τὴ μοναδικὴν ἐντύπωσιν θάκαμε ὁ πρόλογός του, τὴν ὑστεραία μολίς τοῦ Συμβολαιοῦ στὴ Γαλλία : «Θεὲ μου, μ' ἔκαρες ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους. Ἴδού με. Ὑποφέρω καὶ ἀγαπῶ. Μιλῶ τὴ φωνὴν ποὺ μοῦ ἔδωκες. Γράφω τὰ λόγια ποὺ διδάξες στοὺς γονεῖς μου καὶ ποὺ μοῦ γάχουν μεταδώσει. Διαβαίνω τὴν στρατὴν σὺν γάϊδαρος φορτωμένον, ποὺ τὰ παιδιὰ τὸν περιγελοῦν καὶ ποὺ σκύφει τὸ κεφάλι. Θὰ φύγω ὅπου θελήσεις, ὅταν θελήσεις. Σημαίνει ὁ Ὁρθρος...»

Ἡ ποιήσις τοῦ Jammes ἀποκαλύφθηκὲ τότε σὺν ὅσῃς δὲν ἦταν μιμητικὴ, οὔτε κίβδηλη, ἀλλὰ ἡ ἀληθινὴ ποιήσις ἡ ἀγροτικὴ, νοσελικὴ καὶ μονότονη, ποὺ μυρίζει σταῦλον καὶ χνουδι ἀπὸ μαλλί προβάτου, ποὺ μυρίζει βρεγμένο δάσος... Ἴτιποτα τὸ φιλολογικόν, τὸ ἀποκτημένο, τὸ προσποιητό, τὸ ὑποκριτικόν. Καρμιά φεύ-

τικὴ ἀφωότητα. Ἡδυπαθὴς, ἀγροτικὸς, ἀπονηρευτὸς, ὁ Jammes καταντᾷ ἓνας εἰδωλολάτρης ἀπλὸς καὶ φυσικὸς :

«Μὲ βασανίζει ἡ σάρκα μου σὺν σίδηρον καυτὸ — ποτῶ μετὰ πόθο ἀπὸ μίᾳ κόρη — γυμνὴ τὴν ἤθελα μέσα στῆς κάμαρας τῆ νάρκη — χωριάτιστα μετὰ τὸ ὄμορφα μαλλιά χυμῆνα ὡς τοὺς δροσάτους τῆς γαρούς.»

Μὰ ἡ λεπτότητα δὲν ἀπολείπει τὸν ρομαλέον ἔραστήν, ἀναδίνοντας σὺν ἀνθος μέσα ἀπὸ τὴ ζέση του :

«Ποτὲ δὲν μοῦ ἦταν βαρετὰ τὰ νῆα κοράσια: — ἔξορετε πὸς πηγαίνουσι κωφεντιάζοντας, ποῖος ἔξερι γιὰ ποῖο κρᾶμμα, — σὲ μάκρος τῆς βρῶχινης τραπούλας τῶν ἀγρίων ρωδιῶν.»

Ἡ φύσις, τὰ ζῶα, ὅλα τὰ ζωντανὰ καὶ τ' ἀψυχα, ὅλ' ἡ οἰκουμένη ποὺ βλασταίνει, ἀνθίζει καὶ καρποφύρει, ἐγιάτρεψαν τὸν Jammes ἀπὸ τὴν πλήξη τῆς ζωῆς. Ἐγινε εὐτυχῆς. Ἐγινε ἰκανὸς ν' ἀποκαλύπτει κάθε στιγμὴ τὸν ἀληθινὸ κόσμον. Σαναβρήκε τὸ μάτι τὸ παιδικόν, ποὺ, κατὰ τὴ φράση τοῦ Daudet, σημαδεύει τοὺς ἀληθινούς ποιητὰς.

Ἴτιποτε ἀπ' ὅσα ὑπάρχουν δὲν καταρρόνεσε ὁ Jammes γιὰ τὴν ποιήσιν του, ὡς ἦταν «ἐν ἀπλῷ φτυαρί ἢ ἓνα ζευγάρι κάλτσες». Μετὰ δύο λόγια, ἀφαίρεσε ἀπὸ τὴ φύσιν κάθε προσωπεῖο καὶ ἐδίδαξε τοὺς κατοπινούς ποιητὰς νὰ τὴν βλέπουν πρὸς ὄψωπον πρὸς ὄψωπον. Κανεῖς δὲν ἀγνοεῖ ἄλλως τε τὴν ἐπίδρασιν ποὺ ὁ Jammes ἔχει ἀπάνω ἰδίως στὰ γυναικεῖα ταλέντα, — καὶ ἀρκεῖ νὰναφέρωμε τὸ ὄνομα τῆς Κολέτ.

Τὸ γράψιμό του εἶναι ἡ ὡραιότερη ἔκφρασις τοῦ ἀντιρητορισμοῦ. Ἡ γλώσσα του καὶ ἡ σύνταξί του εἶναι ἀπλοῦστατες. Ἀπλουστημένος, ἐγινε παγκόσμιος.

Ἡ ἐρωτικὴ φυσιολατρεία του μετὰ τὸν καιρὸ μετουσιώθηκε σὲ φυσιολατρεία χριστιανικὴ. Τὰ «Χριστιανικά Γεωργικά» ἐγίναν τὸ ἀνθισμα τοῦ περιπαθοῦς καθολικισμοῦ του.

Ὁ Jammes δὲν μπορεῖ νὰ ταξινομηθῆ. Ὁ Ζιντ ἔγραψε γι' αὐτόν : «Διστάζει ὁποῖος θέλει νὰ τὸν κρίνῃ ἑλαττώματα καὶ ἀρετὲς συγχέονται, καὶ δὲν μένουν πιά οὔτ' ἑλαττώματα, οὔτε ἀρετὲς... «Ὅσο πῶτερον ἀφίηται ἀνεπηρέαστος κανεῖς μαζί του, τόσο νομίζει πὸς βρισκεται μαζί μετὰ τὸν ἀληθινότερον ποιητὴ.»

Ἰηραία κυρία ἐκληροδότησε τὸν ποιητὴ ἓνα ὄρατο κτήμα. Ἐκεῖ μένει τώρα ἐγκατεστημένος καὶ ὄνειροπολεῖ τὸν παράδεισον :

» Ἀνάμεσα στοὺς κάμπους... στέκει ἡ ἐκκλησιά...

Ἐκεῖ, μέσα στοὺς τοίχους, ὠχροβαμμένους, καθὼς βραχάδικοι ἀκτῆς,

Ἐκεῖ εἶναι τὸ καταφύγιον, ἐκεῖ εἶναι τ' ὄνειρον. Τριγύρω ἀπ' τὸ ἱερὸ ξαπλώνεται ἡ εἰρήνη τῶν ἀγρῶν.

Καὶ σὲ τριστρατό, γεμάτο κουνιαχτό, μέσα ἀπ' τὰ σπαρμένα,

Στέκει ἓνας τρανὸς Χριστὸς ἀπὸ κούφιο ξύλον, ὅπου οἱ μέλισσες

Ἐκάναν τὴ φωλιά τους... »

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ν. Καζαντζάκη : Χριστός.

Ὁ κ. Καζαντζάκης βρισκεται σὲ μιὰ ψυχικὴ ὁρμητικότητα ποὺ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ναιώσει, νὰ προσεγγίσει, νὰ ἔλθῃ σ' ἐπικοινωνία, νὰ μπεῖ στὴν ψυχὴ τῶν μεγαλειτέρων μορφῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἀναντιρρήτως ἡ μεγαλειότερη. Γιὰ νὰ τὴν αἰσθανθῆ ὁμοῖως κανεῖς, πρέπει νὰ ξεκαθαρίσει τὴν ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα ἀπ' ὅ,τι στεῖρο καὶ μύταιο ἔχει σπυρέσει ἐκεῖ μέσα ἡ κόκκη καὶ «ζοῦφος» γνώσις, ν' ἀσκηθῆ χρόνια, νὰ πλουτίσει τὴν ὑπαρξὴν του μετὰ ὅ,τι ἀγνότερον καὶ βαθύτερον ἔχει ἡ ζωὴ. Δὲν ἔχει κανένα λόγο νὰ πιστεύει, ὅτι ὅλη αὐτὴ τὴν προετοιμασία δὲν τὴν ἔκανε ὁ κ. Καζαντζάκης, δὲν εἶχε ὅλα τὰ ψυχικὰ χαρίσματα ποὺ ἐχρειάζονται γιὰ νὰ πλησιάσει τὸν Χριστό. Τὰ εἶχε ἴσως ὅλα καὶ ὁμοῖως τὸ ἔργο ποὺ ἐπήγαγε ἀπ' τὴν ψυχικὴ αὐτὴ ἐμπειρία, ἀπ' τὴν προσπάθεια νὰ πλησιάσει τὸν μεγαλιότερον ἴησον, τὸν μεγαλιότερον ποιητὴ ποὺ ἐγέννησε ἡ ἀνθρωπότης, ποὺ φαίνεται ἀποτυχημένο. Ὁ «Χριστὸς» τοῦ κ. Καζαντζάκη στενεύει μετὰ στὰ πολλὰ φιλολογικὰ κλαῖσια, τὰ ἀποκλειστικῶς φιλολογικὰ, ὅπου τὸν ἐκλείσει ὁ συγγραφεὺς.

Δὲν πρόκειται γιὰ τὸν μῦθον τοῦ ἔργου καὶ τὴν ἀνάπτυξί του, δὲν πρόκειται γιὰ τὴν ὅλη σύλληψί του, οὔτε γιὰ τὰ δευτερευόντα πρόσωπα καὶ ν : πρόκειται γιὰ τὸ κύριον πρόσωπον τοῦ ἔργου, γιὰ τὸν τρόπο μετὰ τὸν ὁποῖο τὸ ἀντίκρουσε ὁ κ. Κ. Ὁ τρόπος αὐτὸς εἶναι φιλολογικὸς.

Θὰ εἶταν ἀστείον ν' ἀποδώσω στὴ μορφήν τοῦ ἔργου ἢ καὶ στὸ ὕψος του ἀκόμη — ἓνα ὕψος τρομερὰ ὡστὸσο λεξικρατικόν, — τὴν θεμελιώδη ἀτέλεια τοῦ ἔργου τοῦ κ. Καζαντζάκη. Ἀντὶ δραματικὸν μποροῦσε νὰ ἦταν πόημα, διήγημα, μυθιστόρημα, παραμῦθι ἢ καὶ διατριβὴ ἀκόμη, καὶ νὰ λάμπει ἐκεῖ μέσα καθαρότερα, ἀνθρωπινότερα, ἢ μεγάλη μορφή τοῦ Χριστοῦ. Τὰ μορφικὰ κλαῖσια ἔχουν πολὺ λίγη σημασία στὴν τέχνην. Τὸ πᾶν εἶναι ἡ εὐλικρίνεια καὶ ἡ δύναμις τῆς ἐμπνεύσεως, ἡ ἀγνή διάθεσις. Ὁταν ὑπάρχει αὐτὴ, ὅλα τ' ἄλλα ἔρχονται, ὄχι βέβαια μόνον τῶν, ἀλλὰ μετὰ τὸν πιὸ φυσικὸν καὶ ἀνετο τρόπον.

Νὰ εἶχε τάχα ἀρκετὰ ἀγνή διάθεσις ὁ κ. Καζαντζάκης ὅταν ὄντικρουσε καὶ ἐπεχείρησε, ἀπ' τὴν λάμψη ποὺ ἐνοιωσε μέσα του, νὰ πλαστουργήσει τὴν μορφήν τοῦ Χριστοῦ ; Δὲν τὸ φαντάζομαι. Μᾶλλον πιστεύω ὅτι δὲν θὰ μπόρσεν νὰ ὑψωθῆ ὡς τὸ ψυχικὸ κορυφωμα, ὡς τὸ δράμα, ὡς τὴν «ἀγωνία» τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀδυναμία του φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔργου. Στὴν ψυχὴ κανενὸς προσώπου του δὲν ἀντιτυπᾷ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἀγνότητα ποὺ πρέπει. Παντοῦ φαίνεται παραλλαγμένο, παντοῦ τὸ ἀλλοιώνει ἓνας ψεύτικος ρητορικὸς φιλολογικὸς τόνος :

Μαγδαληνὴ : Ἀχ ! τί ναι τοῦτο
τὸ καλὸν καὶ δὲν μπορῶ
ν' ἀνασκηθῶ ἀπ' τὴν γλύκα τῆς
πολλῆς τοῦ ἀγέρας !

Σήκω, καρδιά, και χτύπησε
τη γης, ν' ανοίξει!
Οι χοματένιες κλάτες μου
αζιροτούν σά φτερούγες,
μά είν' τὰ χορὰ βαρὺ
κι' ἀργεὶ νὰ ξημερώσει!
κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ἴσως νὰ γελιέμαι, ἀλλ' ἔχω τὴν ἰδέα ὅτι τὸ
δρᾶμα τοῦ Χριστοῦ μόνον ἕνας Δυστογιέφσκι
θὰ μπορούσε νὰ μᾶς τὸ περιγράψει, — ἕνας Δο-
στογιέφσκι πού σέ μιά ἀκρὴ τῆς ψυχῆς του θὰ
ἐκρυβε ἕναν Ἅγιο Φραγκίσκο τῆς Ἀσσίας.
Π.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Θράσων Καστανάκη. «Ἡ Χοροὐτρία χάντεσ-
σάνα Φελιτσιτά κι' ἄλλα διηγήματα». Παρίσι, Ἐκ-
δοτικός Οἶκος «Ἀγών». Ἀθήναι, Βιβλιοπω-
λεῖον τῆς «Ἑστίας». Τιμῆτι δρ. 25. [Ἡ «Νέα
Ἑστία» συνιστᾷ ἰδιαιτέρως τὴν ἀπόκτησιν τοῦ
ὄμοιου τούτου βιβλίου τοῦ ἐκλεκτοῦ συνεργά-
του τῆς κ. Καστανάκη. Παραγγεῖλαι δεκταὶ καὶ
εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς.]

Νικολάου Ι. Ἐξαρχοπούλου. «Ἡ Ψυχογρα-
φία ἐν τῇ Σχολείῳ καὶ τῷ Δελτίῳ τῆς Ἀτομικ-
κότητος». Ἐν Ἀθήναις, Ἐκδοτικός Οἶκος Δ.
καὶ Π. Δημοτράκου. (Ἀπὸ τὴν σειράν τῶν δη-
μοσιευμάτων τοῦ Ἐργαστηρίου Πειραματικῆς
Παιδαγωγικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.)

Ἄλκη Θρούλου. «Στοχασμοὶ γιὰ τὸ Δημοτι-
κὸ Τραγοῦδι καὶ ἄλλοι στοχασμοί». (Κριτικὴς
Μελέτης—IV.) Δρ. 25.

Κωστή Α. Χαριτάκη. «Κοινωνικὴ Ὑγιεινὴ»
(τεῦχος «Ἐρβύνης» Ἀπριλίου—Μαΐου 1928.)

Ἄλεξάνδρεια, Ἐκδοτικός Οἶκος Α. Κασσιγόνη.
Βιζιέντσου Κοργιάου. «Ἐρωτικὸς κριτικός», μι-
κρὰ ἐκδοσις μετ' εἰσαγωγῆς καὶ σχολίων ὑπὸ
Στερ. Ξανθοῦδιδου. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν
Ἐπιπέλων Βιβλίων. Κεντρικὴ πώλησις Βιβλιο-
πωλεῖον Ι. Ν. Σιδέρη.) Δρ. 21.

Π. Μ. Κουτογιάννη. «Ἱστορικαὶ Διηγήσεις». (Σύλλογος πρὸς διάδ. ὄφ. Βιβλίων.) Δρ. 4,40.

Γεωργίου Ζάρκου. «: δὲν ἴνε κὲ σπουδὴ
πράμα ὁ θάνατος». Ἀθήνα, 1928. Τιμῆτι δρ. 10.

Μαρίου Περαιῶν. «Τραγοῦδι». Ἀθήναι.
Δρ. 10.

«Galants». Φύλλα Τέχνης τοῦ Φραγγέλιου, ἄρ.
7. Ἀθήνα. (Βιβλιοπωλεῖο Ἰωάν. Καρανάσου,
στοῦ Δαγκλῆ.)

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ Κ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τῶν τελευταίων φύλ-
λων τοῦ «*Ἐλευθέρου Βήματος*» σημειώνομεν
τὰ «*Παιδικὰ Χρόνια*» τοῦ Μαξίμ Γκόργυ, τὸ
μυθιστόρημα τοῦ Ζάν Κοκτώ «*Ὁ Ἄγνος κα-
τεργόρης*», ἐντυπώσεις τοῦ κ. Κώστα Ἀθανά-
του ἀπὸ τὴν Πολωνίαν μὲ τὸν τίτλον «*Τὸ ξαν-
θὸ λουλούδι τοῦ Βορῆα*», κλπ. κλπ. Ἐπίσης καλ-
λιτεχνικὸν ἄρθρον τοῦ κ. Ζαχ. Παπαντωνίου
περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἰσπανοῦ ζωγράφου Γκόγια,
τοῦ ὁποῦ τὸ ἱωβιλιακὸν ἐορτάζεται τώρα εἰς

τὴν Βηρόσην καὶ περὶ τοῦ ὁποῦ οὗ κ. Π. γρά-
φει, μετὰξὺ ἄλλων, αὐτὰ τὰ ὄρατα καὶ χαρακτη-
ριστικώτατα:

«Ἐλέχθη πὸς ἀπὸ τὸν Γκόγια ἀρχίζει ἡ σύ-
χρονος ζωγραφικὴ. Ἐνα εἶνε βέβαιον, πὸς ἂν
δὲν εἶνε ὁ πρῶτος, εἶνε ὅμως εἰς τὴν πρώτην
σειρὰν τῶν ἔξαιρετικῶν μυτιῶν πού εἶδαν τὰ
ἀντικείμενα ὡς κηλῖδα φωτὸς καὶ ὡς σέσιν
μέσα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν, κρᾶγμα πού ἦδη
εἶνε ἡ ἐπανόστασις τοῦ 19ου αἰῶνος. Ἡ πλου-
σία του ἰδιοσυγκρασία συνέθεσε γύρω στήν
φωτοζοιρῆ του ὄρασιν τοὺς κωματισμοὺς τῆς τε-
χνης τοῦ Τιέπολο καὶ τοῦ Βαττῶ, τὴν ἐλευθε-
ρίαν καὶ τὸ galant τοῦ ἔρους τοῦ αἰῶνος του.
Οἱ θησαυροὶ τῆς πείρας του, ἡ ἐντονος ἰσπα-
νικὴ ζωὴ του, ἡ μεγαλοφυΐα του διὰ θέσιν γιὰ
τὸν αὐτοσχεδιασμόν, ἡ λυρικότης του, ἡ ἀντι-
ληψὶς λεπτῶν καὶ θερμῶν τόνων, ἡ σαρκιατι-
κότης του μαζὶ καὶ ἡ χάρις του, τὸν ἔχαμαν
Γκόγια.»

—Ὁ ἴδιος, εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα, ἐδημο-
σίευσε καὶ τοῦ Γαλιάνη ὄρατον χαρακτηρισμόν,
ἐπὶ τῇ ἐνκαιρίᾳ τῆς ἐκθέσεως τῶν ἔργων του
εἰς τὸ Ἴλιου Μέλαθρον.

—Ἡ «*Πρωΐα*» δημοσιεύει τὸ τελευταῖον ἔρ-
γον τοῦ Μπάσκο Ἰμπάνιθ «*Ὁ γύρος τοῦ Κό-
σμου*». Εἰς τὰς στίλας τῆς ἰδίας ἐφημερίδος
παρηκολοῦθησάμεν καὶ μίαν συζήτησιν μετὰ
τῶν κ. κ. Κλ. Παράσχου καὶ Π. Στωϊκοῦ.
Ἄφρορη ἦτο ἕνα κριτικὸν ἄρθρον τοῦ κ. Π.,
ὅπου ἡ νέα γερμανικὴ ὑπερέττα «*Ἰνναίκα* μὲ
τὰ ὄρατα τῆς» παρεβλήθη πρὸς ἕνα ἄλλο ἔργον,
τὸ ὁποῖον ὅμως, καθὼς ὑπέδειξε μὲ ἀγανάκτη-
σιν ὁ κ. Σ., δὲν εἶναι ὑπερέττα, ἀλλὰ μουσικὴ
φάρσα. Ἡ συζήτησις ἐτελείωσε μὲ μίαν ὑπόσχε-
σιν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ἐν συντομίᾳ ὁ κ. Παρά-
σχος, «ὅτι εἰς τὸ μέλλον θὰ προσπαθῆσιν νὰ
κάτατοπιθῇ καλῶτερα εἰς τὰς ὑποδιαίρεσεις
τοῦ ἐλαφροῦ μουσικοῦ θεάτρου, διὰ νὰ μὴν ὑ-
πολίπτῃ τοῦ λοιποῦ εἰς τόσον τρομερὰ καὶ
ἀσυγχώρητα λάθη!»

—Καὶ κατὰ τὴν ἐπίσημον «*Ἐφημερίδα
τῆς Κυβερνήσεως*». Μετὰ τόσας συζητήσεις καὶ
τόσον θόρυβον, πού ἔγιναν γύρω εἰς τὸ ἱστορι-
κὸν ἐκεῖνο «σὲρ Κόδριγκτον», πού ἦτο τυπω-
μένον κακῶς ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «σὲρ Ἐδουαρδ
Κόδριγκτων» εἰς τὰ ἀναμνηστικὰ γραμματόσημα
τοῦ Ναυαρίνου, καὶ ἀφοῦ ἀπεσφύθησαν ταῦτα
πρασπορινῶς ἀπὸ τὴν κυκλοφορίαν, δημοσιεύε-
ται ἤδη διὰ τάγμα, διὰ τοῦ ὁποῦ εἰδεν-
ται καὶ πάλιν ἐπισήμως εἰς κυκλοφορίαν ἐπὶ
γραμματόσημα τύπου σὲρ Κόδριγκτων κατὰ
τὴν ἔκφρασιν τοῦ Διατάγματος. Τὸ γεγονός
ἐπροκάλεσε τὴν ἀπορίαν καὶ τὰ σχόλια τῶν
ἐνδιαφερομένων κύκλων. Ἀλλὰ παρεσχέθη ἡ ἐ-
ξήγησις, ὅτι τὸ μέτρον ἐλήφθη διὰ τὰ προλη-
φθῆ ἡ κερδοσκοπία ἐκ μέρος τῶν ὀλίγων ἐ-
καίνων, πού εἶχαν προφθάσει νὰ προμηθευσθῶν
ἀπὸ τὰ γραμματόσημα αὐτὰ κατὰ τὸ διάστη-
μα τῆς πρώτης ἐπὶ ἡμίσειαν μόνον ὥραν κυκλο-
φορίας τῶν ἐν Πύλῳ. (Τί λέγει καὶ ἡ ἀγαπητὴ
«*Φιλοτέλεια*» ;)

—Ἡ ἐφημερὶς «*Ἑστία*» ἀμειρώνει τὰς ἐξῆς
γραμμὰς εἰς τὸν νέον . . . τάπητα, ὁ ὁποῖος

ἐστροφῆ ἐσχάτως εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνε-
δριάσεων τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν: «Ὁ ἡπερ-
μεγέθης τάπητος, μογοκόρηματος, καταλαμβάνων
ὅλοκληρον τὸ δάπεδον τῆς αἴθουσης, κατε-
σκευάσθη ἐνταῦθα, ἐπὶ σχεδίου τοῦ ἀρχιτέκτο-
νος ἀκαδημαίκου κ. Κουρεμένου. Εἶνε παχύτα-
τος, Περσικῆς κατασκευῆς, φέροι διακοσμῆ-
σιν ληρθεσίας ἀπὸ ὄρατα ἀγγεῖα, εἰς δὲ τὸ
πρὸς τὴν εἴσοδον κυκλοτερές του ἄκρον, μεγα-
λὴν γλαῦκα καθημένην ἐπὶ σπονδύλου ἀρχαίου
ζώνου. Τὸ ὅτι ὁ νέος τάπητος τοῦ οἴκου τῆς σο-
φίας ἐστροφῆ κατ' ἦν ἐποχὴν ἀπὸ τοῦ οἴ-
κου τῶν κοινῶν ἐνητῶν ἀμειροῦνται οἱ τά-
πητες, ἐξηγεῖται διὰ τοῦ ὅτι, λόγῳ τῶν θερμῶν
διακοπῶν τῆς Ἀκαδημίας, δὲν πρόκειται νὰ
πατηθῇ. Ἐστροφῆ, δηλαδὴ. . . ἀκαδημαίικως.»

—Ὁγκῶδες καὶ πολὺ καλοτυπωμένον βιβλίον
ἀποτελοῦν τὰ δύο ἐνωμένα κρῶτα τεῦχος τῶν
«*Θρακικῶν*», τριμηνιαίου ἐπιστημονικοῦ συγ-
γράμματος, ἐκδομένου ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις
Θρακικοῦ Κέντρου. Οἱ κκ. Χρ. Τσουντας, Ἀρ.
Κουρτίδης, Στ. Κυριακίδης καὶ Πολ. Παπαχι-
στοδούλου ἀποτελοῦν τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς ἐκδό-
σεως, τοῦ τελευταίου διευθύνοντος τὴν σύντα-
ξιν. Ἐκ τῶν περιεχομένων τοῦ διπλοῦ αὐτοῦ
τεύχους: Γ. Κατσηδάκι. Ἡ Ἑλληνικὴ Θράκη.
Σ. Πελεκίδης, Μνημῆτα τῆς Θράκης. Γ. Α. Σω-
τηρίου, Ἀνάγνωρον Ἁγίου Γεωργίου ἐξ Ἡρα-
κλείας. Κι' ἄλλα πολλὰ, ἀρχαιολογικά, ἱστορικά,
λαογραφικά, γλωσσικά, ὅλα σχετικὰ μὲ τὴν
Θράκην, τῆς ὁποίας ἡ ὑπὸ πᾶσαν ἐποχὴν ἔ-
ρευνα εἶναι ὁ σκοπὸς τῶν «*Θρακικῶν*». Προ-
κηρύσσεται καὶ διαγωνισμὸς λαογραφικὸς καὶ
γλωσσικὸς.

—«*Ἀναγέννηση*», 8ον τεῦχος τοῦ Β' ἔτους.
Κώστα Βάρναλη, Τέχνη καὶ κοινωνικὴ συνθῆ-
κες (ἐκτενὴς καὶ πολὺ σημαντικὴ μελέτη). Ρ.
Valéry, Τὸ πνεῦμα καὶ τὰ ὄνειρα τοῦ ἀνθρώ-
που. Κ. Παράσχου, Τὸ πατριωτικὸ ἰδανικὸ τοῦ
Βαλαωρίτη. Στρατῆ Σμηριτά, Ἰνναίκα καὶ
Πολιτικὴ Βιβλιοκρισίς ὑπὸ Ἄλκη Θρούλου, Σχό-
λια κτλ. — Εἰς τὸ παραρτήμα «*Σχολικὴ Πράξις*»
ἐξικολουθεῖ «*Ὁ Δὸν Κιζῶτης δάσκαλος*» τοῦ
κ. Ντόφου Νταρῆ καὶ ἄλλη δημοσιεύεται ἕλη ἐν-
διαφέροντα τοὺς ἐκπαιδευτικούς. Ἐν τῷ μεταξύ,
ἡ Ἴερὰ Σύνοδος καλεῖ τὸν κ. Α. Γληνὸν «*ἀπο-
λογηθῆ*», ὡς κατηγορούμενος ἐπὶ ὑπονομιῆς τῆς
ὀρθοδόξου χριστιανικῆς πίστewς καὶ διαδόσει
«*ἀθεϊστικῶν θεωριῶν καὶ δοξασίῶν ἐν γένει*»!
Ὅστε ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ «*Μα-
καριστάτου Ἁγίου Καρυστίας*» τὸν ὁποῖον ἀπα-
θανάτισεν ὁ Ροῦίδης;

— Νομίζομεν ὅτι εἰμποροῦμεν πλέον νὰ μὴν
ἀσχολούμεθα διόλου μὲ τὰ λεγόμενα «*Ἑλλη-
νικὰ Γράμματα*». Ὅχι διότι ἔπαυσαν νὰ ὑ-
βρίζουν ὅτι καλῶτερον ἔχει ἡ Λογοτεχνία μας,
ἀλλὰ διότι ἀπεχώρησαν ἤδη τῆς συντάξεως
ὅλοι ἐκεῖνοι — πρῶτος ὁ κ. Δελμούζος, — ὅπισθεν
τῶν ὁποῖων ὄχρησθῆντο οἱ ἀσχημοὶ ὑβριστὰι κ' ἐ-
δανείζοντο κάποιαν σημασίαν. Αὐτὸ ἄλλωςτε τὸ
εἶπαμεν ἀπὸ τὴν πρώτην φορὰν πού ἡσχολή-
θημεν μὲ τὸ «*κίτρινον*» περιοδικόν. Τὰ ὄνομα-
τα τοῦ κ. Δελμούζου καὶ μερικῶν ἄλλων μᾶς
ἠνάγκασαν. Τώρα εἰς τὸ ἐξώφυλλον δὲν φηγου-

ράρει πλέον κανένα. Ἐκτὸς τοῦ κ. Γ. Φαλ-
ταίτε, ὅλο ἄγνωστοι, ἀνώγυτοι. Ἐ, δὲν ἀξίζει
τὸν κόπον! Ἄλλωςτε καὶ τὸ κοινὸν ἀδέποτε ἐ-
πρόσεξεν αὐτὸ τὸ ὄργανον δύο ἀποτυχημένων
φιλοδόξων, τὸ ὁποῖον, διὰ νὰ συντηρηθῆται, γε-
μίζει τὰς σελίδας του, — ὅσας τουλάχιστον ἀπρί-
νον οἱ βρισίτες, — μὲ ὄρατα ρεαλισμῶν. (Ξ).

— Εἰς τὸν «*Νεολόγον*» τῶν Πατρῶν, ὁ κ. Κ.
Καιροπούλας, μεταβίβει ἐκεί διὰ τὴν γνωστὴν δί-
κην, ἐδημοσίευσεν ἄρθρον μὲ τὸν τίτλον «*Ἡ
ὑπόθεσις Σολωμοῦ καὶ ἡ ἱστορικὴ Ἀλήθεια*».

— Ἀξιανάγνωστον καὶ συμπαθητικὸν ὅπως
πάντοτε τὸ τελευταῖον τεῦχος τῆς «*Ἀλεξανδρι-
νῆς Τέχνης*». Εἰς τὴν παρατήρησιν πού μᾶς
κάνει, ἀπινατόμεν χωρὶς κανένα ὑμῶν: Ἄλλο
νὰ φρονῆ κανεὶς κατὰ καὶ νὰ λέγῃ τὸ ἐναντίον,
καὶ ἄλλο νὰ λέγῃ εἰς τὸν ὑμῶν τὸν κατὰ πού
φρονεῖ, καὶ κατὰ νάναγνωρίζῃ ὅτι δὲν ἔπρε-
πε νὰ τοῦ διαφύγῃ. Μιὰ τέτοια ὁμολογία δὲν
θίγει καθόλου τὴν... σοβαρότητα. Θὰ τὴν ἐπι-
γεν, ἀπειναντίας, ἡ ἐπιμονὴ: ἐπειδὴ μὴ φορὰ
τοῦ διέφυγε, νὰ ἐπιμένῃ σ' αὐτὸ αἰώνιος. Ἀλλὰ
καὶ ἐταν παύση κανεὶς νὰ φρονῆ κατὰ πού τὸ
εἶπε μὴ φορὰ ἐπειδὴ τὸ ἐφρονόουσε, μπορεῖ ἐ-
πίσης νὰ τ' ὁμολογήσῃ. Μόνον ἀνόημοι πού πα-
ζάρουν ὡς ἀκλόνητοι καὶ ἀλάνθαστοι, φοβούν-
ται μὴν κατηγορηθῶν διὰ «*παλινοδίσαν*». (Ξ).

— Εἰς τὸν «*Ἀγῶνα*» τῶν Παρισίων δημοσιεύε-
ται ἐνδιαφέρον ἀπόσπασμα διαλέξεως τοῦ κ.
Ἁπ. Διακαλάκη «*Ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ
Τύπου*».

— Εἰς τὴν μηνιαίαν «*Ἀτλαντίδα*» τῆς Νέας
Ἰόρκης: «*Ἡ παλαιὰ καὶ ἡ νέα Νεάπολις τῶν
Ἀθηνῶν*», «*Ἡ ζωὴ τῶν Ἀθηνῶν*», «*Ἡ Λέαινα
τῶν Ἀθηνῶν*» κτλ.

— Ἡ «*Σύγχρονη Σκέψη*» τοῦ Σικᾶγου δη-
μοσιεύει ἐν ἀντογράφῳ τὸ «*Ρόδου μοσχοβόλη-
μα*» τοῦ Παλαμᾶ μὲ ὄρατο στίχο τοῦ ποιητοῦ.
Σκίτσα μὲ ἀκόμη συντόμους χαρακτηρισμοὺς τοῦ
Δροσίνη, τοῦ Ἰουπάρη, τοῦ Μαιμέλη, τοῦ Ξενο-
πούλου, τοῦ Παρορίτη, τοῦ Νιρβάνου, τοῦ Πα-
παδήμα καὶ τοῦ «*πρυτάνευος τῶν ἐλληνοαμερι-
κανῶν διανοουμένων*» κ. Δημητρίου Καλιμάχου.
Ἐντάπῳσιν κἀννοῦν τὰ κοσμοῦντα αὐτὸ τὸ τεῦ-
χος ζωγραφικὰ ἔργα τοῦ κ. Ἰω. Βάσσου, φου-
τουριστικά κ' ἐξόχως ὑποβλητικά, προπάντων
τὸ «*Τραγικὸ Ταγκά*». Ὁρισμένως πρόκειται περὶ
δυνατοῦ καλλιτέχνη.

— Εἰς τὸ «*Libre*» τοῦ κ. Kousseil (Montpellier)
πολλὰ κριτικὰ περὶ νεοελληνικῶν λογοτεχνη-
μάτων, μετὰξὺ τῶν ὁποῖων καὶ ἐκτενεστάτη
περὶ τοῦ «*Ἡμερολογίου τοῦ Θανάτου*» τοῦ κ.
Μοσχονά. Ὁ γάλλος ἐλληνοστῆς θεωρεῖ πολὺ
σπουδαίαν τὴν λυρικὴν αὐτὴν συλλογὴν, φρονεῖ
ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν τὴν ἐπρόσεξαν ὅσον ἔ-
πρεπε καὶ προφητεῖται ὅτι μίαν ἡμέραν, κάποιος
σοφὸς θὰ ξεθάφῃ τὸ δυνατόν αὐτὸ ἔργον καὶ
τότε θὰ δοθῆ εἰς τὸν γῆρας ἀκόμη ἄγνωστον κ.
Μοσχονᾶν ἡ τιμητικὴ θέσις πού τοῦ ἀξίζει εἰς
τὴν Νεοελληνικὴν Λογοτεχνίαν.

— Εἰς τὸν «*Παροῦσαν*» τῆς Νέας Ἰόρκης:
«*Ρώμος Φιλλύρας*», χαρακτηρισμὸς ὑπὸ Κλ. Πα-
ράσχου. «*James Fenimore Cooper*» μελέτη τῆς
φιλολόγου Καλλιόπης Θεοδοροπούλου. «*Αἱ ἱ-*

στορικά βάσεις τοῦ Ἀμερικανικοῦ πολιτισμοῦ ὑπὸ Ν. Καλιὰ κτλ.

— Τὸ ὄν τεύχος τῆς «*Νέας Ἐπιθεώρησης*» περιέχει: Π. Πιζροῦ: Ὁ Γόρζω σ' ἐμάς ἐδῶ. Μιαρμιάς: Ὁ Γιάννης πὸν γελᾷ κι' ὁ Γιάννης πὸν γλαίει. Κραπότιν: Ἡ ἠθικὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων (συνέχεια). Κ. Βάρναλη: Ἐξαγνισμός (ποίημα) κλπ. κλπ. Βιβλιοκρισίαι, ἀνταποκρίσεις, ἐνδιαφέροντα σημεῖωματα καὶ ἐπιτυχὴ ἐπιγράμματα εἰς τὴν «*σατυρικὴν γωνίαν*» τῆς τελευταίας σελίδος.

— Εἰς πολλὰ κατὰ συνέχειαν φύλλα τῆς «*Ἐλευθερίας*» τῆς Λαρίσης ἐδημοσιεύθη ὁλόκληρος ἡ διάλεκτος τοῦ κ. Τσιγάρα, γενομένη ἐν Λαρίσῃ, περὶ τοῦ Παλαμᾶ καὶ τοῦ ἔργου του.

— Εἶναι εὐχάριστον, ὅτι αἱ ἀπλὰ μνημονεύσεις τῆς στῆλης αὐτῆς ἔχουν ἐνίοτε πολὺ χρήσιμον ἀπήχησιν καὶ συντελοῦν εἰς τὴν δημιουργίαν πνευματικῆς κινήσεως καὶ ἐπικοινωνίας. Οὕτως ἡ ἀργεῖα ἐφημερίδας «*Ἀγροτικὴ Ἀργολίς*», ἀφορμὴν λαβοῦσα, καθὼς λέγει, ἐκ τῶν ὄσων ἐγράψαμεν ἐνταῦθα διὰ τὴν περὶ Τσοπανάκου συζήτησιν εἰς τὰς στῆλας τοῦ «*Μορέα*» τῆς Τριπόλεως, δημοσιεύει λίαν ἐνδιαφέρον ἀρθρον τοῦ κ. Α. Τσακιοπούλου περὶ τοῦ Τσοπανάκου, τοῦ ὁποίου οἱ γνωστότεροι στίχοι, παρομιμαδεῖς πλέον, εἶναι οἱ ἀκόλουθοι, τοὺς ὁποίους ἔγραψεν εἰς τὸν καπετὰν Νικηταρῶν, ὅταν τοῦ ἐχάρισεν ἓνα λευκὸν ἵππον, χωρὶς ὁμῶς νὰ τοῦ παρήσχη καὶ τὰ μέσα τῆς διατροφῆς του:

Τὸ δῶρον σου, Νικηταρᾶ,
ἔλεος χωρὶς σὴρά.
Ἦ μοὶ στέλλεις καὶ κριθάρι
ἢ σοὺ πτέλλω τὸ ταμάρι.

— Εἰς τὴν ἰδίαν «*Ἀγροτικὴν Ἀργολίδα*» τὸ «*Ἄγνωστο Ἄργος*», ἀρθρον ὑπὸ Β., ὅπου σχολιάζεται καὶ κρίνεται δυσμενῶς τὸ περὶ Ἄργους ἀρθρον τῆς «*Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας*».

— Εἰς τὴν πρώτην σελίδα τῆς Ἀλεξανδρινῆς «*Ὁσθῆνης*» δημοσιεύεται μανιφέστο τοῦ κ. Γ. Κιτροπούλου ὑπὲρ τοῦ ποιητοῦ Καβάφη με τὸν τίτλον «*Βαίθειαν, Κύριοι Λογοτέχνες*». Ὁ ἀρθρογράφος εὐρίσκει, ὅτι τὰ νεώτατα ποιήματα τοῦ Καβάφη εἶναι κατώτερα τῶν παλαιῶν καὶ ὅτι ἡ ποίησις του βαδίζει τῶρα πλέον με δεικνύσια, χωρὶς νέους χυμούς, χωρὶς νέα στοιχεῖα καὶ νέαν πνοήν, καὶ διὰ τοῦτου καλεῖ εἰς βοήθειαν ὅλους ὅσοι ἐνδιαφέρθησαν καὶ συνηγόρησαν ὑπὲρ τοῦ Καβαφικοῦ ἔργου. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἐπίκλησις εἶναι τοῦλάχιστον ἀρελῆς. Ποῦς μπορεῖ νὰ βελτιώσῃ μίαν καλλιτεχνικὴν δημιουργίαν, ὅταν αὐτὴ βαδίζει πρὸς τὴν παρακμὴν; Καὶ ποῦς πάλιν μπορεῖ νὰ μειώσῃ τὴν ἀξίαν της, με ὁσαδήποτε μανιφέστα, ὅταν ἡ ἀξία αὐτῆ εἶναι πραγματικὴ; Τί ἀπλά πράγματα! Φαίνεται ὁμῶς ὅτι ὅλ' αὐτὰ ἐκεῖ-κάτω γίνονται μόνον καὶ μόνον διὰ «*φιλολογίαν*».

— Τὸ τελευταῖον αὐτὸ δὲν εἶναι συμπέρασμα ἰδικὸν μας. Εἶναι σαφῆς ὁμολογία τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ λογίου κ. Γ. Μαλάγου, ὁ ὅποιος εἰς τὸ τελευταῖον φύλλον τῆς «*Ἰσίδος*» γράφει ὅτι κρίνει καὶ καταδικάζει συλλήβδην τοὺς

ὑπερδιακοσίους Ἀλεξανδρινούς λογίους, μόνον καὶ μόνον «*διὰ λόγους ὕφους*». δηλαδὴ «*γιὰ νὰ μῆθει νὰ γράφει*». Εἶναι φανερόν ὅτι ὁ κ. Μ. τὰ γράφει αὐτὰ με τὴν κριτικὴν καὶ αὐτάρεσκον ἐπιθυμίαν νὰ θεωρηθῶν ὡς λεπτὴ ἀστείότης. Ἀλλ' ὄχι! Ἡμεῖς δὲν βλέπομεν κανένα λόγον διὰ νὰ μὴ θεωρηθῶν ὡς σοβαρὰ καὶ πραγματικὰ.

— Ἡ ἰδία «*Ὁσθῆνη*» ἀναδημοσιεύει ὁλόκληρον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ, ποὺ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ἀθηναϊκὸν «*Ἔθνος*» σχετικῶς με τὴν συνέντευξιν τοῦ κ. Σπύρου Μελά με τὸν κ. Κ. Φωτιάδην.

— Εἰς τὸν «*Κήρυκα*» τῆς Καβάλλας ἐκτενὲς ἀρθρον τοῦ κ. Κώστα Σκαλιὰ διὰ τὴν θεατρικὴν κίνησιν, ἡ ὁποία σημεῖοῦται τῶρα εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν με τὴν ἴδρυσιν τοῦ «*Μακεδονικοῦ Θιάσου Νέων*». Ὁ θιάσος αὐτὸς ἤρχισε τὰς παραστάσεις του με τὴν «*Στέλλαν Βιολάντη*» τοῦ Ξενοπούλου.

— Ἡ «*Ἡπειρος*» τῶν Ἰωαννίνων ἀναδημοσιεύει τὸ ποίημα «*Ξανάνειωμα*» τοῦ κ. Σπύρου Μοντασένγου, δημοσιευθὲν εἰς τὴν «*Ἡρωτοπορείαν*» τοῦ προπερασμένου τεύχους τῆς «*Ν. Ἐστίας*». Ἴδου ὅτι καὶ οἱ ποιηταὶ τῆς «*Πρωτοπορείας*» ἐκτιμῶνται καὶ τιμῶνται κατ' ἀξίαν.

— Εἰς τὸν «*Ἄγιον Σπυρίδωνα*» τῆς Κερκύρας, ὁ κ. Ἀρσένιος Γεροντικὸς δημοσιεύει ἀρθρον με τὸν τίτλον «*Θρησκεία καὶ ποίησις εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Παύλου Βεραλίν*». Ἀναλύει τὴν «*Sagesse*», τὸ γνωστὸν ἔργον τῆς μετανοίας τοῦ ποιητοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ ἀρθρογράφος ἐπιλέγει: «*Ὁ ἀλήτης ἐκείνος ἔσχιψεν κατὰ πρόσωπον τοῦ σκεπτικισμοῦ τοῦ αἰῶνος του μίαν κραυγὴν πλήρη θρησκευτικοῦ αἰσθήματος*». Τὸ ἀρθρον εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρον ἂν καὶ ὁμιᾶται ἀπὸ κάπως ἀποκλειστικῆν ἀρετηρίαν.

— Εἰς τὸ ἴδιον φύλλον, ἀρθρον «*Ὁ Σεισμὸς*» τοῦ κ. Γ. Ἀθανασιάδη Νόβα, βουλευτοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ γνωστοτάτου ποιητοῦ, ὅπου ἐξαιρεται τὸ «*περίλαμπρον μέγαρον τῆς ἀνθρωπίνης ἀλληλεγγύης*» τὸ ὁποῖον ὑψώθη αἰφνιδίως ἐπάνω εἰς τὰ οἰκτρά ἐρεῖπια τῆς Κορινθιακῆς καταστροφῆς.

— «*Πυρσός*», περιοδικὸ ἐβδομαδιαῖο, ὄργανο τῶν νέων λογοτεχνῶν, ἐν Ἀθήναις, ἔτος Α' ἀριθ. 1. Σκοπὸς του νὰ συνενώσῃ καὶ νὰ φέρῃ εἰς πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν τοὺς μαθητὰς καὶ τοὺς φοιτητὰς ποὺ ἀσχολοῦνται με τὴν τέχνην καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν κίνησιν των με διαγωνισμοὺς κλπ. Συνεργασίαι τῶν κ. κ. Ν. Μαράκη, Θρ. Διάσκου, Ν. Μαρτίνη, Στεφ. Μπολέτη, Θ. Παπακωνσταντίνου, Ἄδρος Χαριτάκη κ. ἄ. Ἐκτενεῖς βιογραφίαι καὶ φωτογραφίαι νεώτων λογοτεχνῶν, ποὺ θὰ χρησιμεύσουν βεβαίως εἰς τὸν... μέλλοντα ἱστορικὸν τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας.

— Εἰς τὴν «*Δωδεκανησιακὴν Αὐγὴν*» ποίημα με τὸν τίτλον «*Φέρετρο*» τοῦ κ. Ἀν. Φράγκου.

— Ἡ «*Τηλεγραφικὴ Ἐπιθεώρησις*» τῆς Σύρου, (ἡ ὁποία ἀπὸ ἓνα σωματειακὸν ὄργανον ποὺ ἦτο μέχρι πινός, ἐξελίσσεται ἤδη εἰς ἓνα ἀξιόλογον ἐπιστημονικὸν καὶ ἐγκυκλοπαιδικὸν περιοδικὸν, δημοσιεύει εἰς τὸ τελευταῖον τεύ-

χος της, μεταξύ ἄλλων: «*Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργον τοῦ Μπαρτελεῶ*» ὑπὸ Α.Γ.Α. «*Σκέψεις τοῦ Πασκάλ*» κατὰ μετάφρασιν Σ. Μπερνάκη, «*Κόσμος καὶ ἐπιστήμη*» ὑπὸ Α. Ἀντωνιάκη κλπ.

— Ἐλάβομεν τὸ ἰον φύλλον τῆς νέας περιόδου τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκδομένης ἐφημερίδος «*Ἐπτανησιακὴ Ἠχώ*» τοῦ κ. Α. Ζώντου. Ἀπὸ τὰ περιεχόμενα: Ἐὶς Ἐρεμιακὸν ἱστορικὸν σημεῖωμα τοῦ κ. Ζακυθνοῦ «*Ἀγαπήσωμεν τὴν Ζάκυνθον*, ἀρθρον τοῦ κ. Σπ. Μινάτου. «*Κάπου καὶ κάπου*» ποίημα τοῦ κ. Α. Τσακασιάνου βιβλιοκρισία ὑπὸ Α. Ζῶν κλπ.

— Εἰς τὸ «*Ἄγαθον*» τῆς Σάμου ἐκτενὲς κριτικὸν ἀρθρον τοῦ κ. Πυθ. Σίδερη περὶ τοῦ ἔργου τοῦ ποιητοῦ κ. Κώστα Οὐράνη.

— «*Ἄδελφὸς Ζωῆς*» (Εὐαγγελισμὸς καὶ οἰκοδομὴ ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ). Ἐν Ἀθήναις, ἔτος Γ' ἀριθ. 31. Φυλλάδιον Θεοῦ Κηρύγματος, ἐκδοδόμενον κατὰ μῆνα. Ἀποστέλλεται τακτικῶς δωρεάν εἰς ὅποιον τὸ ζητήσῃ! Διεύθυνσις: Προμυστείου 34, Ἀθήνας.

— Εἰς τὴν «*Κηφισσιάν*» τῆς Κηφισσίδος δημοσιεύεται διήγημα νέου, διαμένοντος τῶρα εἰς τὸ Παρίσι. Εἰς τὸ τέλος, πρὸς διαφωτισμὸν τῶν ἀναγνωστῶν του, ὁ διηγηματογράφος παραθέτει αὐτὰς τὰς ὑποσημειώσεις: «*Σορμπόννη*» = τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Παρισοῦ. *Μετρό* = ὑπόγειος ἡλεκτρικὸς σιδηροδρόμος. *Πνεματίν* = εἶδος ἐπιστολῆς ξεχωριστό, ποὺ μεράζεται πρὶν ἀπὸ τις κοινὲς ἐπιστολὰς. Ἦ καλά ἂν ὄλοι οἱ διηγηματογράφοι ἀφρόντιζαν νὰ πλουτίζουν τὰς γνώσεις τῶν ἀναγνωστῶν των με τῶσον χρησίμως «*Μικρὰς Ἐγκυκλοπαιδείας*»!

— Τὸ δεύτερον τεύχος τοῦ νέου περιοδικοῦ «*Ὁ Παρθενών*» δημοσιεύει ἀπόσπασμα ἀπὸ διάλεξιν τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ περὶ Βύρωνος, ἀρθρα τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου κ. κ. Θ. Κακριδῆ, Γ. Μεσολοργᾶ, τῶν κκ. Γ. Παπατσώνη, Δ. Ζακυθνοῦ, Π. Βυζαντίου κλπ. ποιήματα τῶν κκ. Μ. Μαλακάση, Ν. Πετμεζᾶ, Ἡλ. Βουτιερῆ, Γ. Κοτζιούλα κλπ.

— Εἰς τὴν «*Κερκυραϊκὴν Ἐλίδα*» δημοσιεύεται ἐκτενὲς ποίημα τοῦ κ. Ἀνδρέα Περαιτικοῦ με τὸν τίτλον «*Οἱ Κυρπᾶνες τοῦ Ἁγίου*».

— Ἐνδιαφέροντα μελέτη τοῦ κ. Μιχ. Τρανοῦ περὶ τῶν Καστριῶν τοῦ Μορέα ἀρχίζει δημοσιευομένη εἰς τὸν «*Μορέαν*» τῆς Τριπόλεως. Τὸ πρῶτον μέρος ἀφορᾷ τὸ φρούριον τοῦ Ἀκροκορινθίου, ὅπου βρῆκε εὐγενικὸν καὶ ἱπποτικὸν θάνατον ὁ Λέων Σγουρός.

— Τὸ «*Δελτίον τῆς Χ. Α. Ν. Θ.*» (Χριστιανικῆς Ἀδελφότητος Νέων Θεσσαλονίκης) δημοσιεύει «*Παιδικὸς Ξελίδας*» με ἐνδιαφέροντα ἀνέκδοτα καὶ πληροφορίας ἀπὸ τὴν κίνησιν τῆς Ὁργανώσεως. Ὁραῖαι εἰκόνες ἀπὸ τὴν τελευταίως διοργανωθείσαν ἐκεῖ Παιδικὴν Ἐκθεσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος καὶ τὸ Διδασκαλεῖον καὶ τὰ πλεῖστα σχολεῖα τῆς Θεσσαλονίκης.

— *Φορολογικὸς Κήρυξ*: Μηνιαῖος ὁδηγὸς τῶν ἐμπορῶν καὶ παντὸς φορολογουμένου, ἐν Ἀθήναις, ὁδὸς Κολοκωνθοῦς 6. Χρήσιμοι πληροφορίες, εἰδήσεις καὶ ὁδηγίαι εἰς πάντα αἰτοῦνται, δωρεάν.

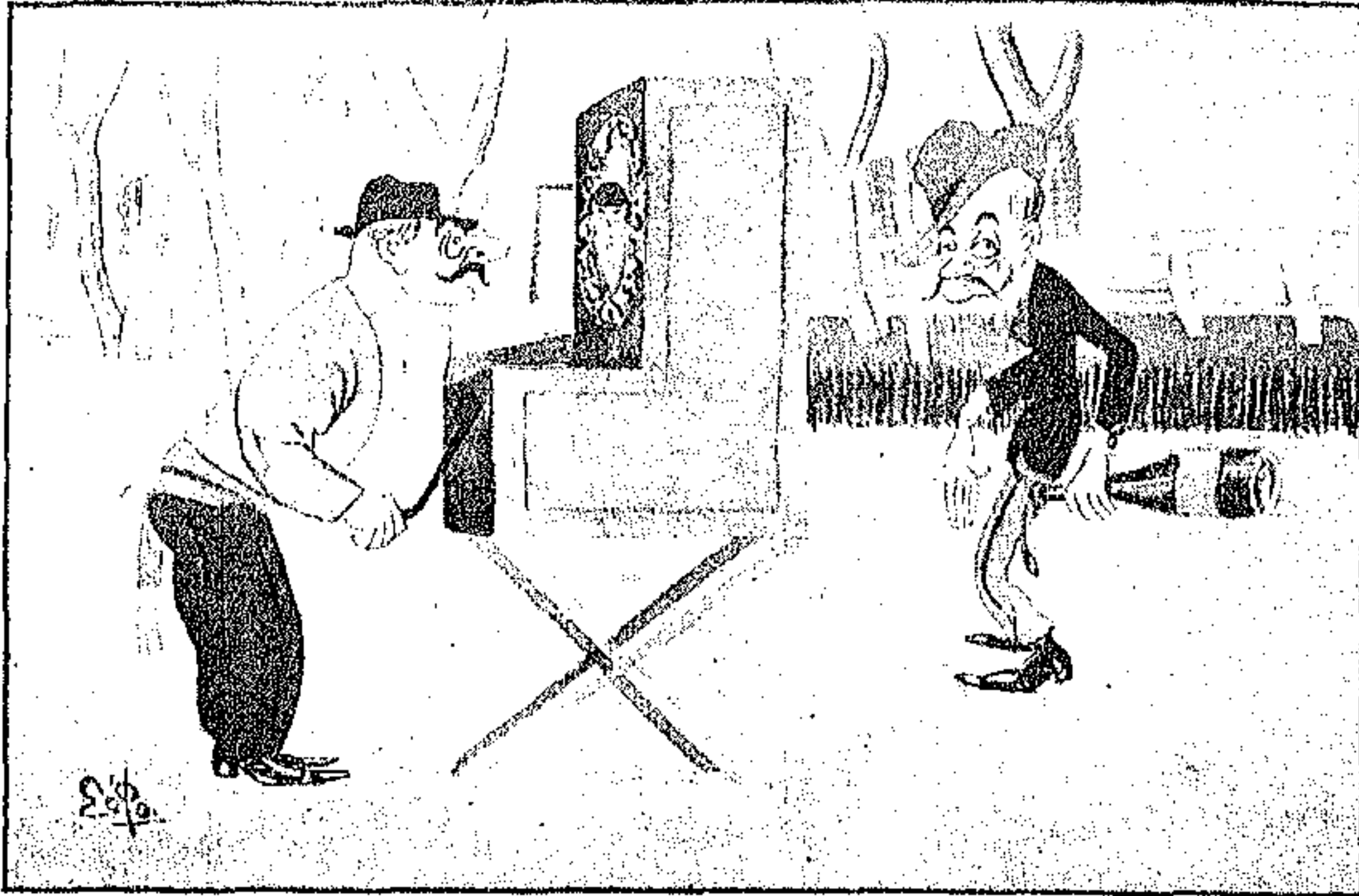
Μ. Δ. Σ.

ΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΜΑΣ

Βλάμινο ὑπὸ Σόφου Ἀντωνιάδη. — Εἰς τὸ φρονιμὸν τοῦ Δημ. Θεάτρου Πειραιῶς, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ φιλοκάλου Δημάργου κ. Παναγιωτοπούλου, ἔγεινεν ἐκθεσις στίσεων καὶ γελοιογραφῶν τοῦ κ. Σόφου Ἀντωνιάδη. Ἀπὸ τὴν ἐκθεσιν αὐτὴν εἶναι τὸ χαριτωμένον «*Βλάμινο*» ποὺ δημοσιεύομεν εἰς τὴν τελευταίαν σελίδα, εἰς τὴν θέσιν τῆς τακτικῆς μας γελοιογραφίας, ἡ ὁποία καὶ ἄλλοτε κατελήφθη ἀπὸ τὸν κ. Ἀντωνιάδην. Οἱ καλλιτεχνικοὶ μας κύκλοι ἐκτιμοῦν πολὺ τὸ τάλαντόν του. Διαπρέπει κυρίως εἰς τὴν ἀπόδοσιν λιζιῶν τύπων.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ὁ κ. Ἐμμ. Πρωτοπάλης μᾶς πληροφορεῖ ὅτι πατρὶς τῆς καλλιτέχνιδος δ. Γεωργᾶ δὲν εἶναι ἡ Κύμη τῆς Εὐβοίας, ὅπως ἔγραψεν ὁ κ. Π., ἀλλὰ ἡ Σύμη τῆς Δωδεκανήσου. — καθηγητὴν κ. Ν. Γ. Ε. Ἐνταῦθα. Σὰς εὐχαριστήσαμεν δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς ταχυδρομικῶς. Ἐπειδὴ ὁμῶς δὲν ἐγνωρίζαμεν τὴν διεύθυνσίν σας, ἔγραψαμεν ἀπλῶς τὸνομά σας καὶ τὸν τίτλον. Ἐλπίζομεν νὰ τὴν ἐλάβατε καὶ σὰς παρακαλοῦμεν ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει νὰ μᾶς εἰδοποιήσετε. — καθηγητὴν κ. Π. Α. Ἐνταῦθα. Θερωτάτας εὐχαριστίας διὰ τὸ ὄρατόν σας γράμμα. Θὰ μᾶς χρησιμεύσῃ πολὺ ὅταν θὰ γράψωμεν κάποτε διὰ τὸ σπουδαῖον αὐτὸ θέμα. — κ. Σ. Τζ. Καρ. Μολίους. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ γράφετε κάθε φορὰν εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἰμπορεῖτε νὰ παραγγεῖλετε εἰς τὸ ἐκεῖ Ἰγκοπρακτορεῖον τῶν Ἑφημερίδων (Τσαγγάρη) ὅσα τεύχη θέλετε καὶ νὰ τὰ ἔχετε τακτικώτατα. Διὰ τοὺς στίχους σας, ἅμα τοὺς διαβίσαμε με τὴν σειρᾶν των. — δ. Στ. Μ. Θεσσαλονίκην. Πῶς πρέπει νὰ πικαντήσωμεν; Δὲν ὑπάρχει διεύθυνσις στὸ γράμμα σας. — κ. Κ. Κ. Καθημερινούς, Βεβαίως. οἱ τόμοι τῆς «*Νέας Ἐστίας*» πωλοῦνται καὶ δεμένοι εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον μας. Ἀπαντῶμεν εἰς μίαν πολὺ παλαιὰν ἐπιστολὴν σας, περιέχουσαν καὶ τὸν «*Παπαδιαμάντην*», ἡ ὁποία εἶχε παραπέσει. — δ. Ἄγγελ. Φ. Βόλον. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰ «*δύο λόγια*». Διὰ τὰ ποιήματα, στριφνογραμμένα, δὲν μπορέσαμε νὰ σχηματίσωμεν ἰδέα. Ἐδῶ κι' ἐκεῖ μερικοὶ στίχοι μᾶς ἐφάνησαν καλοί. — κ. Θ. Ἐἰδηλον. Μᾶς ἄρεσε ἡ «*Φλογέρα*». Τὴν ἐφυλάξαμεν μαζί με τὰ ἄλλα σας ποὺ ἔχουν ἐπίσης ἐγκριθεῖ. — *Φοιτητὴν τῆς Φιλολογίας, Ἐνταῦθα.* Ἡ μετάφρασις τῆς «*Μασσαλιώτιδος*» ἀποτυχία. Ἀρκετὰ καλὴ τοῦ Κατράλλου. Πάντως πρέπει νὰ γυμνασθῆτε ἀκόμη εἰς τὴν δύσκολην αὐτὴν ἐργασίαν. — κ. Α. Α. Ἐάνθη. Οἱ στίχοι σας εἶναι ἀκόμη ἀδόκιμοι. — κ. Π. Ψ. Καλαμάταν. Ἐλάβαμεν εὐχαριστοῦμεν. Ἀλλὰ θὰ ἠθέλαμεν καὶ μερικά ἄλλα, νὰ διαλέξαμεν. — κ. Θρ. Κ. Παρίσι. Σὺμφωνοί. Ἀλλὰ δὲν κάνετε λόγο γιὰ τὸ γράμμα ποὺ σὰς ἐπέταλαμεν πρὸ μηνός. Μὴ δὲν τὸ ἐλάβατε; — κ. Ν. Μ. Ζαγαζίκ. Θὰ δημοσιευθοῦν, εὐχαριστοῦμεν.

... Μοῦ κρύβει τὸ μεράκι — σὰν ἀρχινᾷ ἡ λατέρνα — νὰ παίξῃ τὸ βολάνι...

κ. Α. Φ. Βόλον. Ἡ Ἐκθεσις τῶν ἔργων τοῦ Γαλιάνη ἀνοίξε τὴν π. ἐβδομάδα εἰς τὸ Ἴλιον Μέγαρον, ὅπου ἔγινε καὶ ἡ Ἐκθεσις τῶν ἔργων τοῦ Γαύξη. Θὰ μελετῇ ἀνοικτὴ ἀκόμη ὀλίγας ἡμέρας. — κ. Μ. Δ. Ἀν. Ἐνταῦθα δὲν εἶναι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Ἡ Ἐταιρεία παρεχώρησε τὴν αἰθουσάντης εἰς τὴν «Πανελληνίον Ἀνθρωπιστικὴν Ἐνωσιν», τῆς δ-κοίας σκοπὸς εἶναι «ἡ περιοριστικὴ τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν κειμηλίων, τῆς γλώσσης (ἐννοεῖται τῆς καθαρευούσης) τῆς ἰορη-σκειᾶς» κτλ. — κυρίαν Χρ. Ἰδ. Χίον. Ἡ προσεχὴς ἐκδρομὴ τῆς Βυζαντινῆς Ἐταιρείας θὰ γίνῃ (2-4 Ἰουνίου) εἰς Σάμον, ὅπου θὰ ὁμιλή-σουν οἱ κ. κ. Ὁρλάνδος καὶ Ὁριμανίδης. — δ. Ρ. Μπ. Σύρον. Ἐλάσσομεν. Θὰ σᾶς ἀπαντήσωμεν ἰδιαιτέρως. — Ἐλλείπει χώρου ἀναβάλλομεν διὰ τὸ ἐρχόμενον μερικὰς ἀπαντήσεις.

Ἡ «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ»

ΥΠΟ ΤΑ ΠΙΕΣΤΗΡΙΑ

«Τὸ ΜΥΣΤΙΚὸ
τῆς ΚΟΝΤΕΣΣΑΣ ΒΑΛΕΡΑΪΝΑΣ»

Τὸ ἀνώτερον θεατρικὸν ἔργον τοῦ Ξενοπούλου
ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

«ΒΟΥΤΡΥΣ»

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΟΙΝΩΝ & ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ & ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ

ΔΡΑΧ. 57.500.000

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1926

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ

ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ 27^α

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ :

Λευκοί, ἐρυθροί, γλυκοὶ μοσχάτοι

ΟΙΝΟΙ ΕἰΣ ΦΙΑΛΑΣ :

Ἐπιτραπέζιοι, ἐπιδάριοι, ὀρεκτικοί, τονωτικοί.

ΒΕΡΜΟΥΤ

ἐκ παλαιῶ μοσχάτου οἴνου.

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ ἀπαράμειλος.

ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ ΒΟΥΤΡΥΣ

ΤΥΠΟΥ ΚΟΝΙΑΚ

ἐφάμιλλον τῶν καλύτερων Γαλλικῶν Κονιάκ.

Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ κέντρα καταναλώσεως